

ÉXODO

Ya' Moisés xtz'ib'nhen te' skab' hum ti'. «Jeltij», ha' choche yala'iloj Éxodo ti'. Ayayoj sat te' tzet xuh yek'kanoj ya' yanma heb' ya' israelita b'et tx'otx' Egipto; tzet xuh yah yaw heb' ya' tet Komam Yahveh, xsik'len Komam ya' Moisés, yuh stoh ya' skolnojiltij heb' ya' b'et tu'. Aypaxayoj sat te', tzet x'ek'toj yinh heb' ya' yet x'ek'ayoj heb' ya' 40 hab'il yul desierto, yet maxhto chetnhekoj heb' ya' tx'otx' tx'otx' xta'wekoj Komam Yahveh yib'anh ya'ni tet heb' ya'. Xwatx'e Komam slahk'ulal b'oj heb' ya', yunhe stx'ahtx'en sb'ah heb' ya' tet Komam Yahveh. Xa' Komam skuyb'anil b'oj schejb'anil tet heb' ya', yunhe syijyenk'oj heb' ya'. Xa' YA' maná slob' heb' ya' yul desierto, ha' YA' xtanhen heb' ya'. Ha' versículo xhyeniloj yinh lemb'il tzet chal hune' te' hum ti', ha' tzet xuh ya'ni Komam Yahveh yohtajnhe'iloj sb'ah tet heb' ya'; xalni YA' ta yilal mach hunujxa komon dios ch'ok heb' ya' shaq'e', yilal hanhk'anhe Komam Yahveh shaq'e heb' ya', hat ch'ilchakanh hune' tu' yinh Éx. 20:2-3. Yinh capítulo 25 masanta yinh 40, hat ayayoj hune' lahk'ulal xwatx'e Komam Dios b'oj heb' ya' israelita b'et witz Sinaí, tzet chuh shaq'enoj heb' ya' Komam Dios. Xalpax Komam tzet chuh swatx'elaxoj te' Pat xikiltaj yeyi b'oj tzet xuh yahkanoj te', x'ok-kanoj te' yinh smunilal.

Sya'tajil xil heb' ya' israelita b'et Egipto

1 ¹ Ha' ti' sb'ih heb' ya' israelita x'apni b'et Egipto yinh ya' Jacob, tzujan sfamilia hunun heb' ya' yinh. ² Ya' Rubén, ya' Simeón, ya' Leví, ya' Judá, ³ ya' Isacar, ya' Zabulón, ya' Benjamín, ⁴ ya' Dan, ya' Neftalí, ya' Gad b'oj ya' Aser. ⁵ 70 heb' ya' yik'al ya' Jacob ti' yinh sunil; ya' José, hat-xatik'a ay ya' b'et Egipto. ⁶ Xkamtoj ya' José b'oj sunil yuxhtaj b'oj sunil anma hun xuh yehik'oj ya' b'oj. ⁷ Yaja' xpohchakaniloj heb' ya' israelita tu' yinh k'ul, xtx'ihalb'ikaniloj heb' ya', haktu' xuh sch'ib'kaniloj sb'isil heb' ya', kaw ay yelapnojal xukaniloj heb' ya'; xnohkaniloj sat tx'otx' Egipto yuh heb' ya'. ⁸ Yaja' yet x'oktoj hune'xa ya' ak' rey sreyaloj Egipto mach ohtajnhenoj ya' José,

⁹ xalni ya' tet skonhob': «Ilwejk'anab'i, q'a' ek'b'alxa heb' naj israelita ti' kosataj, q'a' ayxa smay heb' naj kosataj. ¹⁰ Ti'nanh xin, kotanhe'wej kob'ah tet heb' naj, ta mach xin, stx'ihalb'ojiloj heb' naj. Ha' yet ch'okoj howal, kat shunb'anoj sb'ah heb' naj b'oj jenemigo, kat yanojkoj heb' naj howal jinh, yunhe yelojkanh heb' naj sat kotx'otx' ti'», xhi ya'.

¹¹ Haktu' xuh yanikoj heb' naj egipcio tu' heb' naj winaj stzumb'en heb' naj chejab'lom yinh munil yinh heb' ya' israelita tu', yunhe yek' ya' yanma heb' ya' yinh tzet chuh. Kaw ya'taj munil x'alaxkoj yub' heb' ya' israelita tu', xanikanh heb' ya' hej konhob' b'ay sk'ub'a ya' faraón hej tzetet; ha' konhob' Pitón b'oj Ramesés. ¹² Yet kam xhto niman heb' naj egipcio tu' yetan heb' ya' israelita yinh munil, kam stx'ihalb'ikaniloj heb' ya', kat spujnakantoj heb' ya';

yuxin xiwkanojkanh heb' naj egipcio tu' tet heb' ya'.

¹³ Ch'alaxkoj heb' ya' yub' hej munil kaw ya'taj, kaw ch'etalaxkanoj heb' ya' yinh machnhe hanik'oj yuh heb' naj egipcio tu'. ¹⁴ Haktu' xuh ya'lax ek'oj

ya' yanma heb' ya' israelita tu' yinh munil kaw ya'taj, yet xwatx'en heb' ya' mezcla b'oj ladrillo, sunil hej munil chuh heb' ya' sat tx'otx' tx'otx' b'oj sunil hej sik'leb'il munil xakoj heb' naj yub' heb' ya'. Kaw tx'oj xilkanoj heb' naj heb' ya' israelita.

¹⁵ Xalnipax ya' sreyal Egipto tu' tet heb' ya' ch'ilwa yinh heb' ix israelita: ya' Sifra b'oj ya' Fúa. ¹⁶ Yet chex ilwahoj yinh heb' ix israelita yet xhpitzk'ahoj yunin heb' ix, cheyila' yinh k'ul, ta winaj yunin heb' ix xhpitzk'ahoj, chepotx'o'; yaja' ta ix, mach chepotx'o', xhi ya'.

¹⁷ Yaja' ay sxiwk'ulal heb' ya' ch'ilwa yinh heb' ix tu' tet Komam Dios, yuxin mach xyijye heb' ya' tzet xal ya' sreyal Egipto tu', mach nixhtej winaj unin xpotx' heb' ya'. ¹⁸ Haktu' xuh yawtentij ya' sreyal Egipto tu' heb' ya' ch'ilwa tu', xalni ya' tet heb' ya':

—¿Tzet yuh xeyuh hune' ti? ¿Tzet yuh mach xeyiloj sq'inal nixhtej winaj unin?, xhi ya'. ¹⁹ Xalni heb' ya' tet ya' faraón tu':

—Mach lahanoj heb' ix israelita ti' b'oj heb' ix egipcia; kaw kawla ix heb' ix, pet-tik'a xhpitzk'ana yunin heb' ix, yalanhto maxhto ch'apni heb' ix ch'ilwahi, xhi heb' ya'.

²⁰ Haktu' xuh stx'ihalb'ikaniloj heb' ya' israelita tu', xch'ib'kaniloj konhob' yinh machnhe hanik'oj. Kaw k'ul xil Komam Dios heb' ya' ch'ilwa tu'.

²¹ Yuh ay sxiwk'ulal heb' ya' tet Komam Dios, yuxin xa' Komam tx'ihal sfamilia heb' ya'. ²² Lawitu'

xa'nipax ya' faraón chejb'anile tet sunil yet konhob', xalni ya': «Sunil nixhtej winaj unin xhpitzk'ahoj, cheyumu'aytoj yul ha' niman, wal nixhtej ix unin, chechab' ch'ib'oj», xhi ya'.

Xpitzk'a ya' Moisés

2¹ Xi' hune' ya' winaj yik'al ya' Leví yixal, yik'altik'apax ya' Leví yeh yixal ya'. ² Xkan ya' mimi' tu' yinh tzet yeyi, xpitzk'a hune' ni'an swinaj unin ya'. Yet xilni ya' ta kaw k'ulch'an yilot naj, xeb'anayoj ya' naj yulb'al oxeb' x'ahaw. ³ Yaja' matxa xuh yeb'anayoj ya' naj nahatil, yuxin xitij ya' hune' xuk watx'eb'ilayoj yinh te' papiro, xb'ujnihayoj ya' nixhtej sholanil te' yinh tz'otz'ew b'oj q'ol, xanihaytoj ya' ni'an unin tu' yul te', xanihaktoj ya' te' xol te' nixhtej haka' ah ay sti' ha' niman Nilo. ⁴ Yaja' nahat xkankanoj yanab' ni'an tz'ul, yunhe yilnoj ix tzet xhtanhojkanoj ni'an tz'ul tu'. ⁵ Lawitu' x'ayapnoj ix skutz'in ya' faraón b'oj heb' ix schejab'lom axhnoj yul ha' niman tu'. Yet lanhan yek'ayoj heb' ix schejab'lom ix tu' paxhyal sti' ha' niman tu', xilniktoj ix skutz'in ya' faraón tu' hune' xuk xol te' ah, xchejnitoj ix hune' schejab'lom yinojiltij. ⁶ Yet xshajnikanh ix skutz'in ya' faraón tu' sti' te' xuk tu', xilni ix hune' ni'an unin kaw ch'oq'kanaytoj yul te'; xtz'a'kanh sk'ul ix yinh ni'an tz'ul tu', xalni ix:

—iYuninal heb' naj hebreo yeh ni'an tz'ul ti'!, xhi ix. ⁷ Haktu' xuh yalni ix yanab' ni'an tz'ul tu' tet ix skutz'in ya' faraón tu':

—¿Chim hawoche ta chin toh wawte'tij hunuj ix hebrea ay stz'ul han, yunhe sch'ib'tzenoj ix ni'an unin ti' tawet?, xhi ix.

⁸ Xalni ix skutz'in ya' faraón tu': «Asi!», xhi ix.

—Haktu' xuh stoh ix ni'an q'opoh tu' yawtenojtij smi' ni'an unin tu'. ⁹ Xalni ix skutz'in ya' faraón tu' tet smi' ni'an unin tu':

—Itoj ni'an unin ti', chach'ib'tze' wet han; chach hintohla' han, xhi ix. Xinitoj ya' smi' ni'an unin tu' ni'an tz'ul tu', xa'ni ch'ib'oj ya'. ¹⁰ Yet xax ch'ib'kanh ni'an unin tu', x'ilaxtoj yuh smi' tet ix skutz'in ya' faraón tu', x'ok-kanoj yuninoj ix; xanikoj ix Moisés^a sb'ihoj, haxkam xal ix: «Hayin xwihtij xol ha' ha' han», xhi ix.

X'elkanh ya' Moisés b'et Egipto

¹¹ Payxakanoj tu', yet xax ch'ib'kanh ya' Moisés, xtoh ya' yilnoj heb' naj yuxhtaj yet konhob', xilni ya' hej sik'leb'il munil chuh heb' naj. Xilnipax ya' hune' naj egipcio aykoj smaq'ni hune' naj hebreo yet konhob'. ¹² Haktu' xuh yek' t'anht'on ya', xilni ya' ta mach hunuj maka, xpotx'ni ya' naj egipcio tu', xeb'ankantoj ya' naj xol arena. ¹³ X'elpaxtoj ya' yinh skab' tz'ayik, k'uxan xilpax ya' kawanh heb' naj hebreo lanhan ya'ni howal, xq'amb'en ya' tet naj ay smul tu': «¿Tzet yuh chamaq' hawet anmahil?», xhi ya'. ¹⁴ Xta'wi naj: «¿Mak xach anikoj yahawoj b'oj juezal jinh han? ¿Mato chin hapotx'o'pax haka' xawute hapotx'ni naj egipcio hawalni han?», xhi naj.

---

^a2:10 *Moisés* Etza lahan jalni hune' b'ihe ti' b'oj hune' tzoti' hebreo: Jinihatij.

—Yet xab'en ya' Moisés tzet xal naj, xiwkanojkanh ya', xalni ya' yinh snab'al: «Yinh kaw yeli xax ohtajnhelaxiloj hune' ti'», xhi ya'. ¹⁵ Yet xab'eniloj ya' faraón hune' tzet xuh tu', xilwen ya' spotx'ni ya' Moisés, yuxin x'elkanh ya' Moisés tu' tet ya', xtoh ya' b'et Madián, hat x'ehayoj ya' b'et tu' skawilal hune' oq'. ¹⁶ Ya' sacerdote yet Madián, ay hujwanh skutz'in ya'. Jichan xhb'ey heb' ix iho'atij ha' yul oq', yuh snohtzen heb' ix spila, kat ya'ni heb' ix ha' ha' yuk'u' skaneluh smam. ¹⁷ Ch'apnipax heb' naj tanhehom kaneluh, kat stzumb'eniloj heb' naj heb' ix b'et tu'. Hune' tz'ayikalil x'ah lemna ya' Moisés, xkolni ya' heb' ix tet heb' naj tanhehom kaneluh, xa'nipax ya' ha' ha' yuk'u' skaneluh heb' ix. ¹⁸ Yet xmeltzo heb' ix b'ay ay ya' Reuel^b smam, xq'amb'en ya' tet heb' ix: «¿Tzet yuh kaw lemb'il xex hulnahi?», xhi ya'. ¹⁹ Xta'wi heb' ix: hune' naj egipcio xonh kolni yul sq'ab' heb' naj tanhehom kaneluh han, xinipaxatij naj ha' ha' jet han, xa'ni naj ha' yuk'u' no' kaneluh, xhi heb' ix. ²⁰ Xq'amb'enpax ya' Reuel tu' tet heb' ix skutz'in tu':

—¿B'ay ay hune' naj winaj tu'? ¿Tzet yuh xeyakanoj naj schukil? Awtewejtij naj wa'oj, xhi ya'. ²¹ Haktu' xuh sjeni ya' Moisés, xkan ya' ehoj sk'atanh ya' mama' tu'. Xa'ni ya', ya' Séfora skutz'in tet ya' Moisés tu' yuh yok ya' yixaloj ya'. ²² Lawitu' xpitzk'a hune' yunin ya' Séfora tu', xanikoj ya' Moisés, Gersón^c sb'ihoj, haxkam xal ya': «Ek'omnhe wek' sat hune' tx'otx' tx'otx' mach hinkonhob'oj ti' han»,

---

^b2:18 *Reuel* Ha'tik'apax ya' Jetro.

^c2:22 *Gersón* Etza lahan jab'en hune' b'ihe ti' b'oj hune' tzoti' hebreo: Ek'omnhe yek'i.

xhi ya'. ²³ Kaw nahatilxa tu', xkamtoj ya' sreyal Egipto. Kaw ya'xakanoj yanma heb' ya' israelita tu' yalanh chejb'anile b'ay ayiktoj, yuxin x'ah yaw heb' ya'; x'ahapnoj yawi heb' ya' tet Komam Dios yuh chejb'anile kaw sik'leb'il b'ay ayiktoj heb' ya'. ²⁴ Yet xab'en Komam Dios sya'il yanma heb' ya', xnanitij Komam slahk'ulal b'oj ya' Abraham, ya' Isaac b'oj ya' Jacob. ²⁵ Haktu' xuh yilnihaytij Komam Dios heb' ya' israelita tu', xilniloj Komam tzet yekankoj heb' ya'.

Xawte Komam Dios ya' Moisés

3 ¹ Hune' tz'ayikalil aykoj ya' Moisés stanhen skaneluh ya' Jetro suegro; ha' ya' Jetro^d ti' sacerdote b'et Madián. Xitoj ya' Moisés tu' no' kaneluh yul desierto, x'apni ya' masanta b'et Horeb,^e hune' witz yet Komam Dios. ² B'et tu' xyekanh sb'ah yángel Komam Yahveh^f tet ya' xol sxaj q'a' q'a' tzujlinaj yinh te' tx'ix.^g Yet xilni ya' ta tzujlinaj q'a' q'a' yinh te' tx'ix tu', yaja' maxhtik'a stz'a'ayoj te'; ³ xalni ya': «Tojin wila' hune' niman tzet syekanh sb'ah ti' han, tzet yuh mach stz'a'ayoj te' tx'ix ti'», xhi ya'. ⁴ Yet xilni Komam Yahveh ta xitzkoj ya' Moisés tu' yila' hune' tu', x'awiltij Komam tet ya' xol te' tx'ix tu', xalni Komam:

—¡Moisés! ¡Moisés!, xhi Komam.

—Xta'wi ya' Moisés: ¡Ayin han la Mamin!, xhi ya'.

⁵ Xalni Komam tet ya':

---

^d3:1 *Jetro* Ha'tik'apax ya' Reuel xhb'ina yinh Éxodo 2:18

^e3:1 *Horeb* Ha'tik'apax Sinaí.

^f3:2 *yángel Komam Yahveh* Ha' kaw Komam Dios.

^g3:2 *tx'ix* Zarza sb'ih te' tx'ix xhb'ina b'et ti'.

—Matxa kam chach hitztij. Iloj haxanhab' yinh hawoj, haxkam xikiltaj yeh tx'otx' tx'otx' b'ay ayayoj hawoj ti', xhi Komam.

⁶ Xto yalnipax Komam:

—Hayin ti' hin sDiosal hamam han; sDiosal ya' Abraham, ya' Isaac b'oj ya' Jacob, xhi Komam. Yuxin xakoj ya' Moisés yenhel sat, haxkam xiwkanh ya' yilni Komam Dios. ⁷ Lawitu' xalnipax Komam Yahveh:

—Xax wil han tzet chuh yek' ya' yanma hinkonhob' yinh yetalaxkanoj b'et Egipto han. Xax wab'e yel yaw heb' ya' han b'oj yawik'ule heb' ya' yinh heb' naj ch'etan heb' ya' yinh munil, wohtajxa sya'il yanma heb' ya' han. ⁸ Yuxin xin ayiloj hinkolo'iloj heb' ya' yul sq'ab' heb' naj egipcio ti' han. Xhwiha'ilotj heb' ya' sat hune' tx'otx' tx'otx' ti' han, kat winojtoj heb' ya' b'ay hune' tx'otx' tx'otx' kaw k'ul han b'oj kaw nimejal satb'al, stx'otx'al no' lech b'oj no' kab'. Stx'otx' heb' naj cananeo, heb' naj heteo, heb' naj amorreo, heb' naj ferezeo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo. ⁹ Xax ahiloy yah yaw heb' ya' israelita ti' yinh hinsat han, xax wilpax tzet chuh yek' ya' yanma heb' ya' yuh heb' naj egipcio han. ¹⁰ Ti'nanh xin, asi', hayin chach watoj yinh sat naj faraón^h han, yunhe hawinihaltij hinkonhob' Egipto tu' han, heb' ya' israelita, xhi Komam.

¹¹ Lawitu' xta'wi ya' Moisés tet Komam Dios:

—¿Tzet anmahil hin han, yuxin chin toh yinh sat ya' faraón wiha'iltij heb' ya' israelita b'et Egipto tu' han?, xhi ya'.

---

^h3:10 *faraón* Mataj ya' xohtajnhe ya' José; hakti' ch'al-lax yinh heb' ya' sreyal Egipto yet payxa.

¹² Xta'wi Komam:

—Chin okoj hawetb'ihoj han, ha' xhyenajiloj tawet, ta hayin chach watoj hawiha'iltij hinkonhob' tu' han: Yet xax hawiltij hinkonhob' b'et Egipto han, cheyaha'koj hinmay hayin Dios hin ti' swi' hune' witz ti' han, xhi Komam.

¹³ Xalnipax ya' Moisés tet Komam Dios:

—Ta chin toh b'ay ay heb' ya' israelita tu' han, kat walni tet heb' ya' han: “sDiosal heyichmam xin anitij teyet han”, ta kinchi han, sq'amb'e' heb' ya' wet han: “¿Tzet sb'ih hune' Dios tu'?”, xhinahoj heb' ya'. ¿Tzet xhwute' walnoj tet heb' ya' han?, xhi ya'. ¹⁴ Xta'wipax Komam Dios tet ya': “Hayin ti' Itzitzalnhetik'a Weh han”, xhi Komam.

Xto yalnipax Komam:

—Chawala' tet heb' ya' israelita tu': “Komam Itzitzalnhetik'a Yeyi”, ha' YA' xin anitij teyet han, kachinahoj, xhi Komam. ¹⁵ Xto kam yalnipax Komam Dios tet ya' Moisés:

—Hakti' chawute' hawalnoj tet heb' ya': “Komam Yahveh, sDiosal jichmam; ya' Abraham, ya' Isaac b'oj ya' Jacob, ha' YA' xin anitij teyet han”, kachinahoj. Ha' hune' ti' hinb'ih yinh stohb'al q'inal han. Ha' hune' b'ihe ti' b'ay chin nalaxojtij yinh stohb'al q'inal han. ¹⁶ Asi', kat hayamb'ankoj heb' ya' icham winaj israelita, kat hawalni tet heb' ya': “Xyekanh sb'ah Komam Yahveh sDiosal jichmam wet han: sDiosal ya' Abraham, ya' Isaac b'oj ya' Jacob, xalni Komam wet han: Xax wil han tzet chex utelax Egipto, ¹⁷ yuxin xwal han: Chex wiha'iltij xol hune' sya'tajil b'et Egipto ti' han, kat hex winojtoj sat stx'otx' heb' naj cananeo han, heb' naj heteo, heb' naj amorreo, heb'

naj ferezeo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo, b'ay stx'otx'al no' lech b'oj no' kab'", kachinahoj. ¹⁸ Chab'e'toj heb' ya' tzet chawala', kat hatoj b'oj heb' ya' icham winaj israelita yinh sat naj sreyal Egipto, kat hawalnoj tet naj: “Xyekanh sb'ah Komam Yahveh sDiosal heb' ya' hebreo jet han; ti'nanh xin, chonh okoj yinh b'el oxeb' tz'ayik yul desierto han, kat janojkoj koxahanb'al tet Komam Yahveh koDiosal han”, kachinahoj. ¹⁹ Wohtaj han, ta mach chex schab'toj naj sreyal Egipto tu' yinh haknhenati'. Yuh skanhil weh han yuxin chex schab'toj naj. ²⁰ Chin yeb'iloj skanhil hinmay han, kat wanojtij sya'tajil yib'anh heb' naj egipcio tu' han. Yuh sunil hej k'ayb'alk'ule xhwub' xol heb' naj han, haktotu' chuh hex schanojtoj naj. ²¹ Hayin xhwaha'koj sk'ulch'anil yinh yanma heb' naj egipcio tu' teyinh han, haximwal yet chex toj, mach chex toj yinh manhtzetal. ²² Sunil heb' ix israelita xhq'an-noj tet heb' ix ch'ehayoj skawilal yatut: hej ch'en plata, hej ch'en oro b'oj hej xilq'ape cheyaha'koj yinh nixhtej hek'ahol b'oj hekutz'in; haktu' chuh heyinojkaniloj tzet ay heb' naj Egipcio tu', xhi Komam.

4 ¹ Lawitu' xalnipax ya' Moisés:
 —Mach chaha' heb' ya' yuluj sk'ul tzet xhwala' han, mach chab'e'toj heb' ya' tzet xhwala' han, haxkam chala' heb' ya': “Mach Komam Yahveh xyekanh sb'ah tawet”, xhinahoj heb' ya', xhi ya' Moisés. ² Yuxin xq'amb'epax Komam Yahveh tet ya':
 —¿Tzet hune' ib'il hawuh yul haq'ab' tu'?, xhi Komam.

—Hune' k'ojoch, xhi ya'.

³—Yumayoj te' sat tx'otx', xhi Komam Yahveh. Xyumnihayoj ya' te' sat tx'otx', xpak'i te' lab'ahil. Lawitu' x'elkanh ya' Moisés tet no' lab'ah tu'.

⁴Haktu' xuh yalni Komam Yahveh tet ya': —Atoj haq'ab', kat hatzab'nikanh snheh no', xhi Komam.

Xanitoj ya' sq'ab', xtzab'nikanh ya' no', xpak'ipaxayoj k'ojochal yul sq'ab' ya'.

⁵—Yuh hune' ti', chaha' heb' naj yuluj sk'ul, ta xyekanh sb'ah Komam Yahveh tawet; YA' sDiosal heyichmam, sDiosal ya' Abraham, ya' Isaac b'oj ya' Jacob, xhi Komam. ⁶Xto yalnipax Komam Yahveh:

—Aktoj haq'ab' stxam hak'ul, xhi Komam.

Xanihaktoj ya' Moisés tu' sq'ab' stxam sk'ul. Yet xinihaltij ya' sq'ab' tu', yab'iltajxanhe, sajxanhe tziktzo haka' ch'en sajb'at. ⁷Xalnipax Komam Yahveh:

—Apaxiktoj haq'ab' stxam hak'ul, xhi Komam.

Xanipaxiktoj ya' sq'ab' stxam sk'ul, xinihaltij ya' sq'ab' tu', xwatx'ipaxiloj hunekxa, lahanxa yilot b'oj sunil snimanil ya'.

⁸—Ta mach chaha' heb' naj yuluj sk'ul tzet chawala' b'oj ta mach chab'e'toj heb' naj yinh b'ab'el k'ayb'alk'ule ti'; hatom yinh skab' k'ayb'alk'ule chaha' heb' naj yuluj sk'ul. ⁹Yaja' ta maxhtik'a chaha' heb' naj yuluj sk'ul yinh skab'il k'ayb'alk'ule ti' b'oj ta mach chab'e'toj heb' naj tzet chawala', chawiha'tij ha' ha' yul ha' niman Nilo, kat hahamnojyoy ha' sat tx'otx' tx'otx'. Ha' chawiha'tij tu', xhpak'oj ha' chik'al sat tx'otx' tx'otx', xhi Komam.

¹⁰Lawitu' xalnipax ya' Moisés tet Komam Yahveh:

—¡Ay Mamin! Mach hin-helanil hintzotel han. Hune' ti' mach ewihojto yichikanh, mato ka'fito,

mato ti'nanh yet chach tzotel wet hayin hin hachejab'lom ti' han. Yinh kaw yeli, kaw ya'taj hintzotel han, xhi ya'.

¹¹ Xta'wi Komam Yahveh:

—¿Mak x'a'ni sti' naj winaj hawalni? ¿Mak xwatx'en naj suk sk'ul, naj chakanh, naj chuh yilni b'oj naj tz'op? ¿Tox mataj hayin Yahveh hin ti' han?

¹² Ti'nanh xin, asi', hayin chin kolwahoj tawinh yuh hatzoteloj han, kat walnoj tawet han tzet yetwanoj ay hawalnoj», xhi Komam.

¹³ Xalni ya' Moisés:

—¡Ay, Mamin! Atoj hunujxa maka, xhi ya'.

¹⁴ Haktu' xuh stit showal Komam Yahveh yinh ya' Moisés, xalni Komam:

—¿Tox mach wohtajoj ya' hawuxhtaj Aarón yik'al ya' Leví han xin? Ya' tu', ay shelanil ya' stzotel yinh k'ul. Ha' ya' ch'elotij hach schanoj, yet chach yilnoj ya', stzalahojkanojkanh yanma ya'. ¹⁵ Hach chawala' tet ya', kat hatihnojiloj tet ya' tzet yetwanoj ay yalnoj ya'. Hayin chin kolwahoj teyinh hekawanhil han yet chex tzoteloj, kat hinyenoj tzet yetwanoj ay heyunuj han. ¹⁶ Ha' ya' Aarón tu' stzoteloj hahelb'aloj tet konhob', haka'tik'a hach chach tzoteloj. Wal hach xin, hach chach tzoteloj tet ya' hin helb'aloj han.

¹⁷ Mach xhtoj nahul hawuh hawinojtoj te' k'ojoch ti' tawinh, haxkam yinh te' chawub' hej k'ayb'alk'ule, xhi Komam.

¹⁸ Lawitu' x'el ya' Moisés b'et tu', xmeltzotij ya' sk'atanh ya' Jetro suegro, xalni ya' tet ya':

—Chin toh ti'nanh han, chin meltzo sk'atanh heb' naj wuxhtaj ay b'et Egipto han, yunhe wilni han ta itzitzto heb' naj, xhi ya'.

—Xalni ya' Jetro tu' tet ya' Moisés:

—Asi', aq'ank'ulal hojab' chuh hatohi, xhi ya'.

¹⁹Xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés b'et Madián tu': «Meltzohanhtoj b'et Egipto, haxkam xax kamtoj sunil heb' naj x'ochen hach spotx'noj», xhi Komam.

Xmeltzotoj ya' Moisés b'et Egipto

²⁰Lawitu' xanihatoj ya' Moisés yixal b'oj yuninal yib'anh no' burro, xmeltzotoj ya' b'et tx'otx' Egipto. Xinipaxtoj ya' sk'ojoch Komam Dios yinh. ²¹Xalni Komam Yahveh tet ya': Yet chach meltzohojtoj b'et Egipto tu', mach chab'ejakanoj hawunuj yinh sat naj faraón sunil k'ayb'alk'ule xwako yul haq'ab' hawuni han. Yaja' hayin chin kawne'iloj yanma naj han, yunhe mach xhchab'toj naj konhob' tu'. ²²Lawitu' kat hawalnoj tet naj faraón tu': “Hakti' xute Komam Yahveh yalni: Israel ti', ha' b'ab'el hink'ahol han. ²³Xax wal tawet han ta chachatoj hink'ahol ti' han yunhe ya'noj oknojkoj sb'ah wet han. Yaja' ta mach chachab'toj, chin potx'o' b'ab'el hak'ahol han”, kachinahoj, xhi Komam.

²⁴Yet ayxakoj ya' Moisés tu' yinh b'el, x'eliloj Komam Yahveh chawal yinh ya' hune' aq'b'alil, xochen Komam spotx'noj ya'. ²⁵Lawitu' xinikanh ya' Séfora hune' ch'en cuchillo kaw ay yeh, xk'upniltoj ya' stz'umal swi' sch'ik ni'an yunin, xanihayoj ya' yich yoj ya' Moisés,ⁱ xalni ya':

—Yinh kaw yeli, wichamil yet chik' haweh han, xhi ya'. ²⁶Lawitu' xanikanoj Komam Dios ya' Moisés

ⁱ4:25 yich yoj ya' Moisés Hune' ti', tita choche yala'iloj ta: xolb'al yoj ya' Moisés b'ay ay snimanil, hat xakoj ya' Séfora chik'.

tu'. Xaxtik'a yal ya' Séfora yinh ya' Moisés yinh hakti': «Wichamil yet chik' haweh han», xhi ya' yuh circuncisión. ²⁷ Xalni Komam Yahveh tet ya' Aarón:

—As chah ya' Moisés yul desierto, xhi Komam.

Haktu' xuh stoh ya', xchanihayoj sb'ah heb' ya' b'et witz yet Komam Dios, xtz'ohnihayoj ya' Aarón tu' ya' Moisés. ²⁸ Haktu' xuh yalni ya' Moisés tet ya' Aarón sunil hej chejb'anile xchej Komam Dios yala' ya' b'oj sunil hej k'ayb'alk'ule xa' Komam yub' ya'. ²⁹ Lawitu' xtoh ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xyamb'ankoj heb' ya' sunil heb' ya' icham winaj swi'al konhob' Israel. ³⁰ Xalni ya' Aarón sunil hej tzetet xal Komam Dios tet ya' Moisés, lawitu' xyeni ya' hej k'ayb'alk'ule xatij Komam Dios yub' ya' yinh sat konhob'. ³¹ Yet xab'en konhob' ta xul Komam Yahveh skolo' heb' ya' israelita b'oj ta ha' Komam x'ilni sya'tajil ch'ek'toj yinh heb' ya', xa'ni heb' ya' yuluj sk'ul, x'ay jahnoj heb' ya' shaq'enoj Komam.

X'apni ya' Moisés b'oj ya' Aarón yinh sat ya' faraón

5 ¹ Lawitu' x'okapnoj ya' Moisés b'oj ya' Aarón yinh sat ya' faraón, xalni heb' ya':

—Ha' Komam Yahveh sDiosal Israel ch'alni yinh hakti' tawet: “Chatoj hinkonhob' yek'tze' hune' q'inh wet yul desierto han”, xhi heb' ya'.

² Xta'wi ya' faraón, xalni ya':

—¿Mak ya'il Yahveh tu', yunhe wab'entoj han tzet chala, kat hinchanitoy konhob' Israel ti' han? Hayin ti' han, mach wohtajoj YA' Yahveh tu' han, mach chin chab'toj konhob' Israel ti' han, xhi ya'.

³ Lawitu' xalni heb' ya':

—Xyekanh sb'ah Komam sDiosal heb' ya' hebreo jet han, yuxin chonh toh ti'nanh han. Oxeb' tz'ayik chonh b'elwoj yul desierto han, kat janojkoj xahanb'al tet Komam Yahveh koDiosal han, yunhe mach chuluj sya'tajil jib'anh han, kat mach chonh spotx'o'toj Komam yinh ch'en espada han, xhi heb' ya'.

⁴Yuxin xal ya' sreyal Egipto tu' tet heb' ya':

—Hach ti' Moisés b'oj hach ti' Aarón ¿Tzet yuh cheyoche hepoho'iloj konhob' ti' yinh smunil? Ti'nanh xin, meltzohanhwejtoj yinh hemunil, xhi ya'.

⁵Xalnipax ya' faraón:

—Mach cheyila ta kaw tx'ihalxa anma ay yul hune' konhob' ti', ayextopaxkoj heyiniloj yanma yinh smunil, xhi ya'.

⁶Yinhtik'a hune' tz'ayik tu' xchejtoj ya' faraón heb' naj swi'al yinh hej munil yet konhob' b'oj heb' naj ijb'alom yinh hunun majan anma yalnoj yinh hakti':

⁷Yinh xhtoh kosataj ti', matxa cheyaha' te' ch'im ch'ok xol tx'otx' lok' tet konhob' Israel ti', haxa kaw heb' naj xhtoj saynoj sch'im ch'oknojkoj yuh. ⁸Yaja' hune'nhetik'a sb'isil lok' swatx'e' heb' naj haka'tik'a yet yalanhto. Mach cheyi'aytij smalil smunil heb' naj, haxkam isalojnhe chukuj heb' naj yinh, yuxin ch'ah yaw heb' naj, chalninpax heb' naj: “Chahonhtoj han, yuh janojkoj koxahanb'al tet koDiosal han”, xhinapax heb' naj. ⁹Awejkoj munil q'a' ya'taj yib'anh heb' naj, ayojab'nhetik'a tzet chuh heb' naj, yunhe mach cha' heb' naj yuluj sk'ul yinh leq'ti'al, xhi ya'.

¹⁰Haktu' xuh yeltij heb' naj aykoj swi'aloj b'oj heb' naj ijb'alom yinh munil tu', xalni heb' naj tet konhob':

—Matxa xhjaha' te' ch'im teyet yalni ya' faraón han. ¹¹ Aswej, kat hekutxb'ankoj hech'im tu' b'aytik'a xhchalohoj te' heyuh, yaja' wal hemunil, mach ch'ayojtij smalil, xhi heb' naj.

¹² Haktu' xuh spujnatoj sunil konhob' Israel sat tx'otx' Egipto, yunhe skutxb'ankoj heb' ya' tajinhla telaj xhnacha yuh shelb'aloj te' ch'im. ¹³ Xalni heb' naj aykoj swi'aloj yinh munil tu' tet heb' ya':

—Yilal helahni hemunil chewatx'e yinh hunun tz'ayik, haka'tik'a hemunil chewatx'e yet xhto a'lax te' ch'im teyet, xhi heb' naj.

¹⁴ Haktu' xuh yok heb' naj aykoj swi'aloj munil yuh ya' faraón tu' satenoj heb' ya' aykoj swi'aloj munil yinh heb' ya' israelita, hatik'a heb' naj ichamta tu' anhekoj heb' ya' swi'aloj munil, xq'amb'en heb' naj tet heb' ya':

—¿Tzet yuh matxa tz'ajanoj tx'otx' lok' xewatx'e ewih b'oj ti'nanh haka'tik'a yet yalanhto?, xhi heb' naj.

¹⁵ Lawitu' xtoh heb' ya' aykoj swi'aloj munil yinh heb' ya' israelita tu' awojk'ule tet ya' faraón, xalni heb' ya':

—¿Mamin rey, ¿tzet yuh hakti' chawute heb' naj hachejab'lom ti'? ¹⁶ Matxa ch'a'lax te' ch'im jet han, lawitu' ch'al-laxpax jet han ta xhkowatx'e tx'otx' lok' han. Chonh hatelaxpax yinh kaw k'ul han; yaja' hakonhob' ay smul, xhi heb' ya'.

¹⁷ Xta'wi ya' faraón, xalni ya':

—Isah, isahil chex uteni, yuxin cheyala ta chex toh heyaha'koj hexahanb'al tet YA' Yahveh. ¹⁸ Ti'nanh xin, aswej munil. Mach ch'a'laxoj te' ch'im tu' teyet,

yaja' yilal hewatx'enoj haka'tik'a sb'isil tx'otx' lok' xhtik'a hewatx'e yet yalanhto, xhi ya'.

¹⁹Yuxin kaw xtakiloj sk'ul heb' ya' aykoj swi'aloj munil xol heb' ya' israelita tu', yuh tzet x'al-lax tet heb' ya', ta mach ch'aytij sb'isil tx'otx' lok' swatx'e heb' ya' b'oj smalil munil hunun tz'ayik. ²⁰Lawi yeltij heb' ya' yinh sat ya' faraón, ayxakoj ya' Moisés b'oj ya' Aarón yechman heb' ya' yinhtaj. ²¹Xalni heb' ya' tu' tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón:

—Ha' hojab' Komam Yahveh ch'ilni tzet chex yute' YA', haxkam yuh hemul yuxin xah honh syah ya' faraón b'oj smunlawom han. Haka'tik'a hex xeyak'oj ch'en espada yul sq'ab' heb' naj, yunhe honh spotx'ni heb' naj han, xhi heb' ya'.

²²Haktu' xuh sq'amb'en ya' Moisés tet Komam Yahveh:

—Mamin, ¿tzet yuh chawa' takoj sk'ul hakonhob' ti'? ¿Yuh hune' ti' yuxin xin hawatij han? ²³Haxkam yet-taxtik'a xin b'eyk'oj tzoteloj yinh hab'ih tet ya' faraón han, x'ichikankoj ya' ya'ni ek'oj ya' yanma hakonhob' ti', maxhtotik'a chakolkaniloj, xhi ya'.

6¹Xta'wi Komam Yahveh tet ya' Moisés: «Chawila'k'anab'i tzet xhwute' naj faraón ti' han. Yuh skanhil weh han yuxin chex schab'toj naj. Yuh skanhil hinmay han, yuxin chex scheja'loj naj sat stx'otx'», xhi Komam.

²Xtzotelpax Komam Dios tet ya' Moisés, xalni Komam tet ya': «Hayin ti' Yahveh hin han. ³Hayin ti' xin yekanh hinb'ah tet ya' Abraham han, tet ya' Isaac b'oj tet ya' Jacob. Hayin ti' Shaddai hin han, hayin ti' Dios hin Sunil Chuh Wuh han, yaja' mach xwa' yohtajnh'e'iloj heb' ya' hinb'ih Yahveh

han. ⁴Xin kawxekankoj hinlahk'ulal b'oj heb' ya' han, yunhe wa'noj tx'otx' Canaán tet heb' ya' han, tx'otx' b'ay x'ehayoj heb' ya', b'ay tonhe xul ek' heb' ya' haka' nan konhob'al. ⁵Xax wab'epax yoq' heb' ya' israelita ti' han, aykoj yetalax heb' ya' yuh heb' naj egipcio, heb' naj anhektoj heb' ya' yalanh schejb'anil, yuxin xin natij hinlahk'ulal han. ⁶Yuxin al tet heb' ya' israelita tu': "Hayin ti' Yahveh hin han. Hayin chex wiha'iltij yalanh hej sik'leb'il munil cheyuh b'et Egipto ti' han, kat hex hinkolnojiltij yalanh schejb'anil heb' naj han. Chex hinkolo'iltij yuh skanhil weh han b'oj yuh hej tzetet kaw nimejal yetwanoj ay wunuj han. ⁷Chex okojkanoj hinkonhob'oj han, kat wokojkanoj heDiosaloy han. Hakti' chuh heyohtajnhenojiloy ta hayin Yahveh heDiosal ti' han, hayin chex hin kolo'iltij yalanh sya'tajil cheyil b'et Egipto ti' han. ⁸Chex wiha'toj sat tx'otx' tx'otx' ta'web'ilkoj wib'anh wa'ni tet ya' Abraham han, tet ya' Isaac b'oj tet ya' Jacob. Xhwaha' tx'otx' teyey hayin Yahveh hin ti' han"», xhi Komam.

⁹Haktu' xuh stzotel ya' Moisés tet heb' ya' israelita, yaja' mach xab'etoy heb' ya' tzet xal ya', yuh sya'il yanma heb' ya' b'oj yuh sya'tajil b'ay ayiktoj heb' ya'. ¹⁰Xtzotelpax Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

¹¹—Asi', kat hawalni tet naj faraón sreyal Egipto, ta schaltoj naj heb' ya' israelita ti' sat stx'otx', xhi Komam.

¹²Xta'wi ya' Moisés tet Komam Yahveh, xalni ya':

—Mach chab'e heb' ya' israelita tzet xhwal han, hak'anab' ya' faraón ch'ab'enojtoj tzet xhwala' han, to mach hin-helanil hintzotel han, xhi ya'.

¹³Yuxin xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón, xa'ni Komam schejb'anil heb' ya', yib'anhiloj heb' ya' israelita b'oj yib'anhiloj ya' faraón sreyal Egipto, ta chiha'iltij heb' ya', heb' ya' israelita tu' sat tx'otx' Egipto.

Yichmam ya' Moisés b'oj ya' Aarón

¹⁴Ha' heb' ya' ti' swi'al yinh sfamilia sb'ah, yinh sfamilia yatut hej smam:

Heb' ya' sk'ahol ya' Rubén, ya' b'ab'el sk'ahol ya' Israel: Ya' Hanoc, ya' Falú, ya' Hezrón b'oj ya' Carmi. Ha' heb' ya' ti' swi'al xol yik'al ya' Rubén. ¹⁵Heb' ya' sk'ahol ya' Simeón: ya' Jemuel, ya' Jamín, ya' Ohad, ya' Jaquín, ya' Zohar b'oj ya' Saúl yunin hune' ix cananea. Ha' heb' ya' ti' sfamilia ya' Simeón. ¹⁶Ha' ti' sb'ih sk'ahol ya' Leví yinh stxolil tzet xuh stitkoj heb' ya': Ya' Gersón, ya' Coat b'oj ya' Merari. 137 hab'il x'ehik'oj ya' Leví tu'. ¹⁷Heb' ya' sk'ahol ya' Gersón: Ya' Libni b'oj ya' Simei, yinh huntaj majan sfamilia heb' ya'. ¹⁸Heb' ya' sk'ahol ya' Coat: Ya' Amram, ya' Izhar, ya' Hebrón b'oj ya' Uziel. 133 hab'il x'ehik'oj ya' Coat tu'. ¹⁹Heb' ya' sk'ahol ya' Merari: ya' Mahli b'oj ya' Musi. Ha' ti' sfamilia ya' Leví, haka' stxolil yik'al ya'. ²⁰Xi' ya' Amram ya' Jocabed stía yixaloj, xa'ni ya' Jocabed tu' yuninal ya' Amram, ha' ya' Aarón b'oj ya' Moisés. 137 hab'il x'ehik'oj ya' Amram tu'. ²¹Heb' ya' sk'ahol ya' Izhar: Ya' Coré, ya' Nefeg b'oj ya' Zicri. ²²Heb' ya' sk'ahol ya' Uziel: ya' Misael, ya' Elzafán b'oj ya'

Sitri. ²³ Xi' ya' Aarón ya' Elisabet yixaløj, ya' skutz'in ya' Aminadab yanab' ya' Nahasón, xpitzk'a yunin ya', ha' ya' Nadab, ya' Abiú, ya' Eleazar b'oj ya' Itamar. ²⁴ Sk'ahol ya' Coré: ya' Asir, ya' Elcana b'oj ya' Abiasaf. Ha' heb' ya' ti' sfamilia ya' Coré. ²⁵ Ya' Eleazar sk'ahol ya' Aarón tu', xi' ya' hune' ix skutz'in ya' Futiel yixaløj, xa'ni ix yuninal ya', ha' ya' Finees. Ha' heb' ya' ti' swi'al xol heb' ya' yik'al ya' Leví b'oj xol sfamilia. ²⁶ Tet ya' Aarón b'oj tet ya' Moisés xal Komam Yahveh ta chiltij heb' ya', heb' ya' israelita sat tx'otx' Egipto, yinh huntaj majan. ²⁷ Ha'tik'apax ya' Moisés ti' b'oj ya' Aarón ti' xtzotel tet ya' faraón sreyal Egipto, yunhe yinhalten heb' ya', heb' ya' israelita sat tx'otx' Egipto.

Ya' Aarón stzoteloj shelb'aloj ya' Moisés

²⁸ Yet xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés b'et tx'otx' Egipto, ²⁹ xal Komam tet ya':

—Hayin ti' Yahveh hin han; al tet naj faraón sreyal Egipto sunil hej tzetet xhwal tawet ti' han, xhi Komam.

³⁰ Xta'wi ya' Moisés tet Komam Yahveh:

—Mach hin-helanil hintzotel han. ¿Tzet xin chuh yab'enojtoj ya' faraón tzet xhwala' han?, xhi ya'.

7 ¹ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Ilk'anab'i, Dios xax hach wutekoj yinh sat naj faraón han, wal ya' Aarón hawuxhtaj, ha' ya' haprofeta stzoteloj hahelb'aloj. ² Hach chawala' sunil tzetet xhwaha' hawub' han, ya' Aarón hawuxhtaj, ha' ya' stzoteloj tet naj faraón, yunhe schanojiltoj naj konhob' Israel sat stx'otx'. ³ Yaja' hayin chin kawneh'kanoj yanma naj han, waxamkami chin

yeb' tx'ihal hej tzetet han, kat wunuj tx'ihal hej k'ayb'alk'ule han, ⁴ mach chab'e'toj naj tzet cheyala'. Yuxin xhwaha'ayoj yip skanhil hinmay yib'anh Egipto tu' han. Tx'ihal tzetet yetwanoj ay xhwub' han, kat winojiltij hinkonhob' Israel sat tx'otx' tx'otx' tu' han. ⁵ Hakti' chuh yohtajnhenoj Egipto tu', ta hayin ti' Yahveh hin han, yet chin yenoj skanhil hinmay han, kat winojiltij heb' ya' israelita tu' xol heb' naj han, xhi Komam.

⁶ Xyijye ya' Moisés b'oj ya' Aarón yuni sunil tzet xchej Komam Yahveh yub' heb' ya'. ⁷ 80 hab'il ya' Moisés tu', wal ya' Aarón 83 ya', yet xtzotel heb' ya' tet ya' faraón tu'.

Sk'ojoch ya' Aarón

⁸ Xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón, xalni Komam:

⁹—Ta xhta'woj naj faraón teyet yinh hakti': “Yewej hunuj k'ayb'alk'ule wet han”, ta xhinahoj naj, chawala' tet ya' Aarón: “Ikanh hak'ojoch, kat hayumnihayoj yinh sat ya' faraón, yunhe spak'i lab'ahil”, kachinahoj tet ya', xhi Komam.

¹⁰ Haktu' xuh stoh ya' Moisés b'oj ya' Aarón yilnoj ya' faraón, xyijyen heb' ya' yuni tzet xal Komam Yahveh. Xb'ejnihayoj ya' Aarón tu' sk'ojoch yinh sat ya' faraón b'oj yinh sat heb' naj smunlawom, xpak'i te' lab'ahil. ¹¹ Lawitu' xawtenpaxtij ya' faraón tu' heb' naj tz'ajan sk'ul b'oj heb' naj kunlom. Tzet-tik'a xuh ya' Aarón, ha'tik'a xupax heb' naj ahb'elom ah Egipto; yohtajb'al heb' naj yinh snawalil ha' x'oknikoj yuh heb' naj. ¹² Lapan xyumayoj hunun heb' naj tu' sk'ojoch, xpak'i lab'ahil. Yaja' sk'ojoch

ya' Aarón xpak'i lab'ahil tu', ha' xlonikantoj sk'ojoch heb' naj. ¹³Yaja' xkawb'ikaniloj yanma naj faraón tu', mach xab'etoj naj tzet xal heb' ya', haka'tik'a xute Komam Yahveh yalni.

Xchik'b'iloj ha' ha'

¹⁴Lawitu' xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Xkawb'ikaniloj yanma naj faraón ti', mach choche naj schab'toj hinkonhob' han. ¹⁵Yinh sab'sahk'alil, chach toj hawila' naj yet ch'ayojapnoj naj sti' ha' niman Nilo. Chawechma' naj sti' ha' niman tu', lemb'il chach tojna hachab' naj. Mach xhtoj nahul hawuh hawinojtoj hak'ojoch xpak'i lab'ahil tu'. ¹⁶Kat hawalnoj tet naj: «Ha' Komam Yahveh sDiosal heb' ya' hebreo xin anitij tzoteloj tawet han, xalni YA' yinh hakti': “Chatoj hinkonhob' han, yunhe stoh hin shaq'enoj yul desierto han”, xhi Komam. Yaja' maxhtotik'a chawab'etoj tzet xhwal han. ¹⁷Hakti' yalni Komam Yahveh: “Hakti' chuh hawohtajnhenoj ta hayin ti' Yahveh hin han”, xhi Komam. Ti'nanh xin, chin maq'a'aytoj hink'ojoch aykoj yul hinq'ab' ti' xol ha' niman Nilo ti' han, kat spak'oj ha' ha' ti' chik'al. ¹⁸Xhkamojkank'oj hej no' kay ay yul ha' niman ti', kat yehojkanojkanh sam ha', yuxin xasyaha' heb' naj egipcio yuk'nuj ha'», kachinahoj tet naj, xhi Komam wet han, xhi ya' Moisés tu'. ¹⁹Xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Al tet ya' Aarón: «Ikanh hak'ojoch, kat haleb'antoj haq'ab' yib'anh sunil ha' ha' ay b'et Egipto ti', yib'anh sunil ha' niman, yib'anh nixhtej snuq' ha' ha', yib'anh hej ha' pam, yib'anh sunil

b'ay ch'etxb'alax ha' ha', yunhe schik'b'ojiloj ha', wal tu' xhchik'b'ojiloj sat sunil stx'otx'al Egipto ti', masanta yul hej vaso nab'a' te' b'oj ch'en vaso xhchik'b'ojkaniloj», xhi Komam.

²⁰ Haktu' xuh yuni ya' Moisés b'oj ya' Aarón tzet xchej Komam Yahveh yub' heb' ya'. Xikanh ya' Aarón tu' sk'ojoch, xmaq'nihaytoj ya' xol ha' niman; yinh sat ya' faraón tu' b'oj yinh sat heb' naj smunlawom, xchik'b'ikaniloj sunil ha' niman.

²¹ Xkamkank'oj sunil no' kay ay yul ha' niman tu'; x'etaxkantoj ha' yinh machnhe hanik'oj, yuxin matxa chuh yuk'nikanoj heb' naj egipcio tu' ha'. Nab'a' chik'xanhe ch'il-laxkanoj yul sunil stx'otx'al Egipto tu'.

²² Yaja' haktik'apaxtu' xute heb' naj ahb'elom ay b'et Egipto, ha' tzet yohtajb'al heb' naj yinh snawalil, ha' x'oknikoj yuh heb' naj; xkawb'ipaxkaniloj yanma ya' faraón, yuxin mach xab'etoj ya' tzet xal heb' ya' haka' xute Komam Yahveh yalni. ²³ Lawitu', haka'tik'a matzet x'ek'toj, haktu' xute ya' faraón, xpaxtoj ya' b'ay spalacio. ²⁴ Sunil yul Egipto tu' x'ok anma swatx'e' oq' sti' ha' niman, yunhe yuk'ni ya', haxkam matxa chuh yuk'ni heb' naj ha' niman tu'.

²⁵ Hujeb' tz'ayik x'ek'toj, lawi schik'nheniloj Komam Yahveh ha' niman Nilo.

Xnohkantoj yul konhob' Egipto yuh no' pahtza'

8 ¹ Haktu' xuh yalni Komam Yahveh tet ya' Moisés: —Okanhtoj yinh sat naj faraón, kat hawalni tet naj: “Hakti' chute Komam Yahveh yalni: Chatoj hinkonhob' ti' han, yunhe stoh hin shaq'enoj han. ² Yaja' ta mach chachab'toj, xhwaha'ayoj no'

pahtza' ch'a'ni sya'tajil yib'anh sunil hakonhob' ti' han. ³Xhpohchahojkanh-kanh no' yul ha' niman, ch'ahojtij no', kat yokojoj no' yul hapalacio, b'ay chach wayi b'oj yib'anh hatx'at; yul yatut heb' naj hamunlawom, yul hakonhob', yul hej hahorno b'oj b'ay somlax hapan. ⁴Ch'ahojkantoj no' pahtza' tu' hawib'anh, yib'anh hakonhob' b'oj yib'anh sunil heb' naj hamunlawom”, xhi Komam.

⁵Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Al tet ya' Aarón: “Leb'atoj haq'ab' b'oj hak'ojoch yib'anh hej ha' niman, yib'anh hej snuq' ha' ha', hej ha' ha' etxan, kat hawa'ni ahajiloj no' pahtza' yib'anh tx'otx' Egipto ti'”, xhi Komam.

⁶Haktu' xuh sleb'antoj ya' Aarón sq'ab' yib'anh hej ha' ha' ay b'et Egipto, x'ahiloj no' pahtza', xnohtzenkantoj no' sat tx'otx' Egipto tu'.

⁷Haktik'apaxtu' xute heb' naj ahb'elom tu' yuh yohtajb'al yinh snawalil, xinipaxtij heb' naj no' pahtza' yib'anh tx'otx' Egipto tu'. ⁸Haktu' xuh yawtentij ya' faraón ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xalni ya' tet heb' ya':

—Txahlanhwej tet YA' Yahveh, yunhe yiniloj YA' no' pahtza' ti' winh b'oj yinh hinkonhob' han, wal tu' chin chab'toj konhob' Israel ti' yaha'koj sxahanb'al tet YA' Yahveh sDiosal tu' han, xhi ya'.

⁹Xta'wi ya' Moisés tet ya' faraón, xalni ya':

—Ti'nanh xin, al wet han b'aq'inh chawoche ta chin txahli tawinh han, yinh heb' naj hamunlawom b'oj yinh hakonhob', yunhe spohniloj sb'ah no' pahtza' ti' tawinh b'oj yul hej hawatut, kat yulxanhe ha' niman xhkankanoj no', xhi ya'.

¹⁰Xalni ya' faraón: Hekal, xhi ya'.

—Xta'wi ya': Xhwub' haka' hawalni ti' han, yunhe hawohtajnhenoj ta mach hunuj mak haka' Komam Yahveh koDiosal ti' han. ¹¹ Spoho'iloj sb'ah no' pahtza' ti' tawinh, yinh hawatut yinh heb' naj hamunlawom b'oj yinh hakonhob', yulxanhe ha' niman xhkanojkanoj no', xhi ya'.

¹² Haktu' xuh yeltij ya' Moisés b'oj ya' Aarón yinh sat ya' faraón. X'ok ya' Moisés tu' txahloj tet Komam Yahveh yib'anhiløj no' pahtza' xatij Komam yib'anh ya' faraón tu'. ¹³ Xab'entøj Komam Yahveh tzet xal ya' Moisés: xkamk'oj no' pahtza' ayiktoj yul hej te' nhah tu', sunil hej amaq' b'oj sat tx'otx' tx'otx' xhmunlanhelaxi. ¹⁴ Xkutxb'akanh anma sunil no' pahtza' tu', xtenb'ankanojkanh no'; xpohkanojkanh sam no' sunil sat tx'otx' tx'otx'.

¹⁵ Yaja' yet xilni ya' faraón, ta matxa sya'tajil ayayøj yib'anh ya', xwi'enhempax sb'ah ya', matxa xab'etøj ya' tzet xal heb' ya', haka'tik'a xute Komam Yahveh yalni.

Xpohchakanøjkanh no' uk' b'et Egipto

¹⁶ Haktu' xuh yalni Komam Yahveh tet ya' Moisés: —Al tet ya' Aarón: “K'etxb'atoj hak'ojoch, kat hamaq'nikanh pojøj sat tx'otx' tx'otx', yunhe spak'i uk'al sunil yul konhob' Egipto ti'”, xhi Komam.

¹⁷ Haktu' xute heb' ya'. Xleb'atoj ya' Aarón sq'ab' b'oj sk'ojoch, xmaq'nikanh ya' pojøj sat tx'otx' tx'otx', xpak'i pojøj tu' uk'al, somanta yinh heb' naj winaj b'oj yinh hej no' noq'. Sunil pojøj x'ok-kanøj uk'al sat sunil stx'otx'al Egipto tu'. ¹⁸ Xilwenpax heb' naj ahb'elom ay yul konhob' Egipto yinitij no' uk', x'oknikøj tzet yohtaj heb' naj yinh snawalil yuh,

yaja' matxa xuh yuh heb' naj. Xpohchakanojkanh no' uk' yinh hej anma b'oj yinh hej no' noq'. ¹⁹Haktu' xuh yalni heb' naj ahb'elom tu' tet ya' faraón:

—Dios ch'anitij hune' ti', xhi heb' naj.

—Yaja' xkawnhe ya' faraón yanma hunekxa, yuxin mach xab'etoj ya' tzet xal heb' naj tu', haka'tik'a xute Komam Yahveh yalni.

Xpohchakanh no' us b'et Egipto

²⁰Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Kaw sab' chach ahoj wanoj hekal, kat hatoj hawilnoj naj faraón, haxkam ch'ayojtoj naj sti' ha' niman, kat hawalnoj tet naj: Hakti' yalni Komam Yahveh: “Chatoj hinkonhob' ti' hin shaq'e' han, ²¹haxkam ta mach chachab'toj, xhwaha'ayoj sunil smajanil no' us hawib'anh b'oj yib'anh hamunlawom han, yib'anh hakonhob' b'oj yib'anh sunil hawatut. Sunil yul yatut heb' naj egipcio xhnohojkaniktoj smajanil no' us, hakpaxtu' sat sunil tx'otx' tx'otx' b'ay ay heb' naj egipcio tu'. ²²Yinh hune' tz'ayik tu', chin poho'iloj tx'otx' Gosén b'ay ay hinkonhob' han, yunhe mach hunuj majan no' us ch'apnoj b'et tu', haktu' chuh hawohtajnhenoj ta hayin Yahveh hin ti' ay sat hune' tx'otx' tx'otx' ti' han. ²³Chin poho'iloj hinkonhob' xol hakonhob' han. Hekal chub' hune' ti'”, kachinahoj tet naj, xhi Komam.

²⁴Haktu' xuh yuni Komam Yahveh. Xulkanoj sunil smajanil no' us etlojkoj yinh yatut ya' faraón, x'ok-kantoj no' yul yatut heb' naj smunlawom ya' b'oj yul sunil konhob' Egipto tu'. X'etaxkantoj sunil sat tx'otx' tx'otx' yuh no'.

²⁵ Lawitu' xawtentij ya' faraón ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xalni ya' tet heb' ya':

—Aswej, as awejkoj xahanb'al tet heDiosal tu' sat tx'otx' tx'otx' ti', xhi ya'.

²⁶ Xta'wipax ya' Moisés:

—Mach yetoj ayah ta xhjuh yinh haktu' han, haxkam no' noq' xhjako'j xahanb'alil tet Komam Yahveh koDiosal han, xahan yekoj no' yul sat heb' naj egipcio. Ta chila' heb' naj janojkoj no' xahanb'alil han, chim honh sk'ojo'kamoj heb' naj han. ²⁷ Yuxin oxeb' tz'ayik chonh b'elwoj yul desierto han, kat janojkoj koxahanb'al tet Komam Yahveh koDiosal han, haxkam haktu' schej Komam jub' han, xhi heb' ya'.

²⁸ Xalni ya' faraón tu':

—Chex hinchab'toj yul desierto tu' han, yunhe heyanojkoj hexahanb'al tu' tet YA' Yahveh heDiosal, tanhe mach nahatoj chex hitzojtoj. Txahlanhwe'j winh han, xhi ya'.

²⁹ Xta'wi ya' Moisés:

—Yet chin elojtoj yinh hasat ti' han, chin q'ana' tet Komam Yahveh han ta shitza'iloj YA' sunil smajanil no' us ti' tawinh hekal, yinh hamunlawom b'oj yinh hakonhob'; tanhe matxa chach leq'ti'woj jet han, kat matxa chachab'paxtoj konhob' Israel ti' yuh stoj yanojkoj sxahanb'al tet Komam Yahveh, xhi ya'.

³⁰ Haktu' xuh yeltij ya' Moisés yinh sat ya' faraón, xtxahli ya' tet Komam Yahveh. ³¹ Xab'entoj Komam Yahveh sunil tzet xq'an ya'. Xpohiloj Komam sunil no' us yinh ya' faraón, yinh heb' naj smunlawom ya' b'oj yinh hej skonhob' ya', matxa hunuj no' xkani.

³²Yaja' xkawnhepax ya' yanma hunekxa, mach xchapaxtoj ya' heb' ya' israelita.

Yab'il x'a'ni kamoj no' wakax

9 ¹Haktu' xuh yalni Komam Yahveh tet ya' Moisés: —Okanhtoj yinh sat naj faraón, kat hawalni tet naj ta hayin Yahveh sDiosal heb' ya' hebreo hin ti' ch'alni yinh hakti' han: «Chatoj hinkonhob' han, yunhe stoh hin shaq'enoj han. ²Haxkam ta mach chachatoj, kat yehnhetik'a hawinikanoj, ³hayin Yahveh hin ti' xhwaha'ayoj hune' niman yab'il yib'anh hej hanoq' han, sat tx'otx' tx'otx' b'ay xhlow no'. Yib'anh hej hacheh, yib'anh hej haburro, yib'anh hej hacamello, yib'anh hej hawakax b'oj yib'anh hej hakaneluh. ⁴Yaja' hayin Yahveh hin ti' chin poho'iloj hej swakax heb' ya' israelita xol swakax heb' naj egipcio han, haximwal mach hunuj yet heb' ya' xhkamoj», xhi Komam. ⁵Xto yalpax Komam Yahveh: «Hekalxanhe xhwub' hune' ti' sat tx'otx' tx'otx' ti' hayin Yahveh hin ti' han», xhi Komam.

⁶Yinh hunxa tz'ayik, xa' kamojk'oj Komam Yahveh sunil snoq' heb' naj egipcio tu', wal snoq' heb' ya' israelita, mach hunuj no' xkami. ⁷Haktu' xuh yanitoj ya' faraón il-laxoj snoq' heb' ya' israelita, xohtajnheniloj ya' ta mach hunuj no' yet heb' ya' xkami. Yaja' xkawnhe ya' yanma, mach xchatoj ya' heb' ya' israelita tu'.

Ch'ahiloj hej tx'ak matxa yanhal yinh anma b'oj yinh hej no' noq'

⁸Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón:

—Iwejiltij hayeb'oj pul tanh ayiktoj yul hunuj horno, kat stixhnikanh ya' Moisés satkanh yinh sat naj faraón; ⁹ kat spak'oj tanh tu' pojojal yib'anh sunil sat tx'otx' Egipto, kat yahojiloj tx'ak yinh anma b'oj yinh hej no' noq' sat sunil stx'otx'al Egipto ti', xhi Komam.

¹⁰ Xinihaltij heb' ya' tanh yul horno, xtoh heb' ya' yinh sat ya' faraón, xtixhnikanh ya' Moisés tu' tanh satkanh, haktu' xuh yahiloj yab'il yinh anma b'oj yinh hej no' noq'. ¹¹ Yuxin matxa chuh yapni heb' naj ahb'elom yinh sat ya' Moisés, yuh hunq'ahan yab'il x'ahiloj yinh heb' naj tu'. Sunil heb' naj ahb'elom tu' b'oj sunil heb' naj egipcio tu' x'ahkaniloj yab'il yinh. ¹² Yaja' xa' kawb'oj Komam Yahveh yanma ya' faraón, yuxin mach xab'etoy ya' tzet xal heb' ya', haka' xuh yalni Komam Yahveh tet ya' Moisés.

X'ay ch'en sajb'at yib'anh Egipto

¹³ Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Kaw sab' chach ahojwanoj hekal, kat hatoj hawilnoj naj faraón, kat hawalnoj tet naj, ta hayin Yahveh hin ti' sDiosal heb' ya' hebreo ch'alni yinh hakti' han: «Chatoj hinkonhob' han, yunhe stoh hin shaq'enoj han. ¹⁴ Haxkam hunek ti', xhwaha'toj sunil yalil hej sya'tajil hawib'anh han, yib'anh heb' naj hamunlawom b'oj yib'anh hakonhob', yunhe hatxumnuloj ta mach hunujxa mak haka' hin ti' sat sunil tx'otx' tx'otx' ti' han. ¹⁵ Ta ti'nanh-nhena chin yenah sq'aq'al hinmay han, kat wanihayoj sya'tajil hawib'anh han b'oj yib'anh hakonhob', chim hex tanhnakaniloj sat tx'otx' tx'otx' ti'. ¹⁶ Yaja' yinh kaw yeli, xin kolkanoj haq'inal han, yunhe hinyeni

skanhil hinmay^j tawet han, kat yal-laxk'oj hinb'ih sat sunil tx'otx' tx'otx' ti' han. ¹⁷Yaja' kaw xhto hawilwepaxkoj hab'ah yinh hinkonhob' han, yuxin mach chachatoj. ¹⁸Yab' hakti' hekal, xhwaha'ayoj ch'en nimejtaj sajb'at han; maxhtotik'a hunekoj chuh hune' ti' sat tx'otx' Egipto, yichotax swatx'i hune' konhob' ti' masanta ti'nanh. ¹⁹Chejtoj mak xhtoh inojtij hawakax b'oj sunil hatzetet ayiltoj shoyanil konhob' ti', haxkam sunil anma b'oj no' noq' ayiltoj yinhtaj, ta machiktij yul yatut yet ch'ayoj ch'en sajb'at, ch'ayoj ch'en yib'anh, kat skamojkanoj yuh ch'en», xhi Komam.

²⁰Ay haywanh heb' naj smunlawom ya' faraón xyijyen tzet xal Komam Yahveh, xchejtoj heb' naj ilaxojiktij sunil snoq' ayiltoj shoyanil konhob', yunhe yilaxtij no' b'ay te' nhah. ²¹Yaja' heb' naj mach x'a'ni yuluj sk'ul yinh stzoti' Komam Yahveh, xakanoj heb' naj swakax b'oj smunlawom shoyanil konhob' tu'. ²²Haktu' xuh yalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Akanh haq'ab' satkanh, yunhe yayiltoj ch'en sajb'at yib'anh sunil tx'otx' Egipto ti': yib'anh anma, yib'anh sunil hej no' noq' b'oj yib'anh sunil hej telaj ay sat tx'otx' Egipto ti', xhi Komam.

²³Xanikanh ya' Moisés sk'ojoch satkanh, xq'anhkanh k'uh yuh Komam Yahveh, x'ayiltoj tixhna ch'en sajb'at, tzejoxanhe yay kayompah sat sunil tx'otx' tx'otx' ti'. Xayoj Komam Yahveh ch'en sajb'at yib'anh tx'otx' Egipto. ²⁴Haktu' xuh yay ch'en sajb'at, kalan yeh b'oj k'uh tzejoxanhe yayi. Kaw nimej tzet xuh tu', maxhtotik'a hunekoj chukuj

---

^j9:16 skanhil hinmay Xhb'ina^pax hune' ti' yinh Ro. 9:17

yichotax ay anma b'et Egipto. ²⁵ Xetakantoj ch'en sajb'at tu' sunil sat tx'otx' Egipto, sunil tzet ay xol munil, hej anma b'oj no' noq'. Sunil hej nixhtej telaj ay shoyanil konhob' b'oj sunil te' nimejtaj te' ay sat tx'otx' Egipto, xq'ahkanaytij sq'ab'. ²⁶ Hanhk'axanhe sat tx'otx' Gosén b'ay ay heb' ya' israelita, ha'xanhe b'ay mach x'ay ch'en sajb'at.

²⁷ Haktu' xuh yawtentij ya' faraón ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xalni ya' tet heb' ya':

—Xwakoj hinmul ti'nanh han, st'inhanil tzet xuh YA' Yahveh ti', wal hayin b'oj hinkonhob' han, kaw tx'oj honh han. ²⁸ Txahlanhwej winh tet YA' Yahveh tu' han, yunhe sb'ejnikanoj sq'anh k'uh ti', kat sb'ejnikanoj yay ch'en sajb'at, wal tu' chex hinchab'toj han, matxa chex wiha'kanoj han, xhi ya'.

²⁹ Xta'wi ya' Moisés:

—Chinhe hin elojtoj yul konhob' ti' han, kat wanojkanh hinq'ab' tet Komam Yahveh han, hinq'an-noj tet YA' han, ta xhtuki sq'anh k'uh ti', kat stuki yay ch'en sajb'at, yunhe hakti' chuh hawohtajnhenoj ta yet Komam Yahveh yeh tx'otx' tx'otx' ti'. ³⁰ Yaja' wohtaj han ta hach ti' b'oj hamunlawom maxhto cheyiyoj heb'ah tet Komam Yahveh, xhi ya'.

³¹ X'etaxkantoj te' lino b'oj ixim cebada, haxkam ixim cebada tu' xax yihb'iloj ixim, wal te' lino ayxa sxumak te'. ³² Yaja' wal ixim trigo b'oj ixim centeno,^k mach x'etaxtoj ixim, haxkam ay sq'inal ixim. ³³ Yet x'eltij ya' Moisés yinh sat YA' faraón yinhtajxahiltij konhob' tu', xanikanh ya' sq'ab' tet

---

^k9:32 *centeno* Etza lahan ixim b'oj ixim trigo; ay sat ixim haka' ixim trigo.

Komam Yahveh, haktu' xuh sb'ejnikanoj sq'anh k'uh, xtukipaxkanoj yay ch'en sajb'at, xb'ejnikanoj yay ha' nhab' yib'anh tx'otx' tx'otx'. ³⁴ Ha' yet xilni ya' faraón ta xtukb'a sb'ah ha' nhab' b'oj ch'en sajb'at yayi b'oj sq'anh k'uh, xwi'enhenpax sb'ah ya' yanikoj smul, xkawnhenpax ya' yanma hunekxa b'oj heb' naj smunlawom. ³⁵ Xkawnhekanoj ya' faraón tu' yanma hunekxa, matxa xchatoj ya' heb' ya' israelita, haka'tik'a xute Komam Yahveh yalni tet ya' Moisés.

Xpohchakanh no' tziltzil sat tx'otx' Egipto

10 ¹ Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés: «Moisés, as yinh sat naj faraón, kat hawalni tet naj, ta hayin kaw chin kawne yanma naj han b'oj yanma sunil heb' naj smunlawom naj, yunhe hinyeni skanhil hinmay tet heb' naj han. ² B'oj yuh hawalnoj pax tet hawuninal b'oj tet hawihtxikin sunil tzetet xwuh b'et Egipto ti' han. Hej tzetet k'ayb'alk'ule xin yeh xol heb' naj han, hakti' chuh heyohtajnhenojiloj ta hayin ti' Yahveh hin han», xhi Komam.

³ Haktu' xuh stoh ya' Moisés b'oj ya' Aarón tzoteloj tet ya' faraón, xalni heb' ya' tet ya':

—Mamin rey, hakti' yalni Komam Yahveh sDiosal heb' ya' hebreo: «¿B'aq'inh chawiha'ayoj hab'ah wet han? Chatoj hinkonhob' ti' han, yunhe stoh yanojkoj hinmay han. ⁴ Yaja' ta kaw chawihe'nhe hab'ah, kat mach chachab'toj hinkonhob' ti' han, xhwiha'tij no' tziltzil yib'anh hakonhob' hekal han. ⁵ Ha' no' tu' xhmajnoj kantoj sat tx'otx' tx'otx' ti', yunhe matxa ninnoj tx'otx' tx'otx' ti' ch'il-laxojkanoj, kat slonojkantoj no' sunil tzet xkolchakanoj tet ch'en

sajb'at, kat yetanojkantoj no' sunil te' satnom te' ay sat hetx'otx' ti'. ⁶ Ch'okojkantoj no' yul hej heyatut, yul yatut heb' naj hamunlawom b'oj sunil yul yatut heb' naj egipcio. Hune' tzet chub' tu', maxhtik'a hunekoj xil hamam b'oj heb' ya' hawichmam, yet-taxtik'a x'ehik'oj heb' ya' sat tx'otx' tx'otx' ti', masanto ti'nanh», xhi Komam.

Hakti' xute ya' Moisés yalni tet ya' rey. Lawitu' x'eltij ya' yinh sat ya', xmeltzokantij ya'. ⁷ Haktu' xuh yalni heb' naj smunlawom ya' faraón tu' yinh hakti':

—Mamin rey ¿b'aq'inhta xhtanhk'ohoj hune' naj winaj ti' yetlikankoj jinh? Chatoj hune' konhob' ti' shaq'e' YA' Yahveh sDiosal tu'. ¿Mamin rey, tom maxhto chawila, ta xax etaxkantoj kokonhob' ti'?, xhi heb' naj.

⁸ Lawitu' xawtentij ya' faraón tu' ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xalni ya' tet heb' ya':

—Aswej, as haq'ewej YA' Yahveh heDiosal tu'. ¿Maktaj xin xhtoj teyinh?, xhi ya'. ⁹ Xta'wi ya' Moisés:

—Chonh toj b'oj sunil hej juninal han, heb' naj tzehtaj b'oj heb' ya' icham winaj b'oj sunil kokutz'in han. Xhjiha'toj sunil kokaneluh jinh han b'oj kowakax han, haxkam ha' hune' tu' koq'inh xhjaha' tet Komam Yahveh han, xhi ya'.

¹⁰ Xalni ya' faraón tu' tet heb' ya':

—¡Ha' hojab' YA' Yahveh tu' ch'ok heyetb'ihoj! Ta chex hin chatoj b'oj heyuninal han, kaw syeloj sb'ah hej stx'ojal ib'il heyuh. ¹¹ Yaja' mach chija' sb'ah hune' tzet ayiktoj yul henab'al tu'. Hanhe hex winaj hex ti' chex toj hehaq'e' YA' Yahveh tu', haxkam ha' hune' ti' xeq'an wet han, xhi ya' faraón.

Lawitu' x'ilaxiltij heb' ya' yinh sat ya' faraón.

¹²Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Leb'atoj haq'ab' yib'anh tx'otx' Egipto ti' yunhe yul no' tziltzil, kat stanhtzenkaniloj no' sunil hej te' te' ay yul konhob' ti' b'oj hantajto tzet xkolcha tet ch'en sajb'at, xhi Komam.

¹³Haktu' xuh yanitoj ya' Moisés sk'ojoch yib'anh tx'otx' Egipto, xanitij Komam Yahveh hune' kaq'e' yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik yib'anh konhob' tu'. Sunilb'al hune' tz'ayik tu' b'oj hune' aq'b'al tu' aykantij kaq'e'. Yet xsajb'iloj, xikantij kaq'e' tu' no' tziltzil. ¹⁴Haktu' xuh yahiloj no' tziltzil tu' yib'anh tx'otx' Egipto tu', xteq'b'ankantoj sb'ah no' sat sunil tx'otx' Egipto. Tx'ihalkanoj no', mach hunekoj xul ten-noj no' yalanhto tu' yinh hakti' b'oj matxa hunekojxa x'il-lax no' yinh hakti'. ¹⁵Xmajlokantoj sunil sat tx'otx' Egipto yuh no', xk'ejholob'ikaniloj sat tx'otx' tx'otx'; xlonikantoj no' sunil telaj ay sat tx'otx' tx'otx' tu' b'oj sunil sat hej te' te' xkolchakanoj tet ch'en sajb'at. Matxa ninoj tzet syaxil te' nimejtaj te' b'oj hej telaj xkankanoj sat tx'otx' Egipto tu'.

¹⁶Pet-tik'a xawtenatij ya' faraón ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xalni ya' tet heb' ya':

—Xwakoj hinmul tet YA' Yahveh heDiosal han, xwapaxkoj hinmul teyet han. ¹⁷Yaja' ti'nanh, kaw chin q'an teyet han, ta haxanhe hunek ti' cheya' nimank'ulal yinh hinmul han, kat hetxahli winh tet YA' Yahveh heDiosal tu' han, yunhe yiniloj YA' hune' niman sya'tajil ch'initij kamikal ti' wib'anh han, xhi ya'.

¹⁸Lawi yeltij ya' Moisés tu' yinh sat ya' faraón, xtxahli ya' tet Komam Yahveh. ¹⁹Haktu' xuh yanitij

Komam Yahveh hune' niman kaq'e' yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik, xinikantoj kaq'e' tu' no' tziltzil, xb'ejnikanaytoj kaq'e' no' yul ha' Mar Rojo. Matxa hunuj no' tziltzil tu' xkankanoj sat tx'otx' Egipto. ²⁰ Yaja' xkawnhepax Komam Yahveh yanma ya' faraón tu', mach xchapaxtoj ya' konhob' Israel.

Xayoj Komam sk'ejalholo yib'anh Egipto

²¹ Xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés yinh hakti':

—Akanh haq'ab' satkanh, yunhe sk'ejholob'iloj yinh kaw k'ul sat sunil tx'otx' Egipto ti', waltu' sunil anma ch'ilnoj hune' niman sk'ejalholo ti', xhi Komam.

²² Xanikanh ya' Moisés sq'ab' satkanh, xk'ejholob'ikaniloj yinh kaw k'ul yib'anh sunil tx'otx' Egipto yulb'al oxeb' tz'ayik. ²³ Matxa hunuj mak xtxumnikanoj yet anmahil b'oj mach hunuj mak x'ah wanoj b'ay ay tu' yulb'al oxeb' tz'ayik. Walpax yul yatut heb' ya' israelita, aypax sajilq'inal. ²⁴ Haktu' xuh yawtenpaxtij ya' faraón ya' Moisés, xalni ya':

—As haq'ewej YA' Yahveh tu'; yaja' awejkanoj hekaneluh b'oj hewakax. Iwejtoj nixhtej heyuninal tu' teyinh, xhi ya'.

²⁵ Xta'wi ya' Moisés tet ya' faraón:

Hach chawaha' hej no' noq' xhkonhusu' xahanb'alil tet Komam Yahveh koDiosal han. ²⁶ Sunil hej konoq' ti' han, xhjiha'toj no' jinh han. Mach hunuj no' xhjaha'kanoj han, haxkam xol no' xhjiha'iltij no' xhjaha'koj xahanb'alil tet Komam Yahveh koDiosal han. Mach johtajoj han b'aytet xhjaha' yinh

kohaq'enoj Komam han, masanto yet chonh apnoj b'et tu' han, xhi ya' Moisés.

²⁷ Yaja' xkawnhepax Komam Yahveh yanma ya' faraón tu', yuxin matxa xchapaxtoj ya' heb' ya' israelita. ²⁸ Xalni ya' faraón tu' tet ya' Moisés:

—Elanhtoj b'et ti'. Q'a' k'ultu ta matxa chach hul hin hawila' han, haxkam ta xhto hach huluh, kamb'ehalxa haweyi, xhi ya'.

²⁹ Xta'wi ya' Moisés tet ya' faraón, xalni ya':

—iSyelal chawala! Matxa b'aq'inh xhwila' hasat han, xhi ya'.

Tzet chuh skamoj heb' naj b'ab'el k'ahole ay b'et Egipto

11 ¹ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés: —Xhto waha'aytij hune' niman sya'tajil yib'anh naj faraón ti' b'oj yib'anh sunil tx'otx' Egipto ti' han, lawitu' kat hex schanojkantoj naj b'et ti'. Chex scheja'kaniltoj naj yul konhob' ti' yinh stohb'al q'inal. ² Tzotelanh tet hawet konhob' israelita ti'nanh, kat hawalni ta yilal sq'an-ni heb' naj winaj hej tzetet oro b'oj hej tzetet plata tet heb' naj egipcio ch'ehayoj skawilal yatut; kat sq'an-nipax heb' ix ix hej tzetet oro b'oj plata tet heb' ix ix egipcia ch'ehayoj skawilal yatut, xhi Komam.

³ Haktu' xuh yanikoj Komam Yahveh yinh yanma heb' naj egipcio, ta kaw xahan chil heb' naj heb' ya' israelita. Haxpaxtu' ya' Moisés, kaw ay yelapnojal yeh ya' b'et tx'otx' Egipto tu', kaw ay yelapnojal yekoj ya' yul sat heb' naj schejab'lom ya' faraón b'oj yul sat sunil konhob'.

⁴ Xalni ya' Moisés tet ya' faraón:

—Hakti' yalni Komam Yahveh: «Yinh chuman aq'b'al, chin ek'oj yiktajb'al konhob' Egipto ti' han, ⁵ kat skamoj sunil heb' naj b'ab'el k'ahole ay sunil sat tx'otx' Egipto ti'. Ch'ichohtij yinh naj b'ab'el sk'ahol naj faraón tz'onhan yul stz'onhob'al, masanta yinh naj b'ab'el unin yet ix chejab'lom xhmunla yinh ch'en molino, xhkamojpax hej no' b'ab'el yunin no' wakax. ⁶ Niman oq'ilal chub' sunil sat tx'otx' Egipto ti'. Maxhtotik'a hunekoj chukuj b'oj matxa hunekoj chub'paxoj. ⁷ Yaja' yinh sunil sk'ahol heb' ya' israelita, ch'ichitij yinh heb' naj winaj, ch'apnikanoj yinh hej no' noq', mach hunuj metx tx'i' ch'awoj yinh, yunhe yohtajnhenojiloj ta pohb'ilililoj heb' ya' israelita ti' yinh heb' naj egipcio wuh hayin Yahveh hin ti' han», xhi Komam. ⁸ Haktu' chuh yuluj sunil hachejab'lom yinh hinsat han, xulanayoj kat yalnoj: “Asi' b'oj sunil hakonhob' aykoj yalanh hachejb'anil ti'”, xhinahoj. Lawitu' kat hintoj han, xhi ya'.

Aykantij showal ya' Moisés tu' yet x'eltij ya' yinh sat ya' faraón. ⁹ Xaxtik'a yal Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

—Mach chab'e' naj faraón tzet chawala', yunhe hinyenoj tx'ihal hej k'ayb'alk'ule sat tx'otx' Egipto ti' han, xhi Komam.

¹⁰ Xyeh ya' Moisés b'oj ya' Aarón sunil hunq'ahan k'ayb'alk'ule tu' yinh sat ya' faraón. Ha'tik'a Komam Yahveh xkawnen yanma ya' faraón tu', yuxin mach xchaltij ya' heb' ya' israelita tu' yul konhob' Egipto.

Q'inh Pascua

12 ¹ Xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón b'et tx'otx' Egipto, xalni Komam:

² «Hune' x'ahaw ti', kaw ay yelapnojal yeh yinh yaq'b'ilxa hej x'ahaw. B'ab'el chub'kuj teyet yinh yaq'b'ilxa hej x'ahaw yet hab'il. ³ Tzotelanhwej tet sunil heb' ya' heyet konhob' israelita, kat heyalni tet heb' ya' ta yinh lahunheb' tz'ayik yet hune' x'ahaw ti', hunun familia stzab'nojajoj hunun nixhtej winaj skaneluh, hunun no' yinh hunun nhahil yinh hej sfamilia smam smi'. ⁴ Yaja' ta haywanh-nhe mak ay yul hunun te' nhah tu', kat mach xhk'ojoj sk'uxnujajtoj no', yinh haktu', hun slob'aytoj heb' ya' no' b'oj anma ay skawilal yatut. Yilal yilnoj heb' ya' hantaj sb'isil anma xhlonoj no', haktu' chuh spohnojajoj heb' ya' no' yinh anma tu'. ⁵ Yilal tz'ajanlahan yeh no' winaj kaneluh tu', hune' hab'il sq'inal no'. Xol no' kaneluh, maka xol no' kaplaxh chesik'le'iltij no'. ⁶ Chepoho'iloj no', masanto yinh tz'ayik 14 yet hune' x'ahaw ti'. Sunil anma israelita, xhpotx'noj no' yet ch'ayoj aq'b'al. ⁷ Chechab' schik'il no', kat heyanojkoj yinh skab'il te' oy b'oj yinh te' te' q'atanik'toj yib'anh spultahil te' nhah b'ay chek'uxu'tuj no' tu'. ⁸ Txob'il chuh hek'uxnujtuj schib'ehal no' yinh hune' aq'b'al tu', chewab'pax ixim pan machkoj sipk'ab'anil b'oj hej te' k'ahla itah. ⁹ Mach no' chek'uxu'tuj yinh syaxtohal, mach no' chetxika' xol ha' ha'. Txob'ilnhe cheyute' no' xol q'a' q'a': swi' no', sb'ul no' b'oj no' yul sk'ul. ¹⁰ Matxa ninnoj no' cheyiha'kanoj. No' xhto kanoj, chenusu'tuj no' yinh hunxa tz'ayik. ¹¹ Hakti' chuh helonojtoj no': Chehojo' heyiktaj yuh tx'anhb'al, cheyaha'koj hexanhab' yinh heyoj, kat heyi'noj hek'ojoch yul heq'ab'; yinhxanhe anhe chelob'toj no'. Ha' ti' Pascua sq'inh Komam Yahveh. ¹² Yinh

hune' aq'b'al tu', chin ek'ojtoj sat sunil tx'otx'
 Egipto han, kat wanojkoj kamikal yinh sunil heb'
 naj b'ab'el uninale sat tx'otx' Egipto ti' han, heb' naj
 winaj b'oj no' noq'. Yib'anh sunil sdiosal Egipto tu'
 xhwaha'ayoj sunil tzet yetwanoj ay wanojayoj hayin
 Yahveh hin ti' han. ¹³ Ha' schik'il no' noq' chepotx'o',
 ha' cheyaha'koj yecheloy yinh heyatut b'ay ayex. Yet
 xhwilnoj chik' tu' han, palan wek'oj han, yunhe mach
 kamikal ch'okoj hexol yet xhwanojayoj sya'tajil sat
 tx'otx' Egipto han. ¹⁴ Chenab'tij hune' tz'ayik ti', kat
 heyek'tzenoj haka' q'inh kaw xikiltaj yeyi, yuh yokoj
 smay Komam Yahveh. Xhkanojkanoj hune' ti' hexol
 yinh stohb'al q'inal, chek'tze'pax heyik'al hune'
 q'inh ti'. ¹⁵ Yulb'al hujeb' tz'ayik chewab' ixim pan
 machkoj sipk'ab'anil. Yinh b'ab'el tz'ayik cheyi'altij
 sunil sipk'ab'al ixim pan yul heyatut, haxkam
 maktik'a xhwanoj ixim pan aykoj sipk'ab'anil tu',
 ch'ilaxojiloy xol konhob' Israel yinh b'ab'el tz'ayik,
 masanto yinh shuj tz'ayik. ¹⁶ Yinh b'ab'el tz'ayik tu'
 b'oj yinh shuj tz'ayik, yilal heyamb'anoj heb'ah,
 xikiltaj chub'kuj hune' tu' teyet. Yinh hunq'ahan
 tz'ayik tu', mach hunuj munil cheyub', hanhk'anhe
 tzet chelob' hunun hex, ha' chewatx'e'. ¹⁷ Cheyek'tze'
 q'inh yet ixim pan machkoj sipk'ab'anil, haxkam
 yinh hune' tz'ayik tu', teq'an xuh hex winihaltij
 sat tx'otx' Egipto han, yuxin cheyek'tze' hune' tu'.
 Yilal heyek'tzenoj hune' tz'ayik ti' b'oj heyik'al;
 cheyek'tze' yinh stohb'al q'inal. ¹⁸ Yinh sk'ejb'alil
 yinh tz'ayik 14, yet sb'ab'el x'ahaw, chex ichojkoj
 hewanoj ixim pan machkoj sipk'ab'anil, masanto
 yinh sk'ejb'alil yinh tz'ayik 21 cheb'ejak'anoj
 hewanoj ixim. ¹⁹ Yulb'al hujeb' tz'ayik tu', mach

ixim pan aykoj sipk'ab'anil ch'ilchahoj yul heyatut. Maktik'a xhwanoj ixim pan aykoj sipk'ab'anil tu', ch'ilaxojiloj xol konhob' Israel, yala'tik'a ta israelita mato nan konhob'al. ²⁰ Sunil tzet aykoj sipk'ab'anil mach chuh helonoj. Ixim pan machkoj sipk'ab'anil, ha' ixim chelob' yul heyatut», xhi Komam.

²¹ Lawitu' xawten ya' Moisés sunil heb' ya' icham winaj israelita, xalni ya' tet heb' ya': «Aswej sik'lewejiltij xol hej hekaneluh, no' kaneluh slob' hefamilia, kat hepotx'noj no', yunhe heyek'tzenoj Pascua. ²² Lawitu' kat heyinojkanh hunuj yachanoj te' hisopo^l kat hechak'an-nhenoj te' xol schik'il no' noq' ayaytoj yul te' hom, kat heyanojkoj chik' tu' yinh te' te' q'atanik'toj yib'anh pultah b'oj skab'il te' oy b'ay tza'an pultah tu'. Mach hunuj hex chex elojtij yul spultahil heyatut tu' masanto sajb'ojiloj.

²³ Yet ch'ek'oj Komam Yahveh yanojkoj kamikal yinh heb' naj egipcio, chila' Komam chik' aykoj yinh te' te' q'atanik'toj yib'anh pultah b'oj yinh skab'il te' oy b'ay tza'an pultah tu', yunhe mach xhchab'iktoj Komam naj ihomiloj q'inale^m yul heyatut, yunhe matzet chex yute' naj. ²⁴ Cheyijye'k'oj hune' chejb'anile ti' b'oj heyik'al, xhkankanoj teyet yinh stohb'al q'inale. ²⁵ Yet chex apnoj sat tx'otx' tx'otx' chaha' Komam Yahveh teyet haka' xute Komam yalni teyet, cheyijye'pax heyek'tzenoj hune' q'inh ti'. ²⁶ Yet sq'amb'enoj heyuninal teyet tzet

---

^l12:22 *te' hisopo* Xuq' sam te', tz'ulik te', te'. Xhmanojonhelax te', kat schak'an-nhelax te' xol ha' ha', kat stziktzelaxkoj te' yinh anma, no' noq' b'oj hej tzetet, yuh stx'ahtx'elaxkanoj.

^m12:23 *naj ihomiloj q'inale* Ha' naj aykoj yul sq'ab' yuni schejb'anil Komam Dios. Ha'mi hunuj yángel Komam.

yelapnojal yeh hune' q'inh ti', ²⁷ cheyala' tet: “No' noq' ch'ilaxiloj sq'inal ti', ha' no' x'ok xahanb'alil tet Komam Yahveh yinh q'inh Pascua, yuxin palan xuh yek' Komam sti' yatut heb' ya' israelita b'et Egipto, yet xanikoj Komam kamikal yinh heb' naj egipcio, xkolnikanoj Komam jatut han”», kexchinahoj.

Haktu' xuh yay jahnoj sunil anma shaq'enoj Komam Dios. ²⁸ Lawitu' xtoh heb' ya' israelita tu', xyijyen heb' ya' yuni tzet xaltij Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón.

Xkam heb' naj b'ab'el sk'ahol heb' naj egipcio

²⁹ Yinh chuman aq'b'al xa' kamoj Komam Yahveh sunil heb' naj b'ab'el k'ahole sat tx'otx' Egipto. X'ichitij yinh naj b'ab'el sk'ahol ya' faraón tz'onhan yul stz'onhob'al, x'apnikanoj yinh heb' naj b'ab'el sk'ahol heb' naj ayiktoj yul preso b'oj sunil no' b'ab'el noq' pitzk'anaj. ³⁰ X'ah wanoj ya' faraón b'oj sunil schejab'lom yet hune' aq'b'al tu'. Aykanoj oq'il sat sunil tx'otx' Egipto, mach hunuj te' nhah b'ay mach kamom yul sunil te' nhah ay b'et Egipto tu'. ³¹ Xawtentij ya' faraón tu' ya' Moisés b'oj ya' Aarón, xalni ya' tet heb' ya':

—Elanhwejtoj yul hinkonhob' b'oj heb' naj israelita ti' han. As haq'ewej YA' Yahveh tu', haka' xuh heyalni. ³² Iwejpaxtoj hekaneluh b'oj hewakax tu' teyinh, haka'tik'a xeyute heq'an-ni wet han, paxanhwejkantoj, haktu' chuh hin hetxahyenoj pax han, xhi ya'.

³³ Cha'ni heb' naj egipcio yip heb' ya' israelita yelkanh sat stx'otx' heb' naj tu', haxkam xal heb' naj: «Chonh kamojkantoj kohunil», xhi heb' naj.

³⁴ Haktu' xuh yinitoj heb' ya' israelita tu' sq'oyeh, ixim machkoj sipk'ab'anil, xpichniktoj heb' ya' ixim yul q'ape, swixik'nhentoj heb' ya' ixim. ³⁵ Xyijyen heb' ya' israelita tu' yuni schejb'anil ya' Moisés, xq'an-ni heb' ya' hej ch'en plata, hej ch'en oro b'oj xilq'ape tet heb' naj egipcio tu'. ³⁶ Xa' Komam Yahveh sk'ulch'anil tet heb' ya' israelita tu', yuxin k'ul x'il-lax heb' ya' yuh heb' naj egipcio; xa'ni heb' naj tzet xsq'an heb' ya', haktu' xuh skankanoj heb' naj egipcio tu' yinh manhtzetal yuh heb' ya' israelita.

X'el heb' ya' israelita sat tx'otx' Egipto

³⁷ Haktu' xuh yel heb' ya' israelita b'et konhob' Ramesés, xtoh heb' ya' b'et konhob' Sucot. 600 mil heb' naj winaj xtohi, nan yeh nixhtej unin. ³⁸ Kaw tx'ihalpax anma nanan-nhe konhob'al xtoh yinh heb' ya' b'oj kaw tx'ihalpax no' kaneluh b'oj swakax heb' ya' xitoj yinh. ³⁹ Xwatx'en heb' ya' ixim pan yinh ixim q'oyeh machkoj sipk'ab'anil xitij b'et Egipto, maxhtokoj sipk'ab'anil ixim, haxkam yet xtzumb'elaxaltij heb' ya' b'et Egipto, matxa k'uxanoj xwatx'e heb' ya' yitah. ⁴⁰ 430 hab'il x'ehayoj heb' ya' israelita sat tx'otx' Egipto tu'. ⁴¹ Yinh hune' tz'ayik b'ay xtz'ajna 430 hab'il tu', ha' tu' x'eltij sunil mak yet Komam Yahveh sat tx'otx' Egipto. ⁴² Yet hune' aq'b'al tu', xtanhe Komam Yahveh heb' ya' israelita yet xinihaltij Komam heb' ya' b'et tx'otx' Egipto. Yuxin heb' ya' israelita b'oj hej yik'al, yilal yinojpaxiloj heb' ya' swayanh hune' aq'b'al tu' yuh shaq'enoj heb' ya' Komam Yahveh.

⁴³ Xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón:

«Ha' hune' chejb'anile ti' yib'anhiloj q'inh Pascua: Mach hunuj mak nan konhob'al chuh yek'tzenoj q'inh Pascua ti'. ⁴⁴ Wal heb' naj munlawom loq'b'ilxa yinh ch'en melyuh heyuh, chuh slonoj heb' naj itah yet q'inh Pascua lawi hawanojkoj circuncisión yinh heb' naj. ⁴⁵ Mach chuh yek'tzenojpax heb' naj nan konhob'al b'oj heb' naj tz'ayiklom hune' q'inh tu'. ⁴⁶ Yul te' nhah chelob' no' chib'e tu', mach cheyi'altij schib'ehal no' yul tu', mach sb'ajil no' chepoho'toj ⁴⁷ Sunil konhob' Israel tu' ch'unuj hune' ti'. ⁴⁸ Yaja' ta ay hunuj mak nan konhob'al ay hak'atanh, kat yochen yek'tzenoj q'inh Pascua tet Komam Yahveh, chawaha'koj circuncisión yinh sunil mak winaj, yunhe chuh yek'tzenoj q'inh tu', haka' mak israelita chub'kankoj. Wal mak machkoj circuncisión yinh, mach chuh slonoj itah yet q'inh Pascua tu'. ⁴⁹ Hune'nhetik'a chejb'anile syijye' mak israelita b'oj mak nan konhob'al ay hexol», xhi Komam.

⁵⁰ Haktu' xuh yuni heb' ya' israelita tzet xal Komam Yahveh tet ya' Moisés b'oj tet ya' Aarón. ⁵¹ Yinhtik'a hune' tz'ayik tu' xiloj Komam Yahveh heb' ya' israelita sat tx'otx' Egipto, huntaj majan xuh yeltij heb' ya'.

Xpohlaxiloj heb' naj b'ab'el sk'ahol heb' ya' israelita tet Komam Dios

13 ¹ Xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam: ² «Pohwejiloj sunil heb' naj b'ab'el k'ahole wet han. Wet yeh sunil heb' naj b'ab'el k'ahole israelita han b'oj sunil no' b'ab'el noq' winaj xhpitzk'ahi», xhi Komam.

³ Xalni ya' Moisés tet konhob': «Kanojab'kanoj yul henab'al ta hune' tz'ayik ti' xex eltij b'et Egipto, yul hune' konhob' b'ay xex alaxiktoj yalanh sik'leb'il munil. Skanhil smay Komam Yahveh xex inihaltij. Yuxin mach chelob' ixim pan aykoj sipk'ab'anil.

⁴ Ti'nanh chex eli, yinh tz'ayik yet x'ahaw Abib. ⁵ Yet xax hex yaktoj Komam Yahveh sat stx'otx' heb' naj cananeo, heb' naj heteo, heb' naj amorreo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo, tx'otx' sta'wekoj Komam yul sti' ya'ni tet heb' ya' jichmam, ta chaha'pax Komam teyet, stx'otx'al no' lech b'oj no' kab'. Yet hat-xa ayex b'et tu', cheyek'tze' hune' q'inh ti' yinh hune' x'ahaw ti'. ⁶ Hujeb' tz'ayik chelob' ixim pan machkoj sipk'ab'anil. Yinh shuj tz'ayik cheyek'tze' q'inh tet Komam Yahveh. ⁷ Ixim pan machkoj sipk'ab'anil xhlolaxoj yulb'al hujeb' tz'ayik. Sunil sat hetx'otx' tu', mach b'ay ch'ilchahojtij hexol, hej tzetet aykoj sipk'ab'anil, tzet ch'a'ni sipk'ahoj ixim pan. ⁸ Chatiha'iloj tet hawuninal yinh hune' tz'ayikal tu', kat hawalnoj: “Ch'ulax hune' ti', yuh tzet xuh Komam Yahveh jinh han, yet xonh eltij b'et Egipto han”, kachinahoj. ⁹ Yecheloy chub'kuj hune' ti' yinh heq'ab' b'oj yinh hepalanh. Ha' hune' tu' ch'a'noj henanojtij, ta skuyb'anil Komam Yahveh ti', hanhk'anhetik'a ch'elojtij yul heti', haxkam skanhil smay Komam Yahveh xex inihaltij b'et Egipto.

¹⁰ Yuxin cheyijye'k'oj hune' chejb'anile ti' hunun hab'il, yinh stz'ayikalil b'ay ch'ayk'ayoj. ¹¹ Yet xax hex yaktoj Komam Yahveh sat stx'otx' heb' naj cananeo, yet xax ya' Komam tx'otx' teyet, haka' xuh sta'wenkoj Komam yul sti' ya'ni tx'otx' teyet b'oj tet heb' ya' jichmam, ¹² cheyaha' tet Komam Yahveh

b'ab'el hek'ahol xhpitzk'ahoj. Hakpaxtu' henoq', ta winaj no' b'ab'el yunin no' ch'ehoj, cheyaha' no' tet Komam Yahveh. ¹³No' b'ab'el yunin heburro, chekolo'kanoj sq'inal no', kaneluh no' cheyaha' shelb'aloj no'. Yaja' ta mach chekolo'kanoj sq'inal no', chejonho'iltoj snuq' no'.ⁿ Chekolo'paxkanoj sq'inal sunil b'ab'el heyuninal. ¹⁴Ta sq'amb'e' heyuninal teyet yinh xhtoh kosaj ti', ζtzet yelapnojal yeh hune' ti'?, ta xhinahoj, kat heyalnoj tet: “Skanhil smay Komam Yahveh xonh inihaltij b'et Egipto b'ay ayonhkaniktoj yalanh sik'leb'il munil han. ¹⁵Yet tu', xwi'enhe sb'ah ya' faraón, mach xonh schatoj ya' han, yuxin xiloj Komam Yahveh sq'inal sunil tzet b'ab'el pitzk'anaj b'et tx'otx' Egipto. X'ichitij yinh no' b'ab'el yunin no' noq' pitzk'anaj, masanta yinh heb' naj b'ab'el k'ahole. Yuxin xhwakoj no' b'ab'el winaj yunin hin-noq' xhpitzk'a yinh xahanb'al tet Komam Yahveh han, kat hinkolnikanoj sq'inal b'ab'el hink'ahol han”, kexchinahoj. ¹⁶Ha' hune' ti' ch'okojkanoj yecheloy teyet, yinh heq'ab' b'oj yinh hepalanh, yunhe ha' xhnanajtij teyet, ta skanhil smay Komam xonh inihaltij b'et Egipto», xhi ya' Moisés.

Hune' hijan moyan yok hune' topan q'a' q'a'

¹⁷Lawi schanitoj ya' faraón heb' ya' israelita, mach yuluj sb'elal stx'otx' heb' naj filisteo xitoj Komam Dios heb' ya', waxamkami ha' q'a' k'otzantoy, haxkam xal Komam: «Tajka ay tzet chuh shelnitoj konhob' snab'al yet chilnoj howal, kat smeltzohojtoj

---

ⁿ**13:13** *chejonho'iltoj snuq' no'* Ch'ilaxiltoj snuq' no' ta mach ch'a'lax hunujxa no' noq' xahanb'alil shelb'aloj no', haxkam kistal yeh no', mach chuh yok no' xahanb'alil.

b'et Egipto», xhi Komam. ¹⁸ Xshek'iloj Komam Dios heb' ya', yuxin yulxa sb'elal ha' Mar Rojo b'ay desierto, hat-xa xka stoh heb' ya'. Aykoj sch'en heb' ya' israelita tu' yet howal yalanh sq'ab' yet x'eltij heb' ya' b'et Egipto. ¹⁹ Xitoj ya' Moisés sb'ajil ya' José yinh, haxkam haktu' xuh sq'an-ni ya' tet heb' ya' israelita, yet xalnikanoj ya': «Xhkolwahoj Komam Dios teyinh, yuxin cheyiha'toj hinb'ajil teyinh b'et ti' han», xhikanoj ya'.

²⁰ X'el heb' ya' israelita tu' b'et Sucot, x'apni heb' ya' ehoj b'et Etam, b'ay ch'ichikoj desierto. ²¹ Komam Yahveh b'ab'el sataj heb' ya' yinh tz'ayikalil xol hune' hijan moyan, yunhe syeni Komam b'eh tet heb' ya', wal yinh aq'b'alil, xol hune' topan q'a' q'a', yunhe ya'ni Komam sajilq'inal tet heb' ya', yuxin xuh sb'elwi heb' ya' tz'ayikalil b'oj aq'b'alil. ²² Maxhtik'a xpohiloj sb'ah hune' hijan moyan tu' yinh heb' ya' tz'ayikalil. Maxhtik'a xpohpaxiloj sb'ah hune' topan q'a' q'a' tu' yinh heb' ya' aq'b'alil.

Xq'axpon heb' ya' israelita yul ha' Mar Rojo

14 ¹ Xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam tet ya': ² Al tet heb' ya' israelita, ta xhmeltzotoj heb' ya', kat yapni heb' ya' yinh sat Pi-hahiro, xolb'al Migdol b'oj ha' mar, yetk'ulal Baal-zefón, yetk'ulal hune' lugar tu' swatx'e'kanh heb' ya' b'ay ch'ehoj, b'ay sti' ha' mar. ³ Haktu' chuh yokojtoj yinh snab'al naj faraón, ta mach yohtajoj heb' ya' israelita ti', b'ay xhka stoh heb' ya', ta xmajlokanoj heb' ya' yul desierto. ⁴ Hayin ti' chin kawne' yanma naj faraón han, kat stoj naj hex stzumb'enoj, haktu' chuh hinyenoj skanhil

hinmay yinh naj han b'oj yinh sunil soldado naj. Chohtajne'iloj sunil Egipto ti', ta hayin ti' Yahveh hin han, xhi Komam.

Haktu' xuh syijyen heb' ya' israelita tzet xal Komam Dios.

⁵ Yet x'al-lax tet ya' rey ta x'elkanh heb' ya' israelita tu', xshelnitoj ya' snab'al b'oj heb' naj smunlawom, xalni heb' naj tet hunun: «¿Tzet yuh xkob'ejtzotoj heb' naj israelita ti', makto xin xhwatx'enoj komunil jalni?», xhi heb' naj.

⁶ Hatik'atu' xchejni ya' faraón watx'elaxoj scarro yet howal, xinitoj ya' soldado yinh. ⁷ Xsik'len ya' wajeb' ciento ch'en carro yet howal kaw k'ul, xinitoj ya' ch'en b'oj sunil yaq'b'ilxa ch'en carro yet howal ay b'et Egipto. Lapan ayiktoj hunun heb' naj swi'al yekoj yinh heb' naj soldado yul hunun ch'en. ⁸ Xkawne Komam Yahveh yanma ya' faraón sreyal Egipto tu', yuxin xtoh ya' stzumb'e' heb' ya' israelita. Yaja' skanhil smay Komam x'inihaltij heb' ya' israelita b'et Egipto. ⁹ Xitoj heb' naj egipcio tu' sunil hej soldado, hej no' cheh, hej ch'en carro yet howal yet ya' faraón b'oj heb' naj ayatoj yib'anh no' cheh, xtoh heb' naj stzumb'enoj heb' ya' israelita, hat xtuzjcha heb' ya' sti' ha' mar yuh heb' naj, skawilal Pi-hahiro, yinh sat Baal-zefón b'ay ch'ehayoj heb' ya' israelita. ¹⁰ Yet kawilxa yekoj ya' faraón tu', xilnitoj heb' ya' israelita ta kawilxa yekoj heb' naj egipcio yinh heb' ya', xiwkanojkanh heb' ya' yinh kaw k'ul, xq'an-ni heb' ya' skolwal Komam Yahveh. ¹¹ Xalni heb' ya' tet ya' Moisés:

—¿Tom mach hunuj b'ay chuh honh smujlaxaytoj b'et Egipto han, yuxin xonh hawitij kamoj yul

desierto ti' han? ¿Tzet yuh hakti' chonh hawute han? ¿Tzet yuh xonh hawiltij b'et Egipto han? ¹² Hatik'a hune' ti' xjal tawet b'et Egipto han, yet xjalni han: “Chahonh munlahoj tet heb' naj egipcio ti' han”, konhchi han. Q'a' k'ultumnahi ta ayonhtokoj schejab'lomoj heb' naj egipcio han, sataj kokamtoj yul desierto ti' han, xhi heb' ya'.

¹³ Xta'wi ya' Moisés, xalni ya':

—Mach chex xiwi. Linhb'awej heb'ah, kat heyilnoj tzet chuh hex skolnoj Komam Yahveh, haxkam heb' naj egipcio xeyil ti'nanh, matxa b'aq'inh cheyila' heb' naj. ¹⁴ Matzet cheyako yinh hek'ul, ha' Komam Yahveh ch'a'noj howal hehelb'aloj, xhi ya'.

¹⁵ Lawitu' xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

¿Tzet yuh chaq'anah ta chex hinkol han? Al tet heb' ya' israelita ta ch'ok heb' ya' yinh b'el. ¹⁶ Wal hach, ikanh hak'ojoch, kat haleb'antoj haq'ab' yib'anh ha' mar, yunhe skab'nhentoj sb'ah ha', kat sq'axponoj heb' ya' b'ay tajinh. ¹⁷ Hayin chin kawne' yanma heb' naj Egipcio tu' han, yunhe hex stzumb'enoj heb' naj. Haktu' chuh hinyenoj skanhil hinmay yinh naj faraón han b'oj yinh hej soldado naj, yinh hej scarro naj yet howal b'oj yinh heb' naj ayatoj yib'anh cheh. ¹⁸ Yet chin yenoj skanhil hinmay yinh naj faraón tu' han, yinh hej scarro naj b'oj yinh heb' naj ayatoj yib'anh cheh tu', haktu' chuh stxumnujiloj heb' naj egipcio, ta hayin ti' Yahveh hin han, xhi Komam.

¹⁹ Yángel Komam Dios b'oj hune' hijan moyan xhb'elwi sataj heb' ya' israelita tu', xshek' sb'ah skab'il, xkankanoj yinhtaj heb' ya'. ²⁰ Hune' hijan moyan tu', xkankanoj xolb'al heb' naj soldado yet Egipto b'oj heb' ya' israelita. Kaw k'ejholo xukaniloj

hune' moyan tu' tet heb' naj egipcio, wal tet heb' ya' israelita, xhmujli hune' moyan tu' yib'anh heb' ya'. Yuxin maxhtik'a xtzujchakanoj heb' ya' sunilb'al aq'b'al yuh heb' naj egipcio tu'.

²¹ Xleb'atoj ya' Moisés sq'ab' yib'anh ha' mar, xanitij Komam Yahveh hune' niman kaq'e' kaw ay yip yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik, sunilb'al aq'b'al x'ek'kanoj hune' kaq'e' tu'. Haktu' xuh spohnitoj sb'ah ha' mar, xkankanoj hune' b'eh kaw tajinh yiktajb'al ha'. ²² Lawitu' xb'elwik'toj heb' ya' israelita yiktajb'al ha' mar sat hune' tajinh tu'. B'ay x'ek'toj heb' ya' tu', haka' peyab' xukanh ha' mar sq'axq'eplaj heb' ya'. ²³ Sunil heb' naj soldado ayatoj yib'anh cheh b'oj sunil hej ch'en scarro ya' faraón tu', x'oktoj stzumb'enoj heb' ya' israelita tu' yiktajb'al ha' mar. ²⁴ Yet sajb'ixaloj, xililtij Komam Yahveh xol hune' topan q'a' q'a' b'oj hune' hijan moyan tu', xilni Komam b'ay ch'ehayoj heb' naj egipcio, haktu' xuh somchankantoj Komam snab'al heb' naj egipcio tu'. ²⁵ Xinipaxkaniloj Komam sunil sch'enal tzet ch'inik'oj scarro heb' naj, kaw k'ul xute Komam yetankantoj, yuxin ya'tajxa stoh heb' naj. Haktu' xuh yalni heb' naj yinh hakti':

—Ti'nanh xin, elojonhwejkanh tet heb' naj israelita ti', haxkam Komam Yahveh ch'a'ni howal jinh shelb'aloj heb' naj, xhi heb' naj.

²⁶ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Leb'atoj haq'ab' yib'anh ha' mar yunhe stit ha' yib'anh heb' naj egipcio ti', yib'anh scarro heb' naj b'oj yib'anh heb' naj soldado ayatoj yib'anh cheh, xhi Komam.

²⁷ Haktu' xuh sleb'antoj ya' Moisés sq'ab' yib'anh ha' mar; ha' yet sajb'ixaloj, xshunb'ankoj sb'ah ha' yinh sunil yip. Yet x'elkanh heb' naj egipcio tu' yalni, xtitkanoj ha' mar yib'anh heb' naj. Haktu' xuh stanhtzenkaniloj Komam Yahveh heb' naj egipcio tu' yiktajb'al ha' mar. ²⁸ Yet xunb'anpaxkoj sb'ah ha' mar tu' haka'tik'a yeyi, xmujkantoj ha' hej carro yet howal, sunil no' cheh b'oj sunil soldado ya' faraón x'oktoj stzumb'enoj heb' ya' israelita yiktajb'al ha' mar, matxa hunuj heb' naj xkolchahi. ²⁹ Wal heb' ya' israelita, xq'axponik'toj heb' ya' sat tajinh, haka' peyab' xukanojkanh ha' yinh swatx' heb' ya' b'oj yinh smek heb' ya'. ³⁰ Haktu' xuh skolni Komam Yahveh heb' ya' israelita yinh hune' tz'ayik tu' yul sq'ab' heb' naj egipcio. Ha' kaw heb' ya' israelita tu' x'ilni skamkanoj heb' naj egipcio tu' sti' ha' mar. ³¹ Yet xilni heb' ya' israelita tzet xuh stanhkaniloj heb' naj egipcio tu' yuh Komam Yahveh, xiwkanojkanh heb' ya' tet Komam Yahveh, xa'ni heb' ya' yuluj sk'ul yinh Komam b'oj yinh ya' Moisés schejab'lom Komam.

B'it xakoj ya' Moisés b'oj ya' María

15 ¹ Haktu' xuh sb'itnhentoj ya' Moisés hune' b'it b'oj heb' ya' israelita smayoj Komam Yahveh, xalni heb' ya' yinh hakti':

«Chin b'itni tet Komam Yahveh han,
haxkam xa' elwanoj YA' sq'aq'al smay;
xanikanaytoj YA' no' cheh b'oj heb' naj ayatoj
yib'anh cheh yul ha' mar.

² Yip wanma yeh Komam Yahveh han,
yuh YA' yuxin chin b'itni han.
Ha' YA' x'ok hinkolomaloj han.

Xhwakoj smay hinDiosal han,
chin nimej hitzan-nhe sb'ih sDiosal hinmam han.

³ Kaw k'ul Komam Yahveh yinh howal. Yahveh
sb'ih YA'.

⁴ Xaytoj Komam hej scarro ya' faraón yet howal,
b'oj soldado ya' yul ha' mar.

Yul ha' Mar Rojo xiq'wikanoj heb' naj aykoj
swi'aloj heb' naj soldado.

⁵ Yichta ha' xmujikantoj heb' naj,
xtokanoj heb' naj yich ha',

haka' chuh stoh ch'en ch'en yich ha' ha'.

⁶ Hawatx' q'ab' Mamin Yahveh, ha' xyeni skanhil
hamay;

hawatx' q'ab' Mamin Yahveh, ha' xpaq'chankantoj
hawenemigo.

⁷ Snimejalil skanhil hamay,

ha' x'inihayoj heb' naj x'inikanh sb'ah tawinh.

Xawitij hahowal, ha' xtanhtzenkaniloj heb' naj
haka' sxaj telaj.

⁸ Xob'nhe hatxam, xunb'ankoj ha' ha'.

Haka' hunuj peyab', haktu' xukanojkanh ha',

matxa ha' xhb'elwikanoj yiktajb'al yich ha' mar.

⁹ Xalni heb' naj hawenemigo:

“Xhkotzumb'e' heb' naj, stzujchahoj heb' naj juh.

Xhjitzq'a'kantoj jinh tzet xhjiha'iloj tet heb' naj,

haktu' chuh yaq'lohojkanoj kok'ul yinh heb' naj.

Xhjiha'paxatij jespada yul yatut,

ha' kaw koq'ab' ti' xhpotx'nojkantoj heb' naj”, xhi
heb' naj.

¹⁰ Xaxunipaxtoj kaq'e' yib'anh ha' mar,

haktu' xuh stoh ha' yib'anh heb' naj.

Xmujikantoj heb' naj haka' plomo xol ha' ha',

b'ayxanhe xhwahcha yeltoj ha'.

¹¹ ¿Maktaxka lahan hach b'oj xol yaq'b'ilxa hej dios
Mamin Yahveh?

¿Maktaxka ch'elwan snimejalil smay
b'oj mach mule aykoj yinh haka' hach ti'?
Hach chawuh hej nimejtaj sk'ulch'anil;
kaw xhk'aykanoj kok'ul yuh hej k'ayb'alk'ule
chawuh.

¹² Yet xawinikanh hawatx' q'ab' yinh heb' naj,
xb'iq'laxkanaytoj heb' naj yuh tx'otx' tx'otx'.

¹³ »Yinh sk'ulch'anil hak'ul, xab'eytze konhob'
xakoliloj.

Yuh skanhil hamay, chawitoj konhob' ti' b'ay
hawatat xikiltaj yeyi.

¹⁴ Yet chohtajnhenojiloj hej konhob',
xhk'uyk'unujkanh;
ch'okojkanoj b'isk'ulal yinh yanma heb' naj filisteo
yuh xiwkilal.

¹⁵ Heb' naj swi'al Edom,
xiwojpaxkanojkanh heb' naj yinh kaw k'ul;
xhk'uyk'unujkanh heb' naj swi'al Moab yuh
xiwkilal.

Xhpaxojkanoj heb' naj cananeo yinhtaj,

¹⁶ haxkam ch'okojkanoj niman xiwkilal yinh heb'
naj.

Matxa chuh stzoteloj heb' naj,
sukb'ujkantoj heb' naj haka' ch'en ch'en yuh
skanhil hamay Mamin Yahveh,
masantotik'a ch'ek'ojkantoj hakonhob' ti' Mamin
Yahveh,

masantotik'a ch'ek'ojkantoj hakonhob' xakoliloj.

¹⁷ Hach chawiha'toj hakonhob' ti',

kat hawa'noj ehoj b'ay hune' witz hawet yeyi,
 b'ay hune' lugar b'ay ayach Mamin Yahveh,
 b'ay hawatut xikiltaj yeh xawatx'ekanh hawetoj
 Mamin Yahveh.

¹⁸ Mamin Yahveh, rey hachnhetik'a,
 rey hachnhetik'a yinh stohb'al q'inal», xhi heb' ya'.

¹⁹ Yet x'oktoj scheh ya' faraón, scarro ya' yet howal
 b'oj heb' naj ayatoj yib'anh cheh yul ha' mar tu',
 xanitij Komam Yahveh ha' mar yib'anh heb' naj.
 Wal heb' ya' israelita, tajinh b'ay x'ek'toj heb' ya'
 yiktajb'al ha' mar.

²⁰ Ya' María, ya' profetisa stzotel yinh sb'ih Komam
 Dios, ya' yanab' ya' Aarón, xikanh ya' hune' pandero,
 x'ok tzujnuj sunil heb' ix ix yinh ya', ib'ilpax
 spandero heb' ix yuh, ch'ek' tx'ejla heb' ix skanhalwi.

²¹ Skayeb'nhen ya' María tu' tet sunil anma, chalni
 ya':

B'itnanhwej tet Komam Yahveh,
 haxkam xyeh Komam sq'aq'al smay.

Xaytoj Komam no' cheh b'oj heb' naj ch'inik'oj no'
 cheh yul ha' mar, xhi ya'.

Xb'elwitoj heb' ya' israelita b'et witz Sinai

²² Xchejni ya' Moisés heb' ya' israelita, ta ch'el heb'
 ya' b'et ha' Mar Rojo. Xtoh heb' ya' yul desierto yet
 Shur. Hat x'ek'ayoj heb' ya' oxeb' tz'ayik yul desierto
 tu', yaja' mach b'ay xchalo ha' ha' yuh heb' ya'.

²³ X'apni heb' ya' b'et Mara,^o yaja' mach xuh yuk'ni
 heb' ya' ha' ha' b'et tu', haxkam kaw k'ah yuk'lax
 ha'. Yuxin Mara xakoj heb' ya' sb'ihoj ha'.

---

^o15:23 Mara K'ayal, chaliloj yinh hebreo.

²⁴ Lawitu' x'ichikoj konhob' tu' yalni sq'umal ya' Moisés, sq'amb'en heb' ya' tet ya' Moisés tu': ¿B'ay xhjiha' ha' ha' xhjuk'u' han?, xhi heb' ya'.

²⁵ Haktu' xuh sq'an-ni ya' Moisés tu' tet Komam Yahveh, xyeni Komam hune' te' te' tet ya', xanihaytoj ya' te' te' tu' xol ha', xsajb'iloj ha'.

B'et tu' xilwe Komam heb' ya', xanikanoj Komam schejb'anil heb' ya' b'oj tzet yetwanoj ay yuni heb' ya'. ²⁶ Xalnikanoj Komam tet heb' ya': «Ta cheyab'e tzet xhwal hayin Yahveh hin heDiosal ti' han, kat heyuni sk'ulal yul hinsat han, kat heyijyen hej hinchejb'anil han, hej sunil tzet yilal syijyelaxi; ta haktu', mach hunuj yab'il xhwaha'tij heyib'anh han, haka' hunq'ahan xwatij yib'anh heb' naj egipcio han, haxkam hayin ti' Yahveh hin han, hayin chex wanhte han», xhi Komam.

²⁷ Lawitu' x'apni heb' ya' b'et Elim b'ay ay 12 snuq' ha' ha' yok 70 yoj te' palmera, hat xkankanoj heb' ya' ehoj sti' ha' ha' tu'.

Xa' Komam Dios maná tet heb' ya' israelita

16 ¹ Lawitu' x'el sunil heb' ya' israelita b'et Elim, x'apni heb' ya' b'et Sin, hune' desierto aykoj xolb'al Elim b'oj Sinaí. Yinh tz'ayik 15 yet skab' x'ahaw, ha' tu' x'apni heb' ya' b'et tu', lawi yeltij heb' ya' b'et Egipto. ² Sunil heb' ya' israelita tx'oj xuh stzotel yinh ya' Moisés b'oj yinh ya' Aarón yul desierto, ³ xalni heb' ya' israelita tu':

—Oxhimi hat xonh ya' kamoj Komam Yahveh sat tx'otx' Egipto han. B'et tu' chonh ay tz'onhnoj wa'oj sk'atanh xih b'ay ayaytoj no' chib'e han, kat koloni ixim pan yinh kaw k'ul han, masantotik'a chonh

nohkanoj han. Hex ti', xonh heyitij yul desierto ti' han, yunhe kokamtoj nhohchalal kohunil han, xhi heb' ya'. ⁴ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Xhwaha' ayojtij ixim pan satkanh han. Hunun tz'ayik yelojti' konhob' ti' skutxb'anojkoj tzet slob' yulb'al hune' tz'ayik, haktu' chuh wilwenoj han ta lanhan syijyen hinkuyb'anil han mato machoj.

⁵ Yaja' yinh swaj tz'ayik, kab' majan tzet sloh heb' ya' chiha'kanh, yunhe kab' tz'ayik slob' heb' ya', kat swatx'enojkanoj heb' ya' tzet slob' yinh hunxa tz'ayik, xhi Komam.

⁶ Lawitu' xalni ya' Moisés b'oj ya' Aarón tet heb' ya' israelita:

—Yinh sk'ejb'alil, cheyotajnhe' ta Komam Yahveh xex inihaltij b'et Egipto. ⁷ Yinh sab'sahk'alil cheyila' skanhil smay Komam Yahveh, haxkam xab'e YA' ta xeyal sq'umal YA'. Hayonh ti' han mach yelapnojal jeh han, kat heyalni koq'umal han, xhi ya'.

⁸ Xto kam yalnipax ya' Moisés:

—Yinh sk'ejb'alil chaha' Komam Yahveh no' chib'e helob'. Yinh sahk'alil, kaw tx'ihal ixim pan chaha'pax Komam Yahveh teyet, masantotik'a xhnohojkanoj hek'ul, haxkam xab'e Komam Yahveh ta xeyal sq'umal YA'. Hayonh ti' han, mach yelapnojal jeh han. Mataj hayonh xeyal koq'umal han, to yinh Komam Yahveh xeyuh hune' ti', xhi heb' ya'.

⁹ Lawitu' xalni ya' Moisés tet ya' Aarón:

—Al tet heb' ya' jet konhob' israelita ti' ta xhitzkoj heb' ya' yinh sat Komam Yahveh, haxkam xax yab'e Komam tzet xuh stzotel heb' ya' yinh Komam, xhi ya' Moisés.

¹⁰ Yet lanhan stzotel ya' Aarón tu' tet sunil heb' ya' israelita, xt'anxitoj heb' ya' yul desierto, xilnitoj heb' ya' skanhil smay Komam Yahveh xyekanh sb'ah xol hune' moyan. ¹¹ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

¹²—Xax wab'e tzet xuh stzotel heb' ya' israelita ti' han, tzotelanh tet heb' ya', kat hawalni: “Yinh sk'ejb'alil, xhwaha' no' chib'e slob' heb' ya' han, wal yinh sahk'alil, xhwaha' ixim pan slob' heb' ya' han, masantotik'a xhnohojkanoj sk'ul heb' ya'. Haktu' chuh yohtajnhenojiloj heb' ya' ta hayin ti' Yahveh hin sDiosal heb' ya' han”, xhi Komam.

¹³ Yinhtik'a hune' sk'ejb'alil tu' kaw tx'ihal no' pohwi' x'apnikanoj sat tx'otx' tx'otx' b'ay ch'ehayoj heb' ya' israelita. Yinh sab'sahk'alil, x'ay yal chew shoyanil sat tx'otx' tx'otx' b'ay ay heb' ya'.

¹⁴ Yet xtuki yay yal chew yul desierto, xkankanoj hunq'ahan tzetet sajxanhe b'atb'o kaw tz'ulik sat tx'otx' tx'otx', etza lahan yilot b'oj sajb'at. ¹⁵ Yet xilni heb' ya' israelita hunq'ahan tu', xalni heb' ya' tet hunun: ¿Tzet hunq'ahan ti'?, xhi heb' ya', haxkam mach yohtajoj heb' ya' tzet yet.

Xalni ya' Moisés tet heb' ya':

—Ha' ixim pan cha' Komam Yahveh kolob'. ¹⁶ Ha' hunq'ahan ti' schejb'anil Komam Yahveh: Hunun maka, skutxb'ahab'kanh hantaj k'uxan slob' b'oj hantajtik'a sb'isil anma ay yul yatut. Kanheb' libra^p skutxb'a' hunun anma, xhi ya'.

¹⁷ Haktu' xute heb' ya' israelita. Ay heb' ya' tx'ihal xikanh, aypax heb' ya' ninch'an-nhe xikanh. ¹⁸ Yet

---

^p16:16 *kanheb' libra* Haktu' smalil hune' mal Gomer. Ch'al-laxpaxoj ta kab' litro.

xmalen heb' ya' yinh slibrahim tzet xikanh tu', matzet x'ek'b'alnitoy tet heb' ya' tx'ihal x'inikanh b'oj mach xmahlanpaxkanh yet heb' ya' ninch'an x'inikanh. K'uxan-nhe xsloh hunun anma hantaj xikanh.

¹⁹ Lawitu' xalnipax ya' Moisés:

—Mach hunuj mak ch'inojkanoy hunq'ahan ti' yuh slonoy yinh hunxa tz'ayik, xhi ya'.

²⁰ Yaja' mach xyijye heb' ya' tzet xal ya' Moisés, ay hunun heb' ya' xto inikanoy tzet sloh yinh hunxa tz'ayik. Hunq'ahan xtoh yikanoy heb' ya' tu', x'ok saha'il b'oj x'ehkanoy sam. Haktu' xuh stit showal ya' Moisés yinh heb' ya'.

²¹ Hunun sab'sahk'alil sb'ey hunun mak sik'a' hantajtik'a xhk'oji sloni, haxa yet ch'ay yip tz'ayik, kat yulitoj. ²² Yinh swaj tz'ayik, kab' majan xuh yinikanoy heb' ya' tzet sloh: kanheb' libra hunun maka, haktu' xuh stoh heb' ya' aykoj swi'aloj tu' ya'noj yohtajnhe' ya' Moisés. ²³ Xalni ya' Moisés tu' tet heb' ya': Ha' hune' ti' schej Komam Yahveh jub': “Hekal, sábado xah, ha' hune' tu' xewb'al tz'ayik, yetwanoy ay spohlaxiloj, kat ya'lax tet Komam Yahveh. Txikwej tzet yetwanoy ay hetxiknikanoy ti'nanh, hujtzewej tzet yetwanoy ay hehujtzenkanoy. Chek'ub'a'toj hunq'ahan xhto kanoy, ch'oknojkoj heyuh hekal”, xhi ya'.

²⁴ Xk'ub'atoj heb' ya' hunq'ahan tu' yinh hunxa tz'ayik, haka' xute ya' Moisés ya'ni schejb'anil heb' ya'. Mach x'ok no' haha' yinh, mach x'ehtoj sam.

²⁵ Lawitu' xalnipax ya' Moisés:

—Lowejaytoj hunq'ahan tu' ti'nanh, haxkam sábado ti'nanh, ha' xewb'al tz'ayik. Pohb'ililoy hune' tz'ayik ti' tet Komam Yahveh, matzet xhchalohoj

heyuh sat tx'otx' tx'otx' ti'. ²⁶ Wajeb' tz'ayik b'ay chesik'a'kanh hunq'ahan ti'. Wal yinh shuj tz'ayik, ha' sábadó, xewb'al tz'ayik, matzet xhchalohoj heyuh, xhi ya'.

²⁷ Ay heb' ya' israelita x'eltoj yinh shuj tz'ayik sik'nojkanh yet yalni, yaja' matzet xchalo yuh heb' ya'. ²⁸ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—¿B'aq'inh taxka chex tanhk'ohoj hexanhnoj maloj hinchejb'anil b'oj hinkuyb'anil han? ²⁹ Awejiktó yul henab'al, ta hayin Yahveh hin ti' xax wa' tz'ayik sábadó teyet han, ha' xewb'al tz'ayik. Yuxin yinh swaj tz'ayik, kab' tz'ayikal chelob' ixim pan xhwa' teyet han. Yinh shuj tz'ayik, mach hunuj mak yetwanoj ay yeltoj. Sunil mak xhkanojkanoj b'ay ayah, xhi Komam.

³⁰ Haktu' xuh xew konhob' yinh shuj tz'ayik.

³¹ Maná xakoj heb' ya' israelita sb'ihó tzet xloh tu'. Saj yilot, lahan hun b'oj haka' yinhatil te' culandro. Haka' slolax ixim pan aykoj no' kab' yinh, haktu' slohot. ³² Lawitu' xalni ya' Moisés:

—Ha' hune' chejb'anile ti' xatij Komam Yahveh: “Nohtzewej kab'oj litro maná tet heyik'al, kat hek'ub'antó tet heyik'al, yunhe yilnoj heb' naj ixim pan xhwa' helob' yul desierto han, yet xex winihaltij sat tx'otx' Egipto han”, xhi Komam.

³³ Xalni ya' Moisés tet ya' Aarón:

—Itij hunuj netb'al, aytoj kanheb'oj libra maná yul, kat hawanikó yinh sat Komam Yahveh, yunhe sk'ub'alaxkantoj tet heyik'al, xhi ya'.

³⁴ Xanikó ya' Aarón tu' yinh sat te' Kaxhah yet lahk'ulal, yunhe sk'ub'alaxkantoj, haka' xute Komam Yahveh yalni tet ya' Moisés. ³⁵ Haktu' xuh sloni heb'

ya' israelita tu' maná yulb'al 40 hab'il, masanto x'apni heb' ya' b'ay tx'otx' tx'otx' b'ay ayxa anma. Maná tu' xloh heb' ya', masanto x'apni heb' ya' b'ay snajachil tx'otx' Canaán. ³⁶ Hune' mal chij gomer b'ay ch'eltoj kanheb' libra tzetet, ha' lahunheb' spartehal hune' mal chij efa.

X'eltij ha' ha' yul ch'en niman ch'en

17 ¹ X'el sunil heb' ya' israelita yul desierto yet Sin, nixhtejtajne xuh sb'elwi heb' ya', haka' xuh yalni Komam Yahveh. Hat x'ek'ayoj heb' ya' b'et Refidim, yaja' mach ha' ha' ch'uk'lax b'et tu'. ² Haktu' xuh yok konhob' tu' stejnojajoj tet ya' Moisés, xalni yinh hakti':

—Atij ha' ha' xhjuk' han, xhi heb' ya'. ¿Tzet yuh chex awikoj winh han? ¿Tzet yuh cheyakoj Komam Yahveh yinh ilweb'al?, xhi ya'.

³ Xtajkanh sti' heb' ya' israelita tu', xalni heb' ya' sq'umal ya' Moisés:

—¿Tzet yuh xach b'ey honh hawiha'iltij b'et Egipto han? ¿Tom yunhe honh hapotx'nitoj tajinhti'al han b'oj yuh hapotx'nitoj juninal b'oj hej konoq' han?, xhi heb' ya'.

⁴ Yuxin xq'an ya' Moisés skolwal Komam Yahveh, xalni ya': ¿Tzet xhwute' hune' konhob' ti' han? Haxkam lanhanxa hin sk'ojni kamoj han, xhi ya'.

⁵ Xta'wi Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Itoj heb' ya' icham winaj tawinh, kat hab'ab'i yinh sat konhob' ti', kat hawinitoj hak'ojoch xamaq'aytoj yul ha' niman Nilo, kat hatohi.

⁶ Hat chach wechma' b'ay ch'en niman ch'en b'et Horeb han, chamaq'a'koj hak'ojoch tu' yinh ch'en,

kat yelojiloj hamna ha' ha' yul ch'en, yunhe yuk'nuj anma ti' ha', xhi Komam.

Haktu' xuh yuni ya' Moisés tzet xal Komam yinh sat heb' ya' icham winaj israelita.

⁷ Masah^q xakoj ya' Moisés sb'ihoj hune' lugar tu'; Meriba^r xapaxkoj ya' sb'ihoj, haxkam hat xq'anayoj heb' ya' israelita ha' ha', hat xakoj heb' ya' Komam Yahveh yinh ilweb'al yet xalni heb' ya': «¿Tom aykoj Komam Yahveh jetb'ihoj mato machoj?», xhi heb' ya'.

Tzet xuh sk'aywa heb' naj amalecita

⁸ Lawitu' xul heb' naj amalecita yanojkoj howal yinh heb' ya' israelita b'et Refidim. ⁹ Xalni ya' Moisés tet ya' Josué:

—Sik'leltoj haywanhoj heb' naj winaj, kat hatoh hawanojkoj howal yinh heb' naj amalecita. Hekal, chin ahojtoj swi' hune' witz han, kat winojtoj sk'ojoch Komam Dios yul hinq'ab' han, xhi ya'.

¹⁰ Xyijye ya' Josué yuni tzet xal ya' Moisés, xtoh ya' yanojkoj howal yinh heb' naj amalecita. Wal ya' Moisés, ya' Aarón b'oj ya' Hur, x'ahtoj heb' ya' swi' hune' witz tu'. ¹¹ Yet chanikanh ya' Moisés sq'ab' satkanh, ch'i'wa heb' ya' israelita yinh howal, yaja' yet chinihayoj ya' sq'ab', heb' naj amalecita ch'i'wahi. ¹² Haxkam sikiloj sq'ab' ya' Moisés, xitij ya' Aarón b'oj ya' Hur hune' ch'en ch'en, xanihayoj heb' ya' ch'en yalanh ya' Moisés, hat xtz'onhi ya' yib'anh ch'en. Ya' Aarón b'oj ya' Hur ha' heb' ya' x'inikanh sq'ab' ya' Moisés, hune' ya' x'ok yinh

^q17:7 Masah Ilweb'al, chaliloj yinh hebreo.

^r17:7 Meriba Howal, chaliloj yinh hebreo.

swatx' ya', yok hune'xa ya' yinh smek ya', haktu' yekanojkanh sq'ab' ya' Moisés tu', masantotik'a xtoh tz'ayik. ¹³ Haktu' xuh spotx'nikantoj ya' Josué heb' naj amalecita yinh ch'en espada.

¹⁴ Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Tz'ib'nhehayoj hune' ti' yul hunuj chulan tz'um, yunhe snalaxojtij hune' ti', kat hawalni tet ya' Josué, ta chin k'aya'kaniloj heb' naj amalecita ti' yinh stohb'al q'inal han, xhi Komam.

¹⁵ Lawitu' xanikanh ya' Moisés hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al, xanikoj ya' Yahveh-nisi^s sb'ihoj, haxkam xal ya': ¹⁶ Ha' Komam Yahveh ch'a'noj howal yinh heb' naj amalecita ti' b'oj yinh yik'al heb' naj, haxkam xikanh sb'ah heb' naj yinh stz'onhob'al Komam Yahveh, xhi ya'.

Xtoh ya' Jetro yila' ya' Moisés

18 ¹ Xab'ehiloj ya' Jetro sacerdote b'et Madián, ya' smam yixal ya' Moisés, sunil hej tzetet xuh Komam Dios yinh ya' Moisés b'oj yinh skonhob' Israel b'oj tzet xuh yinihaltij Komam Yahveh heb' ya' israelita b'et Egipto. ² Yet xtaq'likanoj ya' Moisés tet ya' Séfora yixal, ya' Jetro tu' xchanikanoj ya' Séfora, ³ b'oj kawanh sk'ahol ya' Moisés; naj Gersón,^t haktu' sb'ih naj, haxkam xal ya' Moisés: «Ek'omnhe wek' sat hune' tx'otx' tx'otx' mach hintx'otx'aloj ti' han», xhi

---

^s17:15 *Yahveh-nisi* Komam Yahveh ha' YA' hinbandera han, haktu' chaliloj.

^t18:3 *Gersón* Etza lahan jab'en yinh hebreo b'oj haka' jalni ek'omnhe jek' sat tx'otx' tx'otx' mach kotx'otx'aloj.

ya'. ⁴ Wal hunxa naj xin, Eliezer^u sb'ih naj, haxkam xal ya' Moisés: «sDiosal heb' ya' wichmam han, ha' YA' xkolwa winh han, xin skolniloj YA' tet yespada ya' faraón han», xhi ya'.

⁵ Yet x'apni ya' Jetro smam yixal ya' Moisés tu' sk'atanh ya' Moisés, b'ay q'eb'tajlaj yet Komam Dios, b'ay ch'ehayoj ya' Moisés yul desierto, tzujankoj yixal ya' Moisés tu' b'oj sk'ahol ya' yinh ya' Jetro tu'.

⁶ Xalni ya' Jetro tu' tet ya' Moisés:

—Hayin ti' smam hawixal han, chin hul hach wila' b'oj hawixal han b'oj kawanh hak'ahol, xhi ya'.

⁷ X'eltij ya' Moisés schanoj ya' Jetro smam yixal tu', x'ay xulnuj ya' yinh sat ya', xtz'ohni ya', ya' Jetro tu'. Xq'amb'en heb' ya' tet hunun hanik' yeh heb' ya', lawitu' x'oktoj heb' ya' yul pat. ⁸ B'et tu' xal ya' Moisés tu' tet ya' Jetro sunil tzet xuh Komam Yahveh yinh ya' faraón b'oj heb' naj egipcio, yuh sk'ulch'anil sk'ul Komam yinh heb' ya' israelita. Xalpax ya' sunil hej sya'tajil xil heb' ya' yul b'eh b'oj tzet xuh skolni Komam Yahveh heb' ya'.

⁹ Xtzalah ya' Jetro yab'en sunil tzet xuh syeni Komam Yahveh sk'ulch'anil sk'ul yinh heb' ya' israelita, yet xkolniloj Komam heb' ya' yul sq'ab' heb' naj egipcio. ¹⁰ X'ah yul snuq' ya' Jetro tu', xalni ya':

—Okojab' smay Komam Yahveh, haxkam xex skoliloj Komam yul sq'ab' heb' naj egipcio b'oj yul sq'ab' naj faraón. Ha' Komam xkolnihiltij konhob' yul sq'ab' heb' naj egipcio.

---

^u18:4 *Eliezer* Komam Dios xhkolwa winh han, ha' chaliloy yinh hebreo.

¹¹ Ti'nanh xin, stxumchahiloj wuh han, ta hanhk'anhe Komam Yahveh q'a' nimej yelapnojal yeh xol sunil yaq'b'ilxa hej dios, yuh tzet xuh YA' yinh heb' naj ichamta xhpalk'on slolo'al tu', xiniloj heb' naj spixan konhob' Israel, xhi ya'.

¹² Lawi yalni ya' Jetro hunq'ahan ti', xnhusnitoj ya' hune' no' noq' xahanb'alil tet Komam Dios, xanipaxkoj ya' yaq'b'ilxa xahanb'al tet Komam. Lawitu' xwa' ya' Jetro tu' b'oj ya' Aarón b'oj sunil heb' ya' icham winaj yinh sat Komam Dios.

Xsik'lelax heb' ya' juez

¹³ Yinh hunxa tz'ayik, x'ay tz'onhnoj ya' Moisés yuh swatx'en ya' hej howal yet heb' ya' israelita, aykanojkanh konhob' tu' yinh sat ya', ch'ichikankoj ya' yinh sab'sahk'alil, masanta sk'ejb'alil. ¹⁴ Yet xilni ya' Jetro sunil hej munil chukanoj ya' Moisés tu' yinh konhob', xalni ya' tet ya':

—¿Tzet hune' chawuh yinh konhob' ti'? ¿Tzet yuh hachukilnhe chach ay tz'onhnoj, kat hawatx'en hunq'ahan ti'? Sunil konhob' linhankanojkanh yinh hasat, ch'ichikantij yinh sab'sahk'alil, masanta sk'ejb'alil, xhi ya'.

¹⁵ Xta'wi ya' Moisés tet suegro tu', xalni ya':

—Haxkam chul konhob' hinyila' han, yuh sq'amb'en tet Komam Dios. ¹⁶ Yet chochen heb' naj swatx'enoj hunuj howal, chul heb' naj hinyila' han, kat wok wilnoj han mak yel chala, wa'ni yohtajnhenoj heb' naj schejb'anil Komam Dios yilal syijyelax han b'oj skuyb'anil Komam, xhi ya'.

¹⁷ Yuxin xal ya' Jetro tu' tet ya' Moisés:

—Mach k'uluj tzet lanhan hawuni ti'.

¹⁸ Xhkajtzahojiloj hak'ul, kat stib'ayojiloj hawuh yinh hune' konhob' ti'. Xhkajtzahojpaxiloj sk'ul heb' naj tawinh, haxkam kaw tx'ihal hune' munil chawuh ti', mach chach k'ojoj hachukil. ¹⁹ Ab'e tzet xhwal ti'nanh han, xhkolwahojpax Komam Dios tawinh. Hach chach tzoteloj yinh hakonhob' tet Komam Dios. Akoj hunq'ahan sya'tajil yul sq'ab' Komam Dios. ²⁰ Yeh heb' naj yinh hej chejb'anile yilal syijyelaxi b'oj hej skuyb'anil Komam Dios, kat hawalni tet heb' naj tzet chuh yehik'oj heb' naj b'oj tzet yetwanoj ay yuni heb' naj. ²¹ Sik'lepaxiltij heb' naj winaj ay shelanil xol hawet konhob' ti', heb' naj xiw tet Komam Dios, heb' naj nohnajkoj sunil sk'ulal yinh, heb' naj mach ch'ochen q'alomb'ojkanh yinh hej tzetet stx'ojal, kat hawanikoj heb' naj swi'aloj yinh miloj anma, yinh cienhoj anma, yinh 50 hoj anma b'oj yinh lahunheb'oj anma. ²² Haxa heb' naj xhwatx'enoj hej howal yet anma tu' sunilb'al tz'ayik. Haxanhe hunq'ahan howal q'a' ya'taj, ha'xanhe chawatx'e', wal hunq'ahan komon howal, ha' heb' naj xhwatx'enoj. Haktu' chuh yayojtij smalil munil hawib'anh, haxkam ayxa mak xhkolwahoj tawinh. ²³ Ta chawuh hune' tzet xhwal ti' han b'oj ta hakti' schej Komam Dios hawub', xhtechahoj hune' munil ti' hawuh. Kaw aq'ank'ulal xhmeltzohoj heb' naj hawet konhob' ti', xhi ya'.

²⁴ Xab'etoy ya' Moisés tzet xal smam yixal ya' tu' tet, x'ok ya' yunuj tzet x'al-lax tet. ²⁵ Xsik'le ya' heb' ya' winaj kaw ay shelanil xol sunil heb' ya' yet konhob' tu', xanikoj ya' heb' ya' swi'aloj heb' ya' israelita, swi'aloj mil anma, swi'aloj yinh hune' ciento anma, swi'aloj 50 anma b'oj swi'aloj lahunheb' anma.

²⁶ Ha' heb' ya' tu' xhwatx'en hej howal aykoj xol konhob' tu' yinh hunun tz'ayik. Hunq'ahan howal skomonalnhe yeyi ha' heb' ya' xhwatx'eni, wal hej howal kaw ya'tajxa swatx'i, chitoj heb' ya' tet ya' Moisés.

²⁷ Lawitu' xtaq'li ya' Moisés tu' tet smam yixal tu', xmeltzokantoj ya' Jetro tu' b'ay skonhob'.

Slahk'ulal Komam Dios b'et Sinaí

19 ¹ Hoxeb'xa x'ahaw yeltij heb' ya' israelita b'et tx'otx' Egipto, yet x'apni heb' ya' yul desierto Sinaí. ² Lawi yel heb' ya' b'et Refidim, x'ok heb' ya' yul desierto Sinaí, hat xakanh heb' ya' spat yich witz Sinaí. ³ B'et tu' x'ahtoj ya' Moisés, yuh yilni sb'ah ya' b'oj Komam Dios. Yet hat-xa ayatoj ya' swi' witz tu', xawtentoj Komam Yahveh ya', xalni Komam:

—Hakti' chawute' hawalnoj tet skonhob' ya' Jacob; al hunq'ahan ti' tet konhob' Israel:

⁴ “Hex ti', xeyil sunil tzet xwute heb' naj egipcio han. Xeyilpaxoj ta haka' chuh yinik'oj no' t'iw tzetet yib'anh sxik', haktu' xuh hex winitij b'ay ayin ti' han. ⁵ Ti'nanh xin, ta cheyab'e tzet xhwal han, kat heyijyen hinlahk'ulal han, hexnhe kaw xahan chex wila' xol sunil yaq'b'ilxa konhob' han, haxkam wet yeh sunil tx'otx' tx'otx' ti' han. ⁶ Sacerdote cheyub'kuj wet han, hinkonhob' xin pohiloj wetoj cheyub'kuj han. Ha' hunq'ahan tzoti' ti' chawala' tet hawet konhob'”, xhi Komam.

⁷ Haktu' xuh smeltzohaytij ya' Moisés, xyamb'ankoj ya' heb' ya' icham winaj yet konhob', xalni ya' sunil hunq'ahan tzoti' xal Komam Yahveh. ⁸ Sunil heb' ya' israelita tu' x'alni yinh hakti':

—Xhkoyijye' junuj sunil tzet xal Komam Yahveh ti' han, xhi heb' ya'.

Xtopax ya' Moisés yalnoj tet Komam Yahveh tzet xute konhob' tu' yalni.

⁹Xalni Komam Yahveh tet ya':

—Chin huluj hak'atanh xol hune' q'uyan moyan han, kat yab'enoj heb' ya' hawet konhob' hintzoteloj b'oj hach han, yunhe mach xhkab'konoj sk'ul heb' ya' tawinh, xhi Komam.

¹⁰Xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—As xol heb' ya' hawet konhob' tu', kat hawalni tet heb' ya' ta stx'ahtx'e sb'ah heb' ya' ti'nanh b'oj hekal, kat stx'ahnipax heb' ya' xil sq'ap, ¹¹yunhe sajxa yeh heb' ya' kab'e, haxkam hayin Yahveh hin ti' han, chin ayojtoj swi' hune' witz Sinaí yinhtik'a hune' tz'ayik tu' han, kat hinyilnoj sunil konhob' tu' han.

¹²Chawaha'ayoj yechel b'aynhe chuh skanoj heb' ya', kat hawalnoj tet heb' ya' yinh hakti': “Mach chex ahojtoj swi' hune' witz ti', mach ninoj chex hitzojkoj yich, haxkam maktik'a stzab'noj hune' witz tu', xhkamoj. ¹³Mach hunuj mak chuh yanojkoj sq'ab' yib'anh hune' mak stzab'noj hune' witz tu', yinh-nhe ch'en k'ojwal chuh sk'ojlaxoj kamoj, maka hulb'il chub' yinh flecha. Mach yok yinh ta anma mato noq', yilal spotx'laxoj. Hato yet cheyab'enoj yoq'tzelaxoj yuk'a' no' winaj kaneluh, kat-to heyahojtoj swi' witz tu'”, xhi Komam.

¹⁴Yet x'ayiloj ya' Moisés swi' hune' witz tu', x'ok ya' stx'ahtx'enoj konhob', xtx'ahni konhob' tu' hej xil sq'ap. ¹⁵Xalni ya' tet:

—Tx'ahtx'ewej heb'ah, yunhe sajxa heyeh kab'e. Mach chex wayoj b'oj heyixal, xhi ya'.

¹⁶ Yet xsajb'iloj yinh syox tz'ayik, xhq'anhkanoj k'uh, ch'ahkanoj tzejlahi, x'aykanoj hutxna moyan yib'anh hune' witz tu', kaw ay yip xuh sq'anhkanoj yuk'a' no' winaj kaneluh. Sunil heb' ya' israelita yamankoj b'ay spat tu', xhk'uyk'unkanoj heb' ya'.

¹⁷ Haktu' xuh yiniltoj ya' Moisés tu' heb' ya' yet konhob' tu' b'ay spat, xinitoj ya' heb' ya' yich witz Sinaí, yunhe schanihayoj sb'ah heb' ya' b'oj Komam Dios. ¹⁸ Ch'ahkanoj snhub'al sunil witz Sinaí tu', haxkam xol q'a' q'a' x'ayiloj Komam Yahveh swi' hune' witz tu'. Haka'xanhe yah snhub'al horno, hakxanhetu' yahkanoj nhub' tu', yukanxanhekanoj witz. ¹⁹ Kam yahkanojkanh smalil yip yoq'kanoj yuk'a' no' winaj kaneluh tu', stzotel ya' Moisés tet Komam, kat spajtzenpax Komam Dios tzet chal ya'.

²⁰ Yet x'ayiloj Komam Yahveh swi' witz Sinaí, xawtehatoj Komam ya' Moisés swi' hune' witz tu', x'ahtoj ya' sk'atanh Komam. ²¹ Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Ayanhtoj al tet heb' ya' hawet konhob', ta mach ch'ek'tij heb' ya' b'ay aykanayoj yechel hawuh yunhe hinyilni heb' ya' yalni han, tajka kaw tx'ihal heb' ya' xhkamtjoj. ²² Stx'ahtx'ehab'pax sb'ah heb' ya' sacerdote xhitzokoj yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han, yunhe mach xhkamojpxatoj heb' ya', xhi Komam.

²³ Xalni ya' Moisés tet Komam Yahveh:

—Mach chuh yahohtij heb' ya' wet konhob' ti' swi' witz Sinaí ti' han, haxkam xax hawa' chejb'anile jet han, xawalni: “Ayoj yechel sti'laj hune' witz ti', kat hapohniloj wet han”, kachi, xhi ya'.

²⁴ Yaja' xal Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Asaytoj, kat hawahojpaxiloj b'oj ya' Aarón. Wal heb' ya' sacerdote b'oj sunil heb' ya' hawet konhob' tu', mach chuh yek'ojtij heb' ya' b'ay ayayoj yechel hawuh yunhe yahtij heb' ya' b'ay ayin hayin Yahveh hin ti' han, tajka ay tzet chuh hinpotx'nitoj heb' ya' han, xhi Komam.

²⁵ Lawitu' xpaxaytij ya' Moisés, xalni ya' tet heb' ya' yet konhob' tu' tzet xal Komam.

Lahunheb' chejb'anile

(Dt. 5:1-21)

20 ¹ Xtzotel Komam Dios, xalni YA' sunil hunq'ahan tzoti' ti':

² «Hayin ti' Yahveh hin heDiosal han, hayin xex wiltij b'et tx'otx' Egipto b'ay ayexkaniktoj yalanh sik'leb'il munil han.

³ »Mach chehaq'e' yaq'b'ilxa hej dios, hayin-nhe chin hehaq'e' han.

⁴ »Mach chewatx'e' hetiyoxh haka' yilot sunil tzet ay satkanh, sat tx'otx' tx'otx' b'oj tzet ay yul ha' ha'.

⁵ Mach chex ayoj jahnoj yinh sat b'oj mach chehaq'e', haxkam hayin Yahveh hin heDiosal ti' han, ay skanhil weh han, sawen hin han. Yet kaw tx'oj heb' ya' mame b'oj yet chin syahni heb' ya' han, xhwayoj sya'tajil yib'anh sk'ahol heb' ya' han, masanta yinh syox b'oj skanh yik'al heb' ya'. ⁶ Yaja' yet kaw chin yochen anma han, kat syijyen hej hinchejb'anil han, chin yepax sk'ulch'anil hink'ul tet smilal anma han.

⁷ »Mach tonhetik'ahoj cheyaha' b'inahoj hinb'ih hayin Yahveh hin heDiosal ti' han, haxkam ay smul chub'kuj mak tonhetik'a ch'alnoj hinb'ih hayin Yahveh hin ti' han.

⁸»Chenab'tij tz'ayik sábedo xewb'al tz'ayik, yilal hepohnojiløj wet han. ⁹Wajeb' tz'ayik chex munlahøj, kat hewatx'enoj sunil hemunil. ¹⁰Wal shuj tz'ayik, xewilal yeh wet hayin Yahveh hin heDiosal ti' han. Mach hunuj munil cheyub': hek'ahol, hekutz'in, heb' naj hechejab'lom, heb' ix hechejab'lom, henoq' b'øj heb' naj nan konhob'al ay hek'atanh yul hekonhob'. ¹¹Nawejtij, ta wajeb' tz'ayik xin watx'e' hej satkanh b'øj tx'otx' tx'otx' hayin Yahveh hin ti' han, ha' mar b'øj sunil hej tzetet ay sat tx'otx' tx'otx' ti' b'øj yul ha' ha'; wal yinh shuj tz'ayik, xin xew han, yuxin xin txahyekanoj tz'ayik sábedo hayin Yahveh hin ti' han, ha' xewb'al tz'ayik, xin pohnikaniłøj hune' tz'ayik tu' han.

¹²»Xahan cheyil hemam hemi', yunhe nahatil chex ehøjk'øj sat tx'otx' tx'otx' xhwaha' teyet hayin Yahveh hin heDiosal ti' han.

¹³»Mach chex potx'wahøj.

¹⁴»Mach chesaya' heyix b'øj hewinaj.

¹⁵»Mach chex elq'awøj.

¹⁶»Mach cheyiche'kanh smul heyet anmahil.

¹⁷»Mach cheyoche'koj yatut heyet anmahil, yixal, heb' naj schejab'lom, heb' ix schejab'lom, swakax, sburro b'øj hunujxa tzet ayah», xhi Komam.

Niman xiwkilal x'ok yinh heb' ya' israelita

(Dt. 5:22-33)

¹⁸Sunil konhob' x'ilni yah tzejo kayompah, xab'en sq'anh k'uh, xab'enpax yoq' yuk'a' no' winaj kaneluh b'øj witz nohnajkankøj nhub' yinh. Yet xilni konhob' hunq'ahan tu', xk'uyk'unkanøjkanh, nahat-ta linhankantij heb' ya'. ¹⁹Xalni heb' ya' tet ya' Moisés:

—Tzotelanh jet han, kat jab'enoj tzet chawala' han, yaja' mataj Komam Dios stzotel jet han, yunhe mach chonh kam han, xhi heb' ya'.

²⁰ Xta'wi ya' Moisés tet konhob', xalni ya':

—Mach chex xiwi, haxkam xul Komam Dios yunhe hex yilwen YA', yuh hexiw tet YA', haximwal mach cheyaha'koj hemul, xhi ya'.

²¹ Nahat-ta linhankantij konhob', xitzkoj ya' Moisés xol sk'ejalholo b'ay ay Komam Dios.

Hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al nab'a' ch'en

²² Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés: «Hakti' chawute' hawalnoj tet heb' ya' israelita: “Hex ti', xeyila ta hat-ta satkanh xin tzotelajtij teyet han yet xin tzotel b'oj hex han. ²³ Mach chewatx'e' hetiyoxh plata b'oj hetiyoxh oro, kat hehaq'enoj.

²⁴ Chewatx'e' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al wet han, nab'a' tx'otx' cheyute', kat heyanojkoj hexahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil yib'anh b'oj heyofrenda yet aq'ank'ulal, hekaneluh b'oj hewakax, kat wuluj b'ay lugar xhwoche han ta xhnalaxojtij hinb'ih han, chin huluj hek'atanh han, kat hex hintxahyenoj han. ²⁵ Ta yinh ch'en ch'en chewatx'e' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' wet han, mach chewatx'e'kanh yinh ch'en ch'en watx'eb'ililtoj yinh ch'en munlab'al ch'en, haxkam ch'en munlab'al ch'en b'ay xhwatx'iltoj ch'en ch'en tu', ha' ch'en ch'iniloj spixan b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ²⁶ Mach cheyaha'koj sgradahil b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' wet han, haximwal mach ch'il-laxojatoj henimanil yet chex ahojtoj b'et tu'”, xhi Komam.

Sleyal yib'anhiloj heb' naj chejab'lom hebreo

(Dt. 15:12-18)

21 ¹ »Ha' hunq'ahan chejb'anile ti' chawaha' tet hawet konhob':

² »Ta ay hunuj naj hebreo hawet konhob' chaloq'o' yuh yokoj hachejab'lomoj, wajeb' hab'il syijye' naj smunlahoj tawinh. Yinh hujeb' hab'il ch'a'laxoj librehal naj yinh haknhenati', mach ninoj tzet stohla' naj. ³ Ta schukilnhe naj xaloq'o, schukilnhe naj ch'a'laxoj librehal; ta xaloq' naj b'oj yixal, ch'a'laxoj librehal naj b'oj yixal. ⁴ Ta naj yahaw naj chejab'lom tu' x'a'ni hunuj ix ix tet naj yixaloj, yinh haktu', yet naj yahaw naj tu' yeh ix. Yuxin yet naj yahaw naj tu' chub'paxkankoj nixhtej yuninal naj b'oj ix ix tu', schukilnhe naj ch'elajtij b'et tu'. ⁵ Yaja' ta chala' naj chejab'lom tu': “Kaw xhwoche wixal han, wuninal han b'oj naj xin loq'ni ti' han, mach xhwoche han ta chin a'lax librehal han”, ta xhinahoj naj, ⁶ yinh haktu', ch'ilaxojtoj naj yuh yahaw b'ay ay heb' naj juez, kat yilaxojpaxtoj naj b'ay aykoj pultah, mato b'ay ay yoyal te' nhah, b'et tu' sholo' naj yahaw naj tu' stxikin naj, syeb'aniloj ta xhkanojkanoj naj sk'atanh yahaw tu' yinh stohb'al q'inal.

⁷ »Ta ay hunuj mak stxonhnojtoj skutz'in yuh yokoj chejab'lomal, mach chuh ya'laxoj librehal ix haka' hunuj naj chejab'lom. ⁸ Ta mach ch'ochelaxoj ix chejab'lom tu' yuh naj yahaw ix, yinh yok ix yixaloj naj, yilal sjenoj naj ta ay mak xhloq'nojkoj ix tet naj. Mach chuh stxonhnojtoj naj ix tet anma mach israelitahoj, haxkam mach xoche naj ix. ⁹ Yaja' ta chaha' naj yahaw ix tu', ix schejab'lom tu' yixaloj

sk'ahol, haka'xa kaw skutz'in naj chub'kankoj ix.

¹⁰Ta chiha' naj k'ahole tu' hunujxa yixal, mach chuh yinojaytij naj smalil tzet slob' b'ab'el yixal tu' b'oj xil sq'ap ix, mach sb'eja'kanoj naj swayoj b'oj ix. ¹¹Yaja' ta mach syijye' naj syoxeb'al chejb'anile ti', chuh stoj ix, mach ninoj ch'en melyuh chaha' ix yuh skanoj ix librehal.

Chejb'anile yib'anhiloj hej stx'ojal

¹²»Ta ay mak xhmaq'noj kamoj hunuj maka, yilal spotx'laxojpax hune' mak tu'. ¹³Yaja' ta mach yultik'ahoj sk'ul hune' anma tu' xpotx'wahi, to x'apni stz'ayikal b'ay xkam hune' mak tu' yul sat Komam Dios, hune' mak xpotx'wa tu', chuh stoj yeb'anojtoj sb'ah b'ay chin yeb' tawet han. ¹⁴Yaja' ta ay hunuj mak xhtit showal yinh yet anmahil, yultik'a sk'ul xhpotx'wahi. Xhpotx'laxojpaxoj, waxamkami skolo'toj sb'ah b'ay ch'alaxkoj xahanb'al wet han.

¹⁵»Mak xhmaq'noj smam smi', xhpotx'laxojkamoj.

¹⁶»Mak ch'elq'anojtoj hunuj yet anmahil kat stxonhnojtoj, mato ch'ilchahoj ta aykoj hune' mak xelq'a tu' yul sq'ab', xhpotx'laxojpaxkamoj.

¹⁷»Hakpaxtu' mak stz'akti'nhenoj smam mato smi', xhpotx'laxojpaxkamoj.

¹⁸»Ta ay mak ch'a'ni howal, lawitu' ay hunuj mak tx'oj chukanoj yuh hunuj ch'en ch'en mato yuh sq'ab' hune' mak xmaq'wa tu', yaja' mach xkam hune' mak tu', tonhe x'aykanoj sat pop; ¹⁹lawitu' xhwatx'ikanh sk'ul, xahuh yek' yinh te' k'ojoch. Naj maq'wahom tu', stohla'k'oj naj stz'ayik naj mach xmunla tu', kat yanhtenoj naj hune' mak tu'.

²⁰ »Ta ay hunuj mak xhmaq'noj schejab'lom mato hunuj ix schejab'lom yinh hunuj te' te', kat skamoj hune' mak xmaq'lax tu'; mak xmaq'wa tu', yilal stohlanoj smul xakoj. ²¹ Yaja' ta ch'ehojk'oj hune' mak xmaq'lax tu' hunuj tz'ayik mato kab'oj tz'ayik, mach stohla' naj xmaq'wa tu' smul, haxkam yet naj yeh naj chejab'lom tu'.

²² »Ta ay mak ch'a'noj howal, kat smaq'laxoj hunuj ix ix ayxa tzet yeyi, kat shuchatoj ix yuh hune' mak tu', yaja' mach kamikal ch'oki. Ha' tzet sq'ana'ayoj naj yichamil ix, ha' ch'okoj yib'anh mak xmaq'wa tu', kat yilnoj heb' naj juez tzet yetwanoj ay yalaxojkoj yib'anh mak xmaq'wa tu'. ²³ Yaja' ta yinh kamikal ch'okoj sq'inal ix tu', stohla' naj tu' yinh sq'inal, sq'inal ix tu'. ²⁴ Ta ay mak ch'inojiltij sb'aq' sat hunuj maka, yeh, sq'ab', ²⁵ mato snhusu'tuj hunuj maka, mato chaha'koj hunuj lahwilal yinh yet anmahil, mato chaha' hun poq'oj yinh hunuj yet anmahil, tzet-tik'a chub' hune' mak tu' yinh yet anmahil, haktu' ch'utelaxojpaxoj.

²⁶ »Ta ay hunuj mak ch'anojkoj hunuj lahwilal yinh sb'aq' sat hunuj naj schejab'lom, mato hunuj ix schejab'lom, kat tx'oj chub'kanoj sb'aq' sat. Yinh haktu', ch'a'laxoj librehal hune' mak tu' yuh sb'aq' sat. ²⁷ Ta ay hunuj mak xhmaq'nojiltij yeh hunuj schejab'lom, mato yeh hunuj ix schejab'lom, ch'a'laxojpax librehal mak xhmaq'laxojiltij yeh tu'.

²⁸ »Ta ay hunuj no' wakax xhtejnoj hunuj maka, kat skamoj, xhk'ojlaxojkamoj hune' no' wakax tu', yaja' mach xhk'uxlaxojtoj schib'ehal no'. Ch'a'laxoj librehal naj ay yet no' wakax tu'. ²⁹ Yaja' ta ab'ilxatik'a yohtajnhe' naj ta tejwahom no',

yaja' mach xmajche naj no', xpotx'nitoj no' hunuj naj winaj, mato hunuj ix ix, xhk'ojlaxoj kamoj no', kat skamojpax naj yahaw no' tu'. ³⁰Ta ay tzet xhq'anlaxojayoj tet naj ay yet no' wakax tu' yunhe skolnojkanoj naj sq'inal, yilal ya'noj naj tzet xhq'anlaxojayoj tu'. ³¹Hune'nhetik'a xhtanhoj hunuj no' wakax xhtejnoj hunuj naj tzeh mato hunuj ix q'opoh. ³²Ta chejab'lom hunuj mak steja' no' wakax tu', 30 ch'en melyuh nab'a' plata xhtohlalaxoj tet naj yahaw naj chejab'lom tu', wal no' wakax tu', xk'ojlaxojkamoj no'.

³³»Ta ay hunuj mak xhk'ajnoj hunuj yoq' mato xhk'ajnoj hunuj b'ay chetxb'a ya', yaja' mach smajche sti' yoq' tu', mato b'ay chetxb'a ya' tu', kat stohk'ay hunuj no' wakax mato hunuj no' burro yul; ³⁴naj ay yet oq' tu', mato b'ay ch'etxb'alax ha' ha' tu', stohla'ayoj naj no' noq' xkam tu', kat skanojkanoj no' tet naj.

³⁵»Ta ay hunuj no' wakax xhtejnoj hunujxa no' wakax, kat skamoj no', chuluj heb' naj ay yet no' tu', kat stxonhlaxojtoj no' xpotx'wa tu', kat skab'nhenojayoj heb' naj kawanh tu' stohol no' yinh, kat yitxq'anojtoj heb' naj no' yinh, lahan-nhe ch'ayojkoj no' yinh heb' naj. ³⁶Yaja' ta ohtajb'ilxatik'a ta tejwahomtik'a no' wakax tu', yaja' mach xekb'alax no' yuh naj yahaw tu', chaha'ayoj naj shelel no' xkam tu', chuh skanoj naj yinh no'.

Chejb'anile yib'anhiloj stzetet anma

22 ¹»Ta ay hunuj mak ch'elq'anoj hunuj no' wakax, mato hunuj no' kaneluh, kat spotx'noj hune' mak tu' no', mato stxonho'toj no': hok'onh no'

wakax chaha' shelb'aloj yinh hune' no' wakax tu';
kanhk'onh shelel no' kaneluh chaha' yinh hune' no'
kaneluh tu'.

²»Ta ay hunuj mak xhchalohoj yinh eleq' yul hunuj
nhah aq'b'alil, kat spotx'laxoj, mach potx'wahomoj
chub'kuj mak xhpotx'noj hune' mak elq'om tu'.

³Yaja' ta tz'ayikalil spotx'o' hune' mak tu' naj elq'om
tu', potx'wahom chub'kuj.

Yilal ya'noj naj elq'om tu' shelel sunil tzet chelq'a'
tu'. Ta mach chuh stohlanoj naj sunil tzet chelq'a'
tu', stxonhlaxojtoj naj yunhe yanojk'oj naj shelel hej
tzetet tu'.

⁴»Ta wakax, mato burro, mato kaneluh no'
elq'ab'iltoj yuh hunuj maka, yaja' itzitzto no', kat
schaloh no' yul sq'ab' hune' mak tu', kak'onhxa chuh
ya'noj paxoj mak elq'om tu'.

⁵»Ta ay hunuj mak cha' lowoj snoq' sat hunuj
tx'otx', mato sat hunuj tx'otx' b'ay tz'unb'ilayoj te'
uva, yuh sb'ejtzonkoj hune' mak tu' snoq' b'et tu',
kat slonikantoj no' tzet ayayoj sat stx'otx' hunxa
anma. Mak ay yet no' noq' tu', yilal stohlanojk'oj tzet
xetatoj snoq' tu', yinh sat stz'unub' q'a' k'ultu.

⁶»Ta ay hunuj mak ch'anojayoj q'a' q'a', kat
yelojtoj b'olob', kat snhusnujkantoj q'a' ixim trigo
tenb'ab'ilxakanh b'oj ixim trigo yilaxojxakanh, mato
hunujxa tx'otx' tx'otx' b'ay ayayoj tz'unub'. Hune'
mak x'anihayoj q'a' q'a' tu', chaha'ayoj shelel tzet
snhusu'tuj q'a'.

⁷»Ta ay hunuj mak ch'a'ni smelyuh, mato plata,
mato tzetet kaw ay sthol tet hunuj maka yunhe
sk'ub'antoj yul yatut, kat yelq'alaxiltij yul yatut
hune' mak xk'ub'antoj tu'. Ta ch'ilchahiloj mak

x'elq'antoj, kab'xa chuh ya'noj paxoj shelel. ⁸Yaja' ta mach xhnachaloy mak elq'om tu', hune' mak xk'ub'antoj tzetet tu' yul yatut, ch'ilaxojtoj yinh sat heb' naj juez, yunhe yilnoj heb' naj ta mataj hune' anma tu' xtzab'ni tzetet x'a'lax sk'ub'a'.

⁹»Ta kawanh mak ch'alni, ta yet hunuj no' wakax, hunuj no' burro, hunuj no' kaneluh, mato xilq'ape, mato tzantik'a tzet k'aynajtoj, xhtoj skawanhil tet heb' ya' juez, maktik'a ch'ilchahojiloy yinh smul, kab' chuh ya'noj paxoj shelel tzetet xelq'atoj tu'.

¹⁰»Ta ay hunuj mak ch'a'noj hunuj no' burro, mato wakax, mato kaneluh, mato hunujxa tzantzet noq'al stanhe' hunuj maka, kat skamk'oj no', mato ta ay tzet chuh no', mato ch'elq'alaxtoj no', kat mach hunuj mak ch'ilni yelq'alaxtoj no'. ¹¹Naj yamigo naj ay yet no' noq' tu', sta'we'koj naj yul sti' yinh sb'ih Komam Yahveh, kat yalnoj naj ta mataj naj x'anikoj sq'ab yinh tzet x'a'lax stanhe' tu': naj yahaw no' tu', chaha' naj yuluj sk'ul yinh tzet chala' naj, kat mach stohla'ayoj naj no' tet naj ay yet no' tu'. ¹²Yaja' ta tonhe xil naj x'elq'alaxtoj no', chaha' naj shelel no' tet naj yahaw tu'. ¹³Yaja' ta hunuj no' howla noq' x'initoj no', chiha'tij naj hanik'oj tzet xakanoj no' noq' tu' yila' naj ay yet no' tu', yunhe mach chaha' naj shelel no'.

¹⁴»Ta ay hunuj mak xhk'amen snoq' hunujxa yet anmahil, kat ay tzet chuh no', kat skamk'oj no' yet machk'oj naj yahaw no' tu'. Hune' mak xk'amen no' noq' tu', yilal ya'noj shelel no' tet naj ay yet no'. ¹⁵Ta ayk'oj naj ay yet no' tu' yet xkam no', naj xk'amen no' tu', mach chaha' naj shelel no'.

Ta stohla naj tu' sk'amb'anil no' noq' tu', hanhe stohol sk'amb'anil no' chaha' naj.

Chejb'anile yib'anhiloj anma

¹⁶ »Ta ay hunuj naj tzeh ch'inihaytij swi' hunuj ix q'opoh maxhto winaj ch'ek' yinh b'oj maxhto q'anb'iloj yuh smohyi, kat sway hune' naj tu' b'oj ix, chaha' naj stohol ix tet smam, kat yi'nojkanoj naj ix yixaloj. ¹⁷ Yaja' ta mach sjeb' ya' mame tu' yaha' skutz'in tet naj, chaha' naj stohol ix haka' ch'en melyuh ch'a'lax yinh heb' ix q'opoh maxhto winaj ch'ek' yinh.

¹⁸ Chepotx'o' sunil heb' ix kunlom.

¹⁹ Sunil mak ch'okoj yinh hunuj no' noq', yilal spotx'laxoj.

²⁰ Maktik'a ch'anojkoj xahanb'al tet hej dios, ta mataj tet Komam Yahveh chaha'koj xahanb'al tu', yilal spotx'laxoj.

²¹ Mach cheb'aha' b'oj mach cheyaha' ek'oj ya' yanma hunuj mak nan konhob'al, haxkam haktu' xuh heyehpaxayoj b'et Egipto b'ay mach hekonhob'oj.

²² »Mach cheyaha' ek'oj ya' yanma mak meb'a' unin b'oj heb' ya' kamnajxa yichamil; ²³ haxkam ta cheyaha' ek'oj ya' yanma hunq'ahan anma tu', kat yahoj yaw wet han, xhwab'e'toj sya'il yanma han, ²⁴ kat winojtij hin-howal teyinh han. Chex hin potx'o'toj yinh ch'en espada han, kat skanojkanoj heyixal yinh manh ichamilehal; xhkanojkanoj nixhtej hek'ahol, manh mamehal.

²⁵ »Yet cheya'noj hemelyuh sk'ame' hunuj mak heyet konhob' kaw ya'taj yekoj, mach cheyute' haka' mak ch'a'ni ch'en melyuh k'amil tet hunujxa

maka, mach cheyiha'iloj yal ch'en melyuh tu' yinh.
²⁶ Ta chawiha'kanoj xil sq'ap b'ay sq'utx sb'ah mak xk'amen ch'en melyuh tu' tawet, chawaha' paxoj xil sq'ap yet ch'ayoj numnahi. ²⁷ Haxkam hanhe hune' xil sq'ap tu' b'ay sq'utx sb'ah. Mach hunujxa xil sq'ap ch'ay yalanh yet xhwayi. Ta ch'ahoj yaw hune' mak tu' wet han, xhwab'e'toj tzet chala' han, haxkam kaw stz'a' hink'ul yinh anma tu' hayin Dios hin ti' han.

²⁸ Mach chawala' tzoti' tx'oj yinh heb' ya' juez. Mach chatz'akti'nhe' mak swi'al yinh hakonhob'.

²⁹ »Lemb'ilojab' chawiha'tij b'ab'el sat hatz'unub' wet han b'oj b'ab'el sat hej tzetet chamunlanhe', hej ixim trigo, te' aceite b'oj vino.

Wet chub'kuj b'ab'el hak'ahol han.

³⁰ »Hakpaxtu' chawute' yinh no' b'ab'el yunin hawakax b'oj no' hakaneluh, chawaha'pax no' wet han. Hujeb' tz'ayik ch'ehojk'oj no' yinh smi', yinh waxajeb' tz'ayik chawiha'tij no' wet han.

³¹ »Hex hinkonhob' han, chepoho'iloj heb'ah wet han. Mach chelob' schib'ehal hunuj no' noq' xitb'ilkamoj yuh hunuj no' howla noq'. Cheyaha' schib'ehal hune' no' noq' tu' tet metx tx'i'.

Chejb'anile yib'anhiløj hej stoholal b'oj sk'ulal

23 ¹ »Mach chahob'o'kanh tzoti'.
 Mach chawaha' hab'ah yinh hunuj anma tx'oj, kat hawalnoj tzoti' k'ul yinh yuh hakolnoj.

² »Mach chach okoj tzujnuj yinh tx'ihal anma ch'uni stx'ojal; mach tonhetik'ahoj chakawxe'koj smul hunuj mak yib'anh, yinh-nhe haktu' yalni tx'ihal anma. ³ Mach chawaha' hab'ah yinh naj meb'a' yet ay smul naj.

⁴»Ta xhchalo swakax hawenemigo hawuh, mato hunuj sburro naj k'aynajtoj, chawiha'toj no' tet hune' mak tu'. ⁵Ta ay hunuj mak chach kajni, kat hawilnoj yayk'ayoj sburro yalanh yijatz, chach kolwahoj yinh snoq'.

⁶Mach chach etlojkoj yinh hunuj mak meb'a', kat hakotxb'anojk'oj hej tzetet yetwanoj ay yulax yinh, yet lanhan swatx'oj hunuj howal.

⁷Chapoho'iloj hab'ah yinh tzoti' tonhe xhob'laxkanh, mach chawiha'iloj sq'inal mak mach smul b'oj mak k'ul sb'eyb'al, haxkam hayin ti' han, mach chin b'ala'k'ayoj smul mak tx'oj han.

⁸Mach chachab' ch'en melyuh tet hunuj anma, yunhe hawa'noj hab'ah yinh, haxkam hunq'ahan tzetet tu' ch'etantoj snab'al mak k'ul snab'al, kat skawxenkoj smul hune' mak mach smul yib'anh.

⁹Mach cheyaha' sya'tajil yila' mak nan konhob'al, haxkam heyohtaj yet ch'a'lax sya'tajil yila' mak nan konhob'al, haxkam xax heyilweloj yet xex ehayoj b'et tx'otx' Egipto haka' nan konhob'al.

Chejb'anile yib'anhiloj hej sábado

¹⁰»Wajeb' hab'il chatz'unu' hatz'unub' sat tx'otx' tx'otx', kat hawinojkanh tzet chaha' tx'otx' tawet, ¹¹wal yinh shuj hab'il, chawaha' xewoj tx'otx'. Ta ay tzet chaha' tx'otx' yinh shuj hab'il, ha' slob' anma meb'a', ta ayto tzet xhkanoj, ha' slob'pax hej no' noq' ay sat tx'otx' tx'otx'. Haxpaxtu' chawute' yinh hatz'unub': te' uva b'oj te' olivo.

¹²»Wajeb' tz'ayik chach munlahoj, kat haxewoj yinh shuj tz'ayik, yunhe xewoj hawakax b'oj haburro,

kat xewojpax naj yunin ix hachejab'lom b'oj naj nan konhob'al ay hak'atanh.

¹³»Yijyewej sunil tzet xhwal ti' han. Mach cheyawte' sb'ih yaq'b'ilxa hej komon dios teyinh. Mach b'aq'inh cheyaha' b'inahoj.

Oxeb' q'inh yulb'al hab'il

(Éx. 34:18-26; Dt. 16:1-17)

¹⁴»Oxel el cheyek'tze' q'inh yulb'al hab'il, yuh heyanojkoj hinmay han. ¹⁵Cheyek'tze' q'inh yet xhlolax ixim pan machkoj sipk'ab'anil. Hujeb' tz'ayik chewab' ixim pan machkoj sipk'ab'anil tu', haka' xuh wa'ni hechejb'anil han. Cheyek'tze' hune' q'inh tu' yulb'al x'ahaw Abib, haxkam yulb'al hune' x'ahaw tu' xex el b'et Egipto. Mach hunuj mak chuh yuluj hin shaq'enoj han, ta matzet chiha'tij wet han.

¹⁶»Cheyek'tze'pax hune' q'inh yet ch'elojiloj b'ab'el sat hetz'unub'.

Cheyek'tze'pax hune' q'inh yinh slahwob'al hab'il yet cheyinojkanh sat hetz'unub' sat tx'otx' tx'otx'.

¹⁷Oxel el chuluj heb' naj winaj yulb'al hab'il, shaq'e' Komam Yahveh Jahaw.

¹⁸»Yet cheyanojkoj no' noq' xahanb'alil wet han, mach chehunb'a'toj schik'il no' b'oj ixim pan aykoj sipk'ab'anil, kat heyanojkoj xahanb'alil wet han. Mach cheyiha'kanoj sxhepuhal no' noq' tu' yinh hunxa tz'ayik.

¹⁹Chawiha'tij b'ab'el sat hatz'unub' yul yatut Komam Yahveh haDiosal.

Mach chetxika' no' tz'ul kaplaxh xol yal yim smi'.^v

Yángel Komam Dios

²⁰ »Xhwaha'toj wángel hesataj han, yunhe hex stanhenoj yul b'eh, kat hex yanojiktoj b'ay hune' lugar watx'eb'ilxa wuh teyet han. ²¹ Chex ehojk'oj yinh k'ul yinh sat ya', kat heyijyenoj tzet chala' ya'. Mach chewihe'nhe heb'ah tet ya', haxkam mach chaha' ya' nimank'ulal yinh mak swi'enhe sb'ah tet. Ha' ya' xhwatoj hin helb'aloj han. ²² Ta yijyom hex tet ya', kat heyunuj sunil tzet xhwal teyet ti' han, hayin chin okoj enemigohal yinh heyenemigo han, kat wa'noj sya'tajil tet mak ch'a'noj sya'tajil heyila' han. ²³ Wángel ti' chex i'noj b'elwoj han, kat hex yinojtoj sat stx'otx' heb' naj amorreo, heb' naj heteo, heb' naj ferezeo, heb' naj cananeo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo, kat hintanhtzenojiloj hunq'ahan konhob' tu' han. ²⁴ Mach chex ayoj jahnoj yinh sat hej sdios ichamta konhob' tu'. Mach chehaq'e' hej sdios heb' naj. Mach cheyub' haka' chute heb' naj shaq'en sdios tu'. Ha' tzet cheyub', cheyeta'toj sunil stiyoxh heb' naj, kat hemaq'nojkan tixhchahoj hej ch'en ch'en aykanh stiyoxhoj heb' naj tu'. ²⁵ Hanhk'anhe Komam Yahveh heDiosal chehaq'e', kat stxahyenoj Komam ixim pan chelob' b'oj tzet cheyuk'u', kat yinojiloj YA' sunil yab'il hexol.

---

^v23:19 *Mach chetxika' no' tz'ul kaplaxh xol yal yim smi'* Hanhe heb' naj cananeo ch'uni hune' ti', wal heb' ya' judío, mach chute heb' ya'.

²⁶ Mach heb' ix heyet konhob' xhuchahojtoj yinh tzet yeyi, mach heb' ix mach chuh yilnoj yinh yunin. Nahatil chex waha' ehojk'oj han.

²⁷ »Xhwaha'koj niman xiwkilal yinh sunil konhob' b'ay cheyaha' howal han, kat hin somchanojtoj snab'al heyenemigo han, kat yelojkanojkanh heb' naj teyet. ²⁸ Xhwaha'koj niman xiwkilal yinh heb' naj heveo haka' xiwkilal tet no' snoq'al kab' han; xhwaha'koj xiwkilal tu' yinh heb' naj cananeo b'oj yinh heb' naj heteo han, haktu' chuh yelojkanojkanh heb' naj teyet. ²⁹ Mach xhwiha'iloj heb' naj yinh hesat yinh hune' hab'il han, tajka yuh skankanoj tx'otx' tx'otx' yinh matzet ay sat, kat spohiloj no' xol-telajil noq', kat hex sk'uxnitoj no'. ³⁰ Nixhtejalnhe winojiloj heb' naj yinh hesat han, masantotik'a chex tx'ihalb'ojiloj, kat xahuh heyetnhenoj tx'otx' tx'otx' tu'. ³¹ Xhwaha'ayoj snajachil hetx'otx' han, hat ch'ichohtij henajach tu' b'ay ha' Mar Rojo, masanta b'ay ha' mar b'ay ay heb' naj filisteo; ch'ichojpaxtij henajach tu' yul desierto, kat yapnoj b'ay ha' niman Éufrates. Xhwaha'koj hej anma ay b'et tu' yalanh hechejb'anil han, kat heyinojiltij heb' naj b'et tu'.

³² »Mach lahk'ulal chewatx'e' b'oj heb' naj b'oj hej sdios heb' naj. ³³ Mach ch'ehojpaxayoj heb' naj hexol, tajka chex yaha' ayk'ayoj heb' naj yinh hehaq'enoj hej sdios, kat heyanojkoj hemul wet han», xhi Komam.

**Ya' Moisés b'oj heb' ya' icham
winaj b'et witz Sinaí**

24 ¹ Xalpax Komam Yahveh tet ya' Moisés:
—Ahanhtij b'oj ya' Aarón yinh hinsat hayin
Yahveh hin ti' han b'oj ya' Nadab, ya' Abiú b'oj 70
heb' ya' icham winaj hawet konhob' israelita. Chuh
yayoj jahnoj heb' ya', yaja' mach shitzojtij heb' ya'.

² Hachnhe chuh hahitzojkoj hink'atanh han, wal
yaq'b'ilxa heb' ya' hawet konhob' tu', mach chuh
shitzojtij heb' ya', mach chuh yahojtij heb' ya'
tawinh, xhi Komam.

³ Haktu' xuh stoh ya' Moisés b'ay ay heb' ya' yet
konhob' tu', xalni ya' sunil chejb'anile xal Komam
Yahveh ta chal ya' tet heb' ya'. Hun-nhe xuh sta'wi
heb' ya', xalni heb' ya':

—Xhkoyijye' sunil chejb'anile xal Komam Yahveh
ti' han, xhi heb' ya'.

⁴ Lawitu' xtz'ib'nhenkanayoj ya' Moisés sunil tzet
xalkanoj Komam Yahveh. Sab' x'ah wanoj ya' Moisés
tu' yinh hunxa tz'ayik, xanikanh ya' hune' b'ay
ch'ahtoj xahanb'al yich hune' witz tu'. 12 ch'en ch'en
xpohiloj ya', haka'tik'a sb'isil yik'al Israel. ⁵ Lawitu'
xanitoj ya' heb' naj tzehtaj israelita yet konhob'
tu' yanojkoj hej xahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil;
xanipaxkoj heb' naj no' tzeh wakax xahanb'alil tet
Komam Yahveh, xahanb'al yet aq'ank'ulal. ⁶ Yiktaj
schik'il no' wakax x'alaxkoj xahanb'alil tu' xaytoj
ya' Moisés yul hunq'ahan netb'al, wal yiktajxa
chik', xamatoj ya' yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al.

⁷ Lawitu' xinikanh ya' te' hum b'ay tz'ib'nheb'ilkanoj

lahk'ulal, xa'ni leer ya' xol heb' ya' yet konhob' tu', xalni heb' ya':

—Xhkoyijye' han, kat junuj sunil hej tzetet xal Komam Yahveh ti' han, xhi heb' ya'.

⁸Xinikanh ya' Moisés tu' chik' ayaytoj yul netb'al tu', xtziktzentoj ya' yib'anh heb' ya' yet konhob' tu', xalni ya' tet heb' ya':

—Ha' hune' chik' ti' yet lahk'ulal xwatx'e Komam Yahveh b'oj hayonh, yib'anhiløj sunil hej tzetet ti', xhi ya'.

⁹X'ahtoj ya' Moisés b'oj ya' Aarón b'oj ya' Nadab, ya' Abiú b'oj 70 xah heb' ya' icham winaj yet Israel, ¹⁰xilni heb' ya' yinh sDiosal Israel. Ayaytoj ch'en zafiro yalanh yoj Komam, kaw lahan yilot ch'en b'oj satkanh. ¹¹Waxamkami xil heb' ya' swi'al konhob' israelita tu' Komam Dios, mach xkam heb' ya', haxkam mach xikanh Komam Dios sq'ab' yinh heb' ya', xwa' heb' ya' b'oj xuk' heb' ya' tzet xuk'u.

¹²Lawitu' xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Ahanhtoj swi' hune' witz tu', kat hawechmanoj b'et tu', haxkam xhwaha' hunq'ahan ch'en paq'an ch'en tawet han, yib'anh ch'en tz'ib'nheb'ilayoj hej kuyb'anile b'oj chejb'anile, yuh yokoj hekuyb'aniløj, xhi Komam.

¹³X'ah wanoj ya' Moisés b'oj ya' Josué xhkolwa yinh, x'ahtoj ya' Moisés tu' swi' witz yet Komam Dios. ¹⁴Xalni ya' tet heb' ya' icham winaj:

—Echmahonhwej b'et ti' han, masanto chonh meltzohoj han. Xhkankanoj ya' Aarón b'oj ya' Hur hek'atanh. Ta ay hunuj mak ch'ochenøj ta xhwatx'elaxoj hunuj sya'tajil ch'ek'toj yinh, xhtoj yila' heb' ya' ti', xhi ya'.

¹⁵ Lawitu' x'ahtoj ya' Moisés swi' witz tu'.

Xmajlokantoj hune' witz tu' yuh hune' moyan.

¹⁶ X'aykanoj sq'aq'al smay Komam Yahveh yib'anh witz Sinaí. Wajeb' tz'ayik xmajlokantoj yuh hune' moyan. Yinh shuj tz'ayik xawte Komam ya' Moisés yiktajb'al hune' moyan tu'. ¹⁷ Haka' hunuj q'a' q'a' xhnhusnikantoj yib'anh hunuj witz, haktu' xuh yilni sunil heb' ya' israelita sq'aq'al smay Komam Yahveh. ¹⁸ X'oktoj ya' Moisés tu' yiktajb'al hune' moyan tu', x'ahtoj ya' swi' witz. 40 tz'ayik yok 40 aq'b'al aykanatoj ya' swi' hune' witz tu'.

Ofrenda x'a'lax yinh te' Pat xikiltaj yeyi

(Éx. 35:4-9)

25 ¹ Xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

² «Al tet heb' ya' israelita ta cha' heb' ya' yofrenda wet han. Mak ch'inojtij yofrenda wet han, yilal yinh yanma xhwayojtij, kat ya'noj. ³ Ha' hunq'ahan tzetet ti' chechab' tet heb' ya' ch'a'noj yofrenda: ch'en oro, ch'en plata, ch'en bronce, ⁴ tx'al tx'al azul, tx'al kaj morado, tx'al kaj, tx'al lino kaw fino, ⁵ hej stz'umal no' kaplaxh tz'ahb'il yinh kaj, stz'umal no' winaj kaneluh, stz'umal no' tejón^w kaw tx'utx'u', hej te' te' watx'eb'ililtoj yinh te' acacia,^x ⁶ te' aceite ch'aytoj yul lámpara, hej tzetet ch'a'ni xuq'b'oj tzet ch'alaxatoj yinh swi' anma b'oj tzetet ch'a'nipax xuq'b'oj sam

^w25:5 *tejón* Haktu' sb'ih hune' no' noq' kaw tx'utx'u' stz'umal.

^x25:5 *acacia* Kaw k'ulch'an yekoj te' tet anma yet payxa; kaw fino te', ha' te' x'oknikoj yuh heb' ya' hebreo yet xwatx'en heb' ya' te' Pat xikiltaj yeyi.

inciensoy⁷ hej ch'en ónice b'oj yaq'b'ilxa hej ch'en ch'en kaw k'ulch'an, yunhe yalaxojkoj ch'en yinh q'ap efod b'oj q'ap pectoral. ⁸ Cheyaha'kanh hune' te' Pat xikiltaj yeh b'ay chin ehoj hexol han. ⁹ Haka' chuh hinyenoj tawet han, haktu' cheyute'kanh hune' te' Pat xikiltaj yeh tu'. Sunil stzetetal te' ch'oknojkoj, haka'tik'a chuh hinyenoj tawet han, haktu' cheyute' hewatx'enoj.

Te' Kaxhah

(Éx. 25:10-20)

¹⁰ »Chewatx'e' hune' te' kaxhah yinh te' acacia, hune' metro yok 15 centímetro chub' shojanil te', 70 centímetro chub' satb'al te', yok 70 centímetro chub' stelb'al te'. ¹¹ Kat hapichnojtoj yinhtaj te' b'oj yul te' yinh nab'a' oro, hawanojkoj hune' lisan oro yelawoj sti' te'. ¹² Chawatx'e' kanheb' slokob'al te' yinh ch'en oro, kat hawanojkoj ch'en yinh skanheb'al stxikinb'al te'. Hunun ch'en lokob'al tu' yinh hunun stxikinb'al te'. ¹³ Chawatx'e'iltoj kab'oj te' nixhtej te' yinh te' acacia kat hapichnojtoj te' yinh ch'en oro. ¹⁴ Chaq'atb'a'iktoj te' te' tu' yul ch'en slokob'al te' Kaxhah tu', yunhe chuh sb'atxlaxojk'oj te'. ¹⁵ Xhkanojkanoj te' nixhtej te' tu' yul ch'en lokob'al tu', mach ch'ilaxojiltij te'. ¹⁶ Yul te' Kaxhah tu' chak'ub'a' hej chejb'anile xhwaha' tawet han yuh snalaxojtij.

¹⁷ »Chawatx'e' smajil te' Kaxhah tu' yinh nab'a' oro, hune' metro yok 15 centímetro chub'

---

^y25:6 incienso Yinh sq'olal te' te' kaw xuq' sam, hat watx'eb'il incienso ti'. Kalb'il b'oj te' aceite yet no' noq' mato yet te' te'; ha' yet ch'ok q'a' yinh, kaw xuq' sam ch'elikoj.

shojanil te', yok 70 centímetro chub' satb'al te'.

¹⁸ Chawatx'e'pax yechel kawanh querubín yinh nab'a' oro. Xhchak'laxoj yechel yinh ch'en martillo, kat hawanojatoj hunun querubín tu' b'ay skab'il sq'axq'epal sti' smajil te' Kaxhah tu'. ¹⁹ Chawaha'atoj hune' querubín yinh hune' sti' sq'axepal te' Kaxhah tu', yok hune'xa querubín chawaha'atoj b'ay hune'xa sq'axepal sti' te'. Hune'nhe chub'kantoj querubín tu' b'oj smajil te'.

²⁰ »Hakan chub'tij querubín tu' yinh hunun, yilnojajoj yib'anh sat smajil te' Kaxhah tu'. Yilal lehantoj sxik', ha' ch'enhlenojtoj smajil te' Kaxhah.

²¹ Lawitu' kat hawanojajtoj chejb'anile xhwaha' tawet yul te' Kaxhah tu' han yuh snalaxojtij, kat hawanojkoj smajil te'. ²² B'et tu' chin yeb'kanh hinb'ah tawet han, kat hin tzoteloj tawet yib'anh smajil te' Kaxhah tu' han. Yiktajb'al kawanh querubín ayatoj yib'anh te' Kaxhah yet lahk'ulal tu', hat xhwaha' sunil hej chejb'anile yetwanoj ay hawa'noj tet heb' ya' hawet konhob' ti' han.

Te' mexhah

(Éx. 37:10-16)

²³ »Chawatx'e'pax hune' te' mexhah yinh te' acacia, 90 centímetro chub' shojanil te', 50 centímetro chub' satb'al te', yok 70 centímetro chub'kanh stelb'al te'. ²⁴ Chapicha'toj te' mexhah tu' yinh nab'a' oro, kat hawanojkoj hune' lisan oro yelawoj sti' te'. ²⁵ 8 centímetro chub' satb'al hune' lisan oro chawaha'koj shoyanil sti' te'. ²⁶ Chawaha'koj kanheb' slokob'al te', hunun ch'en ch'okoj yinh hunun stxikinb'al te' yetk'ulal b'ay aykoj yoj te'.

²⁷ Hat chawaha'koj ch'en lokob'al tu' yalanhaytij ch'en oro chawaha'koj yelawoj sti' te' mexhah tu', haxkam hat xhq'atb'alaxojik'toj te' nixhtej te', yunhe sb'atxlaxojk'oj te'. ²⁸ Yinh te' acacia chawatx'e' te' nixhtej te' ch'ek'ojtoj yul ch'en lokob'al tu', yuh yilaxojk'oj te' mexhah tu', chapicha'toj te' yinh oro. ²⁹ Chawatx'e'pax hej tzetet nab'a' oro ch'oknojkoj b'ay te' mexhah tu': ch'en sek', ch'en cuchara, ch'en vaso, ch'en xhaluh, haxkam yul xhamlaxojaytoj ofrenda. ³⁰ Mach chab'eja'kanok hawanojatoj ixim pan sat te' yinh hinsat han, ixim xhpohlaxiloj wet han.

Ch'en xhb'atxni hej candil

(Éx. 37:17-24)

³¹ »Chawatx'e'pax hune' xhb'atxni hej candil nab'a' oro, chak'b'il chawute' yinh ch'en martillo, chawaha'koj stz'onhob'al ch'en, yoj ch'en, sq'ab' ch'en, scopahil ch'en, stutumal ch'en b'oj yaq'b'alil ch'en. Hune'nhetik'a b'ay xhwatx'elaxoj hunq'ahan tzetet ti'. ³² Oxeb' sq'ab' ch'en ch'eloy yinh hunun smotxlaj, yuxin wajeb' sq'ab' ch'en ch'eloy yinh smotxlaj. ³³ Yinh hunun sq'ab' ch'en b'atxom candil tu', ch'okoj yelaw ch'en; oxeb' ch'en copa ch'okoj yib'anh sq'ab' ch'en haka' sxumak te' almendro b'ay ch'el stutumal te' b'oj sxumak te'. ³⁴ Wal yinh yoj ch'en, kanheb' yelaw ch'en ch'okoj, nixhtej copa lahan yilot b'oj sxumak te' almendro. ³⁵ Yinh hunun mohan yinh syoxeb'al mohan sq'ab' ch'en tu', yilal ch'okoj hune' ni'an yelaw ch'en yalanh, b'ay shunb'ahayoj sb'ah b'oj yoj ch'en b'atxob'al candil tu'. ³⁶ Hune'nhe chub'kantoj ch'en b'atxob'al candil

tu', yoj ch'en b'oj sq'ab' ch'en. Nab'a' oro chub' hune' ch'en, chak'b'il chub' ch'en yinh ch'en martillo.

³⁷ »Chawatx'e' hujeb' scandilal ch'en, kat hatzujb'anoj shujeb'al, yunhe stij smujlub'al ch'en sataj. ³⁸ Ch'en xhk'upnujiltoj swi' smechahil hej candil b'oj ch'en b'ay ch'aytoj tanh, nab'a' oro chub' ch'en. ³⁹ Oxeb' arroba ch'en nab'a' oro ch'oknojkoj yinh hune' b'atxom candil tu' b'oj sunil stzetetal. ⁴⁰ Haka' hune' yechel xin yeh tawet swi' hune' witz ti' han, haktu' chawute' hawatx'enoj.

Te' Pat xikiltaj yeyi

(Éx. 36:8-38)

26 ¹ »Chawatx'e'pax te' Pat xikiltaj yeyi, ch'oknojkoj lahunheb' q'ap cortina lino kaw fino yinh te', q'ap azul, q'ap kaj morado b'oj q'ap kaj. Chatz'isa'ayoj yechel kawanh nixhtej querubín yinh q'ap. ² Lahan-nhetik'a smalil hunun q'ap cortina tu'. 13 metro chub' stelb'al hunun q'ap, yok kab' metro chub' satb'al q'ap. ³ Chahunb'a' sti' howeb' q'ap cortina, yunhe hune'xanche chub'tuj showeb'al q'ap, haktu' chuh hahunb'anojpaxtoj howeb'xa q'ap cortina tu'. ⁴ Azul chawute' stxam hune' majan q'ap chahunb'a' tu', haktu' chawute'pax hawanojkoj stxam hunxa majan q'ap. ⁵ Ch'okoj 50 stxam hunun majan q'ap chahunb'a' tu', yunhe ay smoh hunun stxam q'ap. ⁶ Chawatx'e'pax 50 lokob'al oro b'ay xhlokoj hunun stxam skab' majanil q'ap yib'anh te' Pat, yunhe hune'xanche chub'tuj q'ap yet schanoj sb'ah q'ap.

⁷ »Chawatx'e'pax 11 q'ap cortina yinh xil no' kaplaxh, yunhe smajchenojtoj q'ap te' Pat xikiltaj

yeyi. ⁸Lahan-nhetik'a chawute' smalil q'ap cortina chawatx'e' yinh xil no' kaplaxh tu': 14 metro chawute' stelb'al hunun q'ap, yok kab' metro satb'al hunun q'ap. ⁹Nan chahunb'a' sti' howeb' q'ap cortina ti', yunhe hune'xanhe chub'kanoj q'ap, haktu' chawute'pax hahunb'anoj wajeb'xa q'ap. Yaja' wal q'ap cortina tzujantij yib'anh q'ap howeb' yinh hunxa majan q'ap tu', chapajtzo'ayoj q'ap yinh sat te' Pat tu'. ¹⁰Chawaha'koj 50 stxam q'ap howeb' cortina hunxa yeh yinh q'ap b'ab'el majan tu', kat hawanojpaxkoj 50 stxam q'ap wajeb'xa hunb'ab'ilxa yinh hunxa majan q'ap tu'. ¹¹Chawatx'e'pax 50 ch'en lokob'al bronce, b'ay xhlokoj stxam q'ap cortina tu', yunhe hune'nhe chub'kankoj q'ap yib'anh te' Pat tu'. ¹²Q'ap cortina chawatx'e' yinh xil no' kaplaxh tu', hune'to q'ap ch'ek'b'alnojtoj, yuxin yiktaj q'ap tu' ch'ayojkanoj luhna yinhtaj te' Pat tu'. ¹³Q'ap ch'ayoj luhna yinh sat te' Pat tu', 50 centímetro ch'ek'b'alnojtoj q'ap yinh sq'axq'epal, yuxin q'ap ek'b'alto tu', ha' q'ap ch'ayoj luhna sq'axq'epal te' Pat tu', yunhe smajchenojtoj q'ap te'.

¹⁴»Chawatx'e'paxayoj hune' tzet xhmajchentoj te' Pat tu' yinh stz'umal no' winaj kaneluh, kat hatz'ahnoj yinh kaj. Chawatx'e'pax hune' tzet xhmajchentoj yib'anh te' Pat tu' yinh xil no' tejón kaw tx'utx'u'.

¹⁵»Chawatx'e'pax te' marco yinh te' acacia, yunhe yokoj te' spilaloj te' Pat tu'. ¹⁶Yilal howeb' metro chub' stelb'al hunun te' te' tu', yok 70 centímetro chub' satb'al hunun te'. ¹⁷Chawaha'koj kab'oj nixhtej b'ay schab' sb'ah hunun te' marco tu', yunhe chuh schanoj sb'ah te' b'oj hunxa te'. Haktu'

chawute' sunil te' marco yet te' Pat xikiltaj yeyi.

¹⁸ Chawatx'e' te' marco yet te' Pat xikiltaj yeyi. 20 te' marco tu' chawaha'koj yetk'ulal sur b'ay te' Pat tu'. ¹⁹ Chawatx'e'pax 40 stz'onhob'al te' marco tu' yinh ch'en plata, ha' ch'okojtoj yalanh te'. Kab' b'ay stz'onhoj hunun te' marco tu', yunhe chuh shunuj skab'il nixhtej b'ay aykoj shunb'ab'anil te' b'oj yinh hunun stz'onhob'anil te'.

²⁰ »Yinh hunxa sq'axepal te' Pat xikiltaj yeh tu' yinh yetk'ulal norte, chawatx'e'pax 20 hojxa te' marco. ²¹ 40 pax ch'en stz'onhob'al plata chawatx'e', kab' kab' ch'en yalanh hunun te' marco tu'.

²² Chawaha'koj wajeb' te' marco tu' yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik b'ay te' Pat tu'. ²³ Kat hawatx'enojpax kab' te' marco yuh yokoj te' b'ay smotxlaj te' Pat xikiltaj yeyi yetk'ulaltik'a b'ay xhtoh tz'ayik. ²⁴ Te' marco tu', ha' te' schab' sb'ah b'oj hunujxa te', kat shunb'anoj sb'ah te' yalanh b'oj yib'anh, masanta b'ay aykoj ch'en b'ab'el lokob'al. Haktu' ch'utelaxoj yinh skab'il te' marco ch'okoj yinh skab'il smotxlaj te' Pat tu'. ²⁵ Yuxin waxajeb' te' marco tu' yinh haktu' b'oj stz'onhob'al te' watz'eb'il yinh ch'en plata. 16 ch'en tz'onhob'al tu', kab' kab' ch'en stz'onhob'anil te' aq'in tu' yinh hunun te' aq'in tu'.

²⁶ »Chawatx'e'pax howeb' te' marco yinh te' acacia, te' ch'ek' q'atq'oni, ha' te' ch'oknojkoj yinh te' marco ch'okoj yinh b'ab'el sq'axepal te' Pat xikiltaj yeyi.

²⁷ Chawatx'e'pax howeb'xa te' te' ch'ek' q'atq'oni, yuh yokoj te' yinh te' marco yinh hune'xa sq'axepal te' Pat xikiltaj yeyi, kat hawatx'enojpax howeb'xa te' te' ch'ek' q'atq'oni yuh yokojpax te' yinh te' marco yinh hunxa sq'axepal te' Pat tu', yetk'ulal b'ay

xhtoh tz'ayik. ²⁸ Te' ch'okoj yiktajb'al tu', ch'ek'ojtoj q'atnoj te' yiktajb'al te' marco tu', ch'ek'ojtoj te' sunilb'al satb'al hej te' marco tu'. ²⁹ Chamajche'toj te' marco tu' b'oj te' ch'ek'oj q'atq'on tu' yinh ch'en oro, kat hawatx'enoj ch'en lokob'al b'ay ch'ek'ojtoj te' te' ch'ek'oj q'atq'on tu', yinh ch'en oro chawatx'e' ch'en. ³⁰ Haka' xwute hinyeni tawet swi' witz ti' han, haktu' chuh hawanojkanh te' Pat tu'.

³¹ »Chawatx'e'pax hune' q'ap velo lino kaw fino, chawaha'toj azul yelawoj q'ap, kaj morado b'oj kaj. Chemb'il chawute' q'ap, kat hatz'isnojajoj yechel kawanh nixhtej querubín yinh q'ap.

³² Chalokb'a'kanh q'ap velo tu' yinh ch'en lokob'al oro, yinh kanheb' te' oy watx'eb'il yinh te' acacia b'oj pichb'ilkantoj yinh ch'en oro, kat hawanojkanh q'ap yib'anh b'ay kanheb' tz'onhob'al plata.

³³ Chalokb'a'kanh q'ap velo tu' yinh lokob'al tu', ha' q'ap xhpohnoj xol lugar xikiltaj yeyi b'oj lugar q'a' xikiltajto yeyi, kat hawanojiktoj te' Kaxhah yet lahk'ulal yinhtaj q'ap cortina tu'. ³⁴ Chawaha'koj smajil te' Kaxhah yet lahk'ulal tu' b'ay lugar q'a' xikiltajto yeyi. ³⁵ Chawaha'ayoj te' mexhah sataj q'ap velo xhpohni xol te' Pat tu', sq'axepal b'ay yetk'ulal norte b'ay te' Pat xikiltaj yeyi. Wal ch'en b'atxob'al candil, hat chawaha'ayoj ch'en yinh sat te' mexhah, b'ay sq'axepal yetk'ulal sur.

³⁶ »Chawatx'e' hune' q'ap cortina lino kaw fino, chawaha'toj azul yelawoj q'ap, kaj morado b'oj kaj. Chemb'il chawute' q'ap, ha' q'ap ch'ahoj yinh sti' te' Pat tu'. ³⁷ Chawatx'e'pax howeb'oj te' oy yinh te' acacia yuh yoknojkoj te' yinh hune' q'ap cortina tu'. Chapicha'toj te' oy tu' yinh oro b'oj ch'en lokob'al

oro, kat hawatx'enoj howeb' stz'onhob'al te' oy tu' yinh ch'en bronze.

B'ay ch'alaxatoj xahanb'al xnhuslaxkantoj sunil

(Éx. 38:1-7)

27 ¹»Chawatx'e'pax hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al yinh te' acacia, cuadrado chawute'. Kab' metro yok 30 centímetro chub' stel te' b'oj satb'al te', hune' metro yok 40 centímetro chub'kanh stelb'al te'. ²Yib'anh kanheb' stxikinb'al sti' te', chatz'unu'kuj hunun stxikinb'al te', haka' yuk'a' te' chub'kuj, hune'nhe chub'kantoj b'oj snimanil te', kat hamajchenojtoj sunil te' yinh bronze. ³Sunil hej stzetetal yet hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', yinh ch'en bronze xhwatx'oj: ch'en b'ay ch'aytoj tanh, ch'en tenaza, ch'en pulato hokan yeyi, ch'en xnhak'nikanh hej tzetet haka' ch'en lujb'al b'oj ch'en yet tzaq'a'. ⁴Chawatx'e'pax hune' ch'en parrilla yinh ch'en bronze, kat hawanojkoj kanheb' slokob'al ch'en. Hunun chawaha'koj yinh hunun stxikinb'al ch'en. ⁵Chawaha'aytoj ch'en parrilla tu' yalanh sti' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', yunhe yiktaj chub'kanh stelb'al ch'en yinh b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ⁶Chawatx'e' hayeb'oj te' nixhtej te' ch'ek' q'atq'oni, yinh te' acacia chawatx'e' te', kat hapichnojkantoj te' yinh ch'en bronze. ⁷Chawaha'k'toj te' yul ch'en lokob'al, xhpalk'onojik'toj te' yul ch'en lokob'al tu', yunhe chuh sb'atxlaxojk'oj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu'. ⁸Holan chub' yul hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' b'oj yinh te' aq'in xhwatx'oj. Kaw haka' hune' xin yeh tawet b'et swi' hune' witz ti' han, haktu' chawute' hawatx'enoj.

Yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi

(Éx. 38:9-20)

⁹»Chawatx'e'pax hune' yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi. 46 metro chub' smalil shojanil te' b'ay yetk'ulal sur; q'ap cortina lino fino ch'okoj yinh te'. ¹⁰ 20 yoyal amaq' tu' ch'okoj, kat hawatx'enoj 20 ch'en bronce b'ay stz'onhoj yoyal tu'. Chawaha'koj ch'en plata yinh swi' te' oy tu', yinh ch'en stzab'oj slokob'al q'ap cortina. ¹¹ Hakpaxtu' chub' smalil amaq' tu' yinh yetk'ulal norte, 46 metro chub' shojanil. Ch'okojpax scortinahil, 20 yoyal, yok 20 stz'onhob'al yoyal tu' nab'a' bronce. ¹² Yilal 23 metro yok yiktaj chub' smalil satb'al yamaq'il te' Pat tu', yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik. Ch'okoj scortinahil, yok lahunheb' yoyal b'oj lahunheb' stz'onhob'al yoyal tu'. ¹³ Wal hunxa satb'al sq'axepal yinh yamaq'il te' Pat tu', yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik, yilal 23 metro chub' smalil. ¹⁴ Ch'okoj q'ap cortina b'et tu', hujeb' metro chub' shojanil smalil q'ap, yok oxeb' oy ch'ahoj b'et tu' b'oj oxeb'pax stz'onhob'al oy tu' ch'okoj sq'axepal b'ay sti' yamaq'il te' pat tu'. ¹⁵ Haka'tik'a chub' hune' sq'axepal yamaq'il te' Pat tu', hakpaxtu' chub' hunxa sq'axepal yamaq'il te'. ¹⁶ B'ay ch'okapnoj anma yinh sti' yamaq'il te' Pat tu', chawaha'kanh hune' q'ap cortina lino fino, b'alunheb' metro stelb'al q'ap. Chemb'il chawute' q'ap. Kaj morado, kaj b'oj corinto chawute' yelaw q'ap, kat yahoj kanheb' te' oy, yok kanheb' stz'onhob'al b'ay ch'ahoj q'ap. ¹⁷ Sunil te' oy xhoynoj yamaq'il te' Pat tu', yilal spichlaxojtoj te' yinh ch'en plata, nab'a' plata chub' swi' te', yinh ch'en bronce xhwatx'elaxoj stz'onhob'alil te'.

¹⁸Yamaq'il te' Pat tu', 46 metro chub' smalil yek'oj te', 23 metro chub' satb'al te'. Q'ap cortina lino fino ch'ahoj b'et tu', kab' metro yok 30 centímetro chub'kanh stelb'al q'ap. Yinh ch'en bronze xhwatx'oj stz'onhob'al te' oy tu'. ¹⁹Sunil yestacahil te' Pat xikiltaj yeh tu' b'oj yestacahil yamaq'il te' b'oj yaq'b'ilxa stzetetal te' ch'oknojkoj yinh smunilal tu', nab'a' bronze chub'.

Yaceitehal hej candil

(Lv. 24:1-4)

²⁰»Chacheja' yiha'tij sunil heb' ya' israelita, te' aceite nab'a' yet te' olivo, yunhe mach xhtanhojayoj q'a' q'a' yinh hej candil. ²¹Ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol stzujb'anoj q'a' q'a' yinh hej candil tu' sunilb'al aq'b'al yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han, b'ay te' Pat xikiltaj yeyi. Hat stzujb'alaxoj candil tu' yinhtajiltij q'ap velo aykanh yinh sat te' Kaxhah yet lahk'ulal. Xhkankanoj hune' chejb'anile ti' tet heb' ya' hawet konhob' b'oj tet yik'al heb' ya' yinh stohb'al q'inal, yuh syijyenoj heb' ya' sunilb'al sq'inal.

Xil sq'ap heb' ya' sacerdote

(Éx. 39:1-31)

28 ¹»Xol sunil heb' ya' israelita, heb' ya' q'a' kawil chub'kuj tawinh, ha' ya' hawuxhtaj Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol: ya' Nadab, ya' Abiú, ya' Eleazar b'oj ya' Itamar. Ha' heb' ya' ti' ch'okoj hin sacerdotehoj han. ²Chawatx'e' xil sq'ap ya' hawuxhtaj Aarón tu' xikiltaj yeyi, ha' ch'a'noj smay spixan ya', kat ya'noj elwanojkoj q'ap sk'ulch'anil

yinh ya'. ³Tzotelanh b'oj sunil heb' naj tz'ajan sk'ul, heb' naj ab'il shelanil wuh han yunhe swatx'en heb' naj xil sq'ap ya' Aarón, haktu' chuh hinpohnojiloj ya' han, kat yokojkanoj ya' hinsacerdotehoj han.

⁴»Hunq'ahan xilq'ape xhwatx'elaxoj tu' ha': q'ap pectoral, q'ap efod b'oj q'ap xil sq'ap ya' tz'isb'ilayoj nixhtej yelow, q'ap mitra haka' boina ch'ok yinh swi' ya' b'oj stx'anhb'al ya'. Hunq'ahan xilq'ape xikiltaj yeh ti', ha' xhwatx'elaxoj tet ya' hawuxhtaj Aarón b'oj tet sk'ahol, yunhe ya'noj q'ana' sb'ah heb' ya' wet yinh sacerdotehal han. ⁵Heb' naj xhwatx'enoj xilq'ape tu', ch'oknojkoj ch'en oro yuh heb' naj, tx'al tx'al azul, tx'al kaj morado, tx'al kaj b'oj tx'al lino fino.

Q'ap efod

(Éx. 28:6-14; Éx. 39:2-7)

⁶»Q'ap Efod tu' chemb'il chub' q'ap yinh oro, yinh azul, yinh kaj morado, yinh kaj b'oj yinh lino fino. ⁷Ch'okoj kab' stx'anhal q'ap yinh swixik', yuh shunb'anojayoj sb'ah stxam q'ap. ⁸Hune' tx'anhb'al tz'isb'ilayoj yelow ch'okoj yib'anh q'ap Efod tu', hune'nhe chub'tuj b'oj q'ap efod. Yinh ch'en oro xhwatx'elaxoj hune' tu', ch'okoj tx'al tx'al azul yinh, tx'al kaj morado, tx'al kaj b'oj tx'al lino fino.

⁹»Chawiha'tij kab' ch'en ónice, kat hatz'un-nujukuj sb'ih heb' ya' 12 yik'al ya' Israel yinh ch'en. ¹⁰Wajwanhtaj heb' ya' ch'okoj sb'ih yinh hunun ch'en. Haka' stxolil tzet xuh spitzk'a heb' ya', haktu' chuh yokoj sb'ih heb' ya' yinh ch'en. ¹¹Hunuj naj watx'ehom hej tzetet, ha' naj stz'un-nujkoj sb'ih heb' ya' 12 yik'al Israel tu' yinh ch'en ch'en tu'. Haka'

chuh swatx'elax sello, haktu' chuh swatx'elaxoj skab'il ch'en ch'en tu', kat hawanojkoj oro shoyanil ch'en. ¹² Chawaha'koj skab'il ch'en ch'en tu' yinh swixik' q'ap efod. Haktu' chuh yinojtoj ya' Aarón tu' sb'ih heb' ya' yik'al Israel tu' yib'anh swixik', yuh snanojtij ya' heb' ya' yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han. ¹³ Chawaha'koj oro b'ay ch'ayojtoj nhupna ch'en ch'en tu'. ¹⁴ Kat hahalnoj kab' lisan ch'en nab'a' oro, haka' hunuj cordón, kat hawanojkoj shoyanil ch'en ch'en tu' yuh schanoj sb'ah ch'en.

¹⁵ »Chawatx'e'pax q'ap pectoral xhyeni tzet st'inhanil. Chawaha'koj yelaw q'ap, lahan chawute' hawanojkoj yelaw q'ap b'oj q'ap Efod. Chawaha'koj ch'en oro yinh q'ap b'oj tx'al tx'al kaj morado, tx'al azul, tx'al kaj b'oj tx'al lino fino. ¹⁶ Mohan chub' sat q'ap, cuadrado chub' q'ap, 23 centímetro chub' hunun sq'axq'epal q'ap. ¹⁷ Chawaha'koj ch'en ch'en kaw k'ulch'an yinh q'ap. Kanheb' hojan chub'ik'toj ch'en ch'en yinh q'ap. Hune' ch'en rubí, hune' ch'en crisólito yok hune' ch'en esmeralda ch'okoj yinh ch'en b'ab'el hojan. ¹⁸ Yinh ch'en skab' hojan, ch'okoj hune' ch'en esmeralda, hune' ch'en zafiro, yok hune' ch'en diamante. ¹⁹ Yinh ch'en syox hojan, ch'okoj hune' ch'en jacinto, hune' ch'en ágata yok hune' ch'en amatista. ²⁰ Yinh ch'en skanh hojan, ch'okoj hune' ch'en berilo, hune' ch'en ónice yok hune' ch'en jaspe. Oro chawute'pax stzab'ob'al skanheb'al ch'en hojan ch'en tu'. ²¹ Yilal 12 ch'en ch'en tu' haka' sb'isil yik'al Israel. Ch'okoj sb'ih hunun heb' ya' yik'al Israel tu' yinh hunun ch'en, haka' chukuj tz'ib' yinh sello.

²² »Chawatx'e' hunq'ahan nixhtej lisan nab'a' oro, kat yokoj yinh q'ap pectoral tu', halb'il chawute' haka' yeh hej cordón. ²³ Chawaha'koj kab' ch'en lokob'al nab'a' oro yinh skab'il stxam q'ap pectoral tu'. ²⁴ Lawitu' kat hawanojkoj ch'en kab' lisan oro halb'il tu', yinh skab'il ch'en slokob'al b'ay skab'il stxam q'ap pectoral tu'. ²⁵ Kat hahunb'anojkoj stxam hunq'ahan lisan oro tu' yinh skab'il ch'en lokob'al tu', kat hakawxenojkoj sataj b'ay swixik' q'ap efod tu'. ²⁶ Chawatx'e'pax kab' ch'en lokob'al oro, kat hawanojkoj ch'en b'ay stxam q'ap pectoral tu', yichtaj sti'laj q'ap, b'ay kawil yekoj yinh q'ap efod. ²⁷ Chawatx'e'pax kab'xa lokob'al yinh ch'en oro, kat hawanojkoj ch'en sataj q'ap efod, yalanh swixik' q'ap, skawilal b'ay aykoj stz'isb'anil q'ap yib'anhatij b'ay ch'ek' stx'anhb'alil q'ap. ²⁸ Hun chub'koj slokob'alil q'ap pectoral tu' b'oj slokob'alil q'ap efod tu' yinh hune' lisan q'ap q'ape azul, yunhe skanoj q'ap pectoral tu' yib'anh stx'anhb'alil q'ap efod, yunhe hun chub'tuj q'ap skab'il. ²⁹ Haktu' chuh yinojtoj ya' Aarón tu' sb'ih heb' ya' yik'al Israel yinh q'ap pectoral yet tzetet stoholal yib'anh yanma, yet ch'okojtoj ya' yul te' Pat xikiltaj yeyi, yuh snanojtij ya' sb'ih heb' ya' yik'al Israel yinh sat Komam Yahveh yinh stohb'al q'inal. ³⁰ Chawaha'koj ch'en Urim b'oj ch'en Tumim yinh q'ap pectoral yet st'inhanil tu', yunhe aykoj ch'en stxam sk'ul ya' Aarón yet ch'okojtoj ya' yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han, kat tonhetik'a lokankoj hej tzetet st'inhanil yet heb' ya' israelita yib'anh stxam sk'ul ya' yet ch'okojtoj ya' yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han.

³¹ »Yinh tx'al tx'al azul chachema' q'ap haka' capa ch'okojtoj yalanh q'ap efod tu'. ³² Chawaha'koj snuq' q'ap yiktajb'al, yuh yanojatoj ya' Aarón tu' swi' yul q'ap. Chachema' hune' q'ap q'ape shoyanil snuq' q'ap tu', yunhe mach xhopmohojtoj q'ap. Haka' yeh swatx'eb'anil chaleco, haktu' chawute' hawatx'enoj q'ap. ³³ Yalanh shoyanil sti'laj q'ap capa tu', chawaha'koj granada yelawoj q'ap haka' yilot sat te' lob'ehal: q'ap q'ape kaj morado chawaha'koj yelawoj, q'ap kaj b'oj q'ap corinto; chawaha'toj nixhtej campana oro yelawoj q'ap yinh sti'laj. ³⁴ Yinh sunil sti'laj q'ap capa tu', b'ab'el chawaha'koj hunun nixhtej campana oro. ³⁵ Aynhetik'akoj q'ap capa tu' yinh ya' Aarón yet cha'noj q'ana' sb'ah ya' smunlahoj yinh sacerdotahal, yunhe yet ch'okojtoj ya' yul te' Pat yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han, te' xikiltaj yeyi b'oj yet ch'elotij ya' yul te', ch'ab'elaxoj sq'anhoj ch'en campana tu', yunhe mach xhkamoj ya'.

³⁶ »Chawatx'e'paxayoj hune' ch'en placa yinh ch'en oro kaw fino, kat hatz'un-nujkoj tz'ib' yinh ch'en haka' chuh swatx'elax sello, kat yalnojkoj: “Tetnhe Komam Yahveh pohb'ilililoj”, xhinahojkoj yinh ch'en. ³⁷ Yinh hune' stx'anhal kaj morado, ha' xhk'alnojkoj ch'en oro b'ay chawaha'koj hune' tz'ib' tu', yib'anh q'ap mitra haka' boina, yunhe skanojkanoj yinh spalanh ya' Aarón. ³⁸ Haktu' chuh yokojkanoj hune' ch'en oro b'ay aykoj hune' tz'ib' tu' yinh spalanh ya' Aarón. Ha' ya' ch'inojtoj hej smul heb' ya' israelita yet chanojkoj heb' ya' smul yinh sunil tzetet xikiltaj yeyi. Haktu' chuh hinchanoj yofrenda heb' ya' israelita tu' hayin Yahveh hin ti' han.

³⁹ »Yinh tx'al lino chachema' xil sq'ap ya' Aarón ch'okoj yalanh scapa. Chawatx'e'pax q'ap mitra haka' boina ch'okoj yinh swi' ya'. Kaw k'ul chuh hachemnoj stx'anhb'al ya'. ⁴⁰ Wal heb' ya' sk'ahol ya' Aarón, chawatx'e'pax xil sq'ap heb' ya', stx'anhb'al heb' ya' b'oj q'ap ch'okoj yinh swi' heb' ya' haka' boina, yunhe ay smay yil-laxoj heb' ya' b'oj kaw k'ulch'an yil-laxoj heb' ya'.

⁴¹ »Haktu' chawute' hawanojkoj xil sq'ap ya' hawuxhtaj Aarón tu' b'oj xil sq'ap heb' ya' sk'ahol ya' yinh. Chawaha'toj te' aceite yinh swi' heb' ya', yuh hapohnojiloj heb' ya', kat hatx'ahtx'enoj heb' ya' yunhe yokojkanoj heb' ya' hinsacerdotehoj han. ⁴² Chawatx'e'pax scalzoncillo heb' ya' yinh q'ap lino, yunhe smajchenojtoj snimanil heb' ya', ch'ichohtij q'ap smajchenojtoj b'ay yiktaj heb' ya', masanta b'ay sb'ul heb' ya'. ⁴³ Chaha'koj ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol hunq'ahan xilq'ape tu' yinh yet ch'okojtoj heb' ya' yul te' Pat xikiltaj yeyi b'oj yet xhitzojkoj heb' ya' b'ay ch'ahtoj xahanb'al, yet chunuj heb' ya' smunil yul te' Pat xikiltaj yeyi, yunhe mach smul heb' ya' chaha'koj kat mach xhkamoj heb' ya'. Xhkankanoj hune' chejb'anile ti' yib'anh ya' Aarón b'oj hej yik'al yinh stohb'al q'inal.

Xpohlaxiloj ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol

(Lv. 8:1-36)

29 ¹ »Ha' ti' chawub' yinh ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol, yuh yokojkanoj heb' ya' hinsacerdotehoj han: Chawiha'tij hune' no' tzeh wakax, yok kak'onh no' winaj kaneluh tz'ajanlahan yeyi. ² Chawatx'e' ixim pan b'oj ixim torta machkoj

sipk'ab'anil. Yinh ixim kok'la harina chawatx'e' ixim, kat hasomnoj ixim b'oj te' aceite. Chawatx'e'pax nixhtej harina ch'eltoj yinh sxumak te' trigo, mach ch'okojpax sipk'ab'anil. ³ Kat hawanojaytoj ixim pan, ixim torta b'oj nixhtej harina ch'eltoj yinh sxumak ixim trigo tu' yul hunuj ni'an motx, kat hawinojtij wet han. Hun chuh hawinojtij wet b'oj no' tzeh wakax han b'oj no' kak'onh winaj kaneluh. ⁴ Lawitu' kat hawinojtij ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol sti' spultahil te' Pat xikiltaj yeyi, kat hamixnhenoj heb' ya' yinh ha' ha' b'et tu'. ⁵ Chawiha'tij xilq'ape xwatx'i tu', kat hawanojkoj yinh ya' Aarón: q'ap túnica, q'ap scapahil q'ap efod, q'ap efod b'oj q'ap pectoral, kat hahojnojkoj yiktaj ya', yinh stx'anhb'alil q'ap efod tu'. ⁶ Chawaha'paxkoj q'ap mitra haka' boina yinh swi' ya'. Yib'anh yet swi' ya' tu' chawaha'koj ch'en placa xikiltaj yeyi, haka' diadema. ⁷ Kat hawinojtij te' aceite ch'oknikoj yet ch'alaxkoj hune' mak yinh smunil, kat hahamnojatoj te' yinh swi' ya' Aarón, yuh yokojkanoj ya' yinh smunil. ⁸ Chahitza'paxkoj heb' ya' sk'ahol ya' Aarón tu' hak'atanh, kat hawanojpaxkoj xil sq'ap heb' ya' yinh. ⁹ Chawatx'e'koj q'ap tiara yet swi' heb' ya' sk'ahol ya' Aarón tu'. Chakawxe'koj stx'anhb'al ya' Aarón tu' yiktaj b'oj heb' ya' sk'ahol, haktu' chuh hapohnojkaniloj ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol, kat yokojkanoj heb' ya' sacerdotahal yinh stohb'al q'inal. ¹⁰ »Lawitu' kat hawinojtij no' tzeh wakax yinh sat te' Pat xikiltaj yeyi, kat yanojkoj ya' Aarón sq'ab' yib'anh swi' no' b'oj heb' ya' sk'ahol. ¹¹ Kat hapotx'noj no' tzeh wakax tu' yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' b'ay sti' spultahil te' Pat xikiltaj

yeyi. ¹²Chawiha'toj schik'il no' tzeh wakax tu', kat hawanojkoj schik'il no' yuh yiximal haq'ab' yinh stxikinb'al b'ay ch'ahtoj xahanb'al. Hantajto chik' xhto kanoj, chahama'ayoj yich yoj b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ¹³Chawiha'iloj sxhepuhal xhpichnitoj stx'anhkantza' no' winaj wakax b'oj sxhepuhal aykoj yib'anh sasib' no', skab'il yub'al no', kat hanhusnujtuj sunil tu' yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ¹⁴Yaja' wal schib'ehal no' tzeh wakax tu', stz'umal no' b'oj stza' no', yinhtaj b'ay ch'ehayoj anma chanhusu'tuj, haxkam yuh mule, yuxin ch'alaxojkoj hune' xahanb'al tu'.

¹⁵»Lawitu' kat hawinojpaxtij hune' no' winaj kaneluh, kat yanojkoj ya' Aarón sq'ab' yib'anh swi' no' b'oj heb' ya' sk'ahol. ¹⁶Kat hawanojkoj no' xahanb'alil, hatxihnojkoj schik'il no' smotxlaj b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ¹⁷Chak'upu'ayoj no' winaj kaneluh tu', kat hatx'ahnoj stx'anhkantza' no' b'oj sb'ul no', kat hawanojayoj no' tu' b'ay ayayoj no' swi' b'oj no' k'upb'ilxahayoj. ¹⁸Chanhusu'tuj sunil no' winaj kaneluh tu' yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al, haxkam hune' ofrenda xhnhuslaxojtoj tu', chin chab' han, xuq' yahojapnoj sam wet hayin Yahveh hin ti' han.

¹⁹»Kat hawinojpaxtij hune'xa no' winaj kaneluh, kat yanojkoj ya' Aarón sq'ab' yib'anh swi' no' b'oj heb' ya' sk'ahol. ²⁰Lawitu' kat hawanojkoj no' xahanb'alil, hawinojtij ninoj schik'il no', kat hawanojkoj schik'il no' tu' yinh sti' stxikin ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol, b'ay stxikin heb' ya' aykoj yinh swatx', kat hawanojpaxkoj chik' tu' yib'anh b'ab'el yiximal sq'ab' heb' ya', swatx' q'ab' heb' ya', kat

hawanojpaxkoj yib'anh b'ab'el yiximal yoj heb' ya', yinh swatx' yoj heb' ya'. Lawitu' kat hatxihnojkoj chik' tu' yinh b'ay ch'ahtoj xahanb'al b'oj yinh skanheb'al sq'axq'epal. ²¹ Yinh chik' ayatoj yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al b'oj te' aceite stxahyen hunuj mak ch'alaxkoj yinh smunil, ha' chawiha'tij, kat hatxihnojkoj yinh ya' Aarón b'oj yinh xil sq'ap ya'. Haktu' chawute'pax heb' ya' sk'ahol ya', kat spohlaxojkaniloj heb' ya' b'oj xil sq'ap wet han.

²² »Lawitu' chawiha'tij sxhepuhal no' winaj kaneluh tu': sxhepuhal snheh no', sxhepuhal no' aykoj yinh stx'anhkantza', sxhepuhal sasib' no', skab'il yub'al no' b'oj sxhepuhal sb'ul no' yinh swatx', haxkam hune' no' winaj kaneluh tu', ha' no' ch'oknojkoj yet xhpohlaxojiloj heb' ya', kat yokoj heb' ya' sacerdotahal. ²³ Yinh ixim pan machkoj sipk'ab'anil ayaytoj yul te' ni'an motx ayayoj yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han, xol ixim chawiha'tij hune' ixim kaw nimej set-tzel yeyi, hune' ixim xhwatx'elax yinh te' aceite yok hune'xa ixim ni'an pan etza lahan yeh swatx'eb'anil b'oj galleta. ²⁴ Chawaha'k'oj sunil tzetet tu' b'oj ixim pan yul sq'ab' ya' Aarón b'oj yul sq'ab' heb' ya' sk'ahol, kat sb'atxb'enojkanh heb' ya' yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han. ²⁵ Lawitu' kat hawinojiloj hunq'ahan tu' yul sq'ab' heb' ya', kat hanhusnujtuj yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al. Hun chub'tuj b'oj no' noq' xhnhuslaxkantoj sunil yinh xuq' sam wet hayin Yahveh hin ti' han. Hune' ofrenda tu' xhnhuslaxojtoj hinmayoj hayin Yahveh hin ti' han.

²⁶ »Chawiha'tij q'axep stxam sk'ul no' winaj kaneluh xpohlaxiloj tet ya' Aarón, kat hab'atxb'enojkanh

haka' ofrenda yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han. Xtxam sk'ul no' winaj kaneluh tu', ha' hawet yeyi. ²⁷ Chapoho'iloj q'axepxa stxam sk'ul no' winaj kaneluh x'oknikoj hawuh yinh hawanikoj ya' Aarón yinh smunil b'oj heb' ya' sk'ahol. Chapoho'paxiloj no' sb'ul x'a'lax ofrendahil, haxkam ha' hunq'ahan majan tu' yet ya' Aarón b'oj sk'ahol. ²⁸ Yet ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol yeh hunq'ahan majan ti'. Xhkankanoj tet heb' ya' israelita yinh spohnojiløj no' tu' tet ya' Aarón b'oj tet heb' ya' sk'ahol yinh stohb'al q'inal, haka' yalni chejb'anile. Ha' hunq'ahan tu' chaha' heb' ya' israelita xahanb'alil wet hayin Yahveh hin ti' han, xahanb'al yet aq'ank'ulal. Ha' hune' majan tu' yet heb' ya' spoho'iloj ofrendahil wet hayin Yahveh hin ti' han.

²⁹ »Xil sq'ap ya' Aarón xikiltaj yeh ch'oknojkoj yuh, ha' q'ap ch'oknojpaekojo yuh yik'al ya' yet xhpohlaxojiløj heb' ya' yuh smunlahoj heb' ya' yinh sacerdotahal. ³⁰ Tzantik'a mak yik'al ya' Aarón ch'okoj sacerdotahal, yet ch'okojtoj yul te' Pat xikiltaj yeyi, yuh ya'noj q'ana' sb'ah yinh smunlahoj b'ay lugar xikiltaj yeyi, yilal yanojkoj hunq'ahan xilq'ape tu' yinh, yulb'al hujeb' tz'ayik.

³¹ »Chawiha'toj schib'ehal no' winaj kaneluh xhpohlaxojiløj tu', kat hatxiknoj schib'ehal no' b'ay lugar xikiltaj yeyi. ³² Slob' ya' Aarón schib'ehal no' winaj kaneluh tu' b'oj hej yik'al, slob'pax heb' ya' ixim pan ayaytoj yul te' ni'an motx b'ay sti' spultahil te' Pat xikiltaj yeyi. ³³ Slob' heb' ya' no', haxkam ha' no' x'oknikoj yuh sq'anlax nimank'ulal yinh smul heb' ya', yet xpohlaxiløj heb' ya', x'alaxkankoj heb' ya' yinh smunil yinh sacerdotahal. Mach hunujxa

komon anma chuh slonoj hunq'ahan ti', haxkam xikiltaj yeh hunq'ahan ofrenda ti'. ³⁴ Ta ayto no' chib'e mato ixim pan xhkanojkanoj yinh hunxa tz'ayik, hunq'ahan xpohlaxiloj yet x'ok-kanoj heb' ya' yinh smunil, chanhusu'tuj, mach xhlolaxojtoj, haxkam xikiltaj yeyi.

³⁵ »Ha' tzet xwal ti' han, ha' chawub' yinh ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol. Haka'tik'a xwute walni tawet han, haktu' chawute'. Hujeb' tz'ayik chiha'toj b'ay chapoho'iloj heb' ya' yuh yokojkanoj heb' ya' yinh smunil. ³⁶ Hunun tz'ayik hawanojkoj hune' no' tzeh wakax xahanb'alil, yuh haq'an-noj nimank'ulal yinh mule. Chatx'ahtx'e' b'ay ch'ahojtoj xahanb'al tu', kat hawanojkoj xahanb'al yib'anh, yuh stanhoj mule, kat hahamnojatoj te' aceite yib'anh, yunhe spohlaxojkaniloj, kat yokojkanoj yinh smunilal.

³⁷ Hujeb' tz'ayik chawaha'koj xahanb'al yuh mule tu'. Haktu' chuh spohlaxojkaniloj b'ay ch'ahtoj xahanb'al, kaw xahan chub'kankoj. Sunil tzet ch'okoj yinh b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', kaw xikiltaj chub'kanoj.

Hej ofrenda ch'a'laxoj hunun tz'ayik

(Nm. 28:1-8)

³⁸ »Hunun tz'ayik hawanojkoj kak'onh no' winaj kaneluh hune' hab'il sq'inal xahanb'alil wet yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al han. ³⁹ Hune' no' chawaha'koj xahanb'alil yinh sab'sahk'alil, yok hune'xa no' yinh sk'ejb'alil. ⁴⁰ Yinh no' b'ab'el chawaha'koj xahanb'alil tu', hun chuh hawanojkoj no' b'oj kanheb' libra ixim kok'la harina somb'iltoj b'oj hune' litro te' aceite yet te' olivo; yok hune'

litrohal vino ch'a'lax haka' hunuj ofrenda ay yal. ⁴¹ Haka'tik'a xuh hawanikoŋ no' b'ab'el tu' xahanb'alil, haktu' chuh hawanojpaxkoŋ no' skab' xahanb'alil sk'ejb'alil; hunq'ahan ofrenda ti', kaw xuq' yahoŋapnoŋ sam yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han. ⁴² Hunq'ahan ik'ale xhto huluj yinh yahtoŋ tu', yilal yanoŋkoŋ hune' xahanb'al xhnhuslax ti' wet hayin Yahveh hin ti' han. Hat cheyaha'koŋ xahanb'al ti' sti' te' Pat xikiltaj yeyi, haxkam hat xhkochab'ayoŋ kob'ah, kat hintzoteloŋ tawet han. ⁴³ B'et tu' chin chab'ayoŋ hinb'ah b'oŋ heb' ya' israelita han. Sq'aq'al hinmay han, ha' xikiltajnhenoj hune' lugar tu', kat wetnhenojkanoŋ han. ⁴⁴ Chin poho'iloŋ te' Pat xikiltaj yeh han, yuh wetnhenojkanoŋ te' han b'oŋ b'ay ch'ahtoŋ xahanb'al, kat hinpohnoŋpaxiloŋ ya' Aarón b'oŋ heb' ya' sk'ahol hinsacerdotehoŋ han. ⁴⁵ Chin ehoŋ hexol hex israelita ti' han, kat wokoŋkanoŋ heDiosaloŋ han. ⁴⁶ Haktu' chuh heyohtajnhenojiloŋ ta hayin ti' Yahveh hin heDiosal han, hayin xex wiltij b'et Egipto han, yuh weh hexol han. Hayin Yahveh hin ti' hin heDiosal han», xhi Komam.

B'ay ch'ahtoŋ xahanb'al yet incienso^Z

(Éx. 37:25-28)

30 ¹ »Chawatx'e'pax hune' b'ay ch'ahtoŋ xahanb'al yinh te' acacia, b'ay xhnhuslaxoŋ incienso. ² Cuadrado chawute' te', 46 centímetro chawute' shoŋanil te' b'oŋ satb'al te', yok 90 centímetro chawute' stelb'al te'. Hune'nhe chub'toŋ

^Z30:1 *incienso* Yinh sq'olal te' te' kaw xuq' sam, hat watx'eb'il incienso ti'. Kalb'il b'oŋ te' aceite yet no' noq' mato yet te' te'; ha' yet ch'ok q'a' yinh, kaw xuq' sam.

stxikinb'al hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' b'oj snimanil, hunq'ahan haka' yuk'a' te' yekoj. ³Chapicha'kantoj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' yinh ch'en oro, chamajche'toj yib'anh skanheb'al smotxlaaj b'oj hej stxikinb'al haka' yuk'a' yekoj tu', kat hawanojkoj hune' yelow sti' nab'a' oro. ⁴Kat hawatx'enoj pax kab'taj ch'en lokob'al yinh hunun smotxlaaj, yalanhaytij b'ay chawaha'koj yelow sti' yinh ch'en oro tu', yunhe yokojtoj q'atna te' nixhtej te' yul yet xhb'atxloxojk'oj. ⁵Yinh te' acacia chawatx'e'pax te' nixhtej te' ch'ek'ojtoj q'atna tu', kat hapichnojtoj te' yinh ch'en oro. ⁶Lawitu' kat hawanojkoj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' yinh sat q'ap velo aykanh sk'atanh te' Kaxhah yet lahk'ulal, q'ap aykanh yinh sat smajil te' Kaxhah tu', b'ay chin chab'ayoj hinb'ah b'oj hach han. ⁷Hunun sab'sahk'alil, yet xhwatx'elaxoj ch'en lámpara, snhusu' ya' Aarón incienso kaw xuq' sam yib'anh hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu'. ⁸Yet stzujb'anoj pax ya' Aarón ch'en candil yet ch'ayoj numnahi, snhusu' pax ya' incienso xuq' sam tu' hunekxa. Hunun tz'ayik snhuslaxoj hunq'ahan tzetet kaw xuq' sam ti' wet hayin Yahveh hin ti' han. Ch'ok-kanoj chejb'anilehal yib'anh heyik'al yinh hinsat han. ⁹Mach hunujxa tzetet xuq' sam chenhusu' yib'anh hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', mach no' noq' xhnhuslaxoj xahanb'alil b'et tu', mach pax heyofrenda sat hetz'unub' cheyaha' b'et tu'. Mach chehama'paxatoj vino yib'anh. ¹⁰Hunek el yinh hab'il chaha'koj ya' Aarón schik'il no' noq' ch'okoj xahanb'alil tu' yib'anh stxikinb'al b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', hunq'ahan haka' yuk'a' te'

yekoj, yuh wa'noj nimank'ulal yinh mule han. Hunek el yinh hunun hab'il chaha'koj ya' xahanb'al tu' wet han, kat wa'noj nimank'ulal yinh mule han. Sunil hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' xhpohlaxojkaniloj wetoj hayin Yahveh hin ti' han», xhi Komam.

Ch'en melyuh yet xahanb'al yuh stanh mule

¹¹ Xtzotelpax Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam tet ya':

¹² «Yet chab'isnoj heb' ya' hawet konhob' israelita, yilal ya'noj hunun heb' ya' ch'en melyuh wet hayin Yahveh hin ti' han, stoholoj tzet chuh skolcha sq'inal heb' ya', haximwal mach heb' ya' xhkamoj yulb'al ch'ilaxojkanh sb'isil heb' ya'. ¹³ Sunil mak stz'unlaxoj sb'ih, chaha' howeb' ch'en melyuh plata wet han, yiktaj haka' smalil ch'en melyuh ch'a'lax b'ay xikiltaj yeyi. ¹⁴ Sunil mak stz'unlaxoj sb'ih, ch'ichitij sq'inal yinh 20 hab'il, chaha' hune' ofrenda ti' wet hayin Yahveh hin ti' han. ¹⁵ Yet cha'noj hunun mak ch'en melyuh yuh skolnojkanoj sq'inal tu', kat stanhoj smul, lahan chaha' mak q'alom b'oj mak meb'a'. ¹⁶ Hach chachab' ch'en melyuh chaha' heb' ya' israelita tu', kat hawa'noj ch'en b'ay te' Pat xikiltaj yeyi, yunhe yoknojkoj ch'en yinh smunilal te' Pat. Ha' ch'en xhnanojtij tet heb' ya' israelita, ta xtohla heb' ya' yinh skolnikanoj sq'inal yet chuluj heb' ya' yinh hinsat han», xhi Komam.

Hune' pila nab'a' bronce

¹⁷ Xto kam tzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

¹⁸ «Chawatx'e'pax hune' pila yinh ch'en bronze, b'ay stx'aha' sb'ah heb' ya', hat chawatx'e' xolb'al te' Pat xikiltaj yeyi b'oj b'ay ch'ok xahanb'al, kat hanohtzenojaytoj ha' ha' yul. ¹⁹ Yinh ha' ha' ch'ayojtoj yul pila, hat stx'aha' ya' Aarón sq'ab' b'oj yoj; hat stx'aha'pax sk'ahol ya' sq'ab' b'oj yoj. ²⁰ Stx'aha' heb' ya' sq'ab' b'oj yoj yet ch'okojtoj heb' ya' yul te' Pat xikiltaj yeyi, mato yet xhitzojkoj heb' ya' b'ay ch'ahtoj xahanb'al, yuh yanojkoj heb' ya' xahanb'al xnhuslax wet hayin Yahveh hin ti' han, yunhe mach xhkamoj heb' ya'. ²¹ Stx'aha' heb' ya' yoj b'oj sq'ab' yunhe mach xhkamoj heb' ya'. Ch'ok-kanoj hune' chejb'anile ti' yib'anh ya' Aarón b'oj yik'al yinh stohb'al q'inal», xhi Komam.

Te' aceite b'oj incienso xikiltaj yeyi

²² Xto kam tzotelpax Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

²³ «Sik'le hej te' te' kaw k'ul xuq' sam: 12 libra te' mirra, wajeb' libra te' canela xuq' sam, wajeb' libra te' wale' xuq' sam. ²⁴ 12 libra te' casia, kanheb' litro te' aceite yet te' olivo haka' smalil te' ch'a'lax b'ay xikiltaj yeyi. ²⁵ Yinh te' ti' chawatx'e' te' aceite kaw xikiltaj yeyi, q'a' ek'b'alto sk'ulal sataj yaq'b'ilxa hej tzetet. Kaw xuq' sam chawute' te' haka' chute heb' naj kaw helan swatx'en hej perfume. ²⁶ Yinh te' aceite tu' chatxahye' te' Pat xikiltaj yeyi b'oj te' Kaxhah yet lahk'ulal yet chawanojkoj te' yinh smunilal. ²⁷ Te' aceite tu' ch'oknojpaqkoj yet stxahyelaxoj te' mexhah b'oj sunil stzetetal te' ch'oknojkoj, candil b'oj hej stzetetal b'oj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al yet incienso xuq' sam. ²⁸ Ha' te'

aceite tu' stxahyenoj pax hune' b'ay ch'ahtoj no' noq' xahanb'alil, yuh snhuslax no' wet han b'oj sunil stzetetal ch'oknojkoj b'oj pila b'ay stx'ahlax q'ab'e b'oj yoj hune' pila tu'. ²⁹ Haktu' chuh hapohnojiløj hunq'ahan ti', kat yokojkanoj wetoj han. Xahan chub'kankoj hunq'ahan tzetet ti', tzantik'a tzetet stzab'noj, xikiltaj chub'paxkankoj.

³⁰ »Chahama'paxatoj te' aceite yinh swi' ya' Aarón b'oj yinh swi' heb' ya' sk'ahol, yet chapohnojkaniløj heb' ya', kat yokojkanoj heb' ya' hinsacerdotehøj han. ³¹ Chach tzoteloj tet heb' ya' israelita tu', kat hawalnoj tet heb' ya': «Ha' te' aceite ti' xikiltaj yeh stxahyenoj mak ch'alaxojkankoj yinh smunil Komam Dios. ³² Mach chehama'koj te' aceite tu' yinh snimanil tzan-nhetik'a mak winaj, mach chewatx'e'pax hunujxa te' aceite haka' yeh swatx'eb'anil te' ti'. Hune' te' aceite ti', pohb'ililøj te' wet han, yuxin yetwanoj ay hexikiltajnhenoj pax te'. ³³ Ta ay hunuj mak xhwatx'enoj hunuj te' aceite lahan b'oj te' ti', mato sama'atoj te' yinh swi' hunuj komon anma, yilal yilaxojiløj xol skonhob'»», kachinahøj tet heb' ya', xhi Komam.

Incienso xuq' sam

³⁴ Xto yalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés: «Chawiha'tij te' te' xuq' sam, lahan-nhetik'a smalil te' chawiha'tij: chawiha'tij te' q'ol, te' ámbar, te' gálbano b'oj te' nab'a' incienso. ³⁵ Kat hawatx'enoj hunuj tzetet kaw xuq' sam xikiltaj yeyi. K'ul chawute' hakalnoj te' sunil, haka' chute hunuj naj kaw helan swatx'en perfume. Chawaha'toj atz'am xol sunil te' chakala' tu', yunhe kaw xikiltaj ch'eløjkoj hune'

nab'a' incienso tu'. ³⁶ Chakok'tze' hanik'oj te', kaw kok' chawute' te', kat hawanojayoj te' yinh sat te' Kaxhah yet lahk'ulal ay yul te' Pat xikiltaj yeyi, b'ay chin yeb'iloj hinb'ah tawet han. Hune' incienso kaw xuq' sam ti', kaw xikiltaj chub'kuj teyet. ³⁷ Mach chewatx'e' hunujxa incienso xuq' sam, haka' cheyute' hewatx'enoj hune' incienso ti', haxkam xikiltaj yeh wet hayin Yahveh hin ti' han. Yilal xikiltaj cheyute'paxkoj hune' ti'. ³⁸ Maktik'a xhwatx'enoj hunujxa incienso lahan b'oj hune' ti' yunhe yochen yab'enoj sxuq'al sam, ch'ilaxojiloj xol skonhob'», xhi Komam.

Ya' Bezaleel b'oj ya' Aholiab

31 ¹ Xtzotel Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam tet ya':

² «Xin sik'le ya' Bezaleel sk'ahol ya' Uri han, ya' yihtxikin ya' Hur yinh yik'al ya' Judá. ³ Xwakoj Wespíritu yinh ya' han, xwa'ni stz'ajanil sk'ul ya' han. Xwa' shelanil ya' han, xwa'nipax yohtajne' ya' han tzet chuh smunla ya', ⁴ yuh swatx'enoj ya' hej tzetet kaw k'ulch'an yeh swatx'eb'anil yinh ch'en oro, ch'en plata b'oj ch'en bronze. ⁵ Chaha'koj ya' yelow ch'en ch'en kaw k'ulch'an, yanojkoj ya' yelow te' te', kat swatx'enoj ya' hej munlab'al kaw k'ulch'an yinh te'. ⁶ Xhwaha'paxkoj ya' Aholiab kolwal yinh ya' han, ya' sk'ahol ya' Ahisamac yinh yik'al ya' Dan. Xwa' shelanil heb' ya' han b'oj stz'ajanil sk'ul sunil heb' ya', yuh swatx'enoj heb' ya' sunil tzetet xwal tawet ti' han. ⁷ Swatx'e' heb' ya' te' Pat xikiltaj yeyi, te' Kaxhah yet lahk'ulal, smajil te' Kaxhah tu' b'oj sunil stzetal ch'oknojkoj yinh te' Pat tu'. ⁸ Xhwatx'ojpax

te' mexhah b'oj stzetetal te': xhwatx'oj candil yinh nab'a' oro b'oj sunil stzetetal ch'oknojkoj yinh candil tu' b'oj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al yet incienso xuq' sam. ⁹ Xhwatx'ojpax hune' b'ay xhnhuslaxojtoj no' noq' xahanb'alil b'oj sunil stzetetal, xhwatx'ojpax b'ay stx'ahlaxoj q'ab'e b'oj stz'onhob'alil. ¹⁰ Xhwatx'ojpax xilq'ape chaha'koj ya' Aarón yinh b'oj q'ap chaha'koj heb' ya' sk'ahol ya', yet xhmunlahoj heb' ya' yinh sacerdotetal, ¹¹ te' aceite ch'oknojkoj yet ch'alaxojkoj hunuj mak yinh hinmunil han b'oj hej incienso xuq' sam ch'oknojkoj b'ay lugar xikiltaj yeyi. Haka' xuh walni tawet han, haktu' chuh swatx'enoj heb' ya' tzetet tu'», xhi Komam.

Tz'ayik sábado

¹² Xtzotelpax Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam tet ya':

¹³ «Chach tzoteloj tet heb' ya' israelita, kat hawalnoj tet heb' ya' ta yilal spohnojiloj heb' ya' hej tz'ayik sábado wet han, haxkam ha' hune' tz'ayik tu' ch'ok-kanoj yecheloy hinxol b'oj hex yinh stohb'al q'inal han, yunhe heyohtajnhenoj ta hayin Yahveh hin ti' xex hinpohiloj han, yuh heyok-kanoj wetoj han. ¹⁴ Xikiltaj chub'kuj tz'ayik sábado ti' teyet, ha' xewb'al tz'ayik, kat heyijyenoj hune' tz'ayik ti'. Maktik'a mach xhyijyenoj hune' tz'ayik ti', xhpotx'laxoj. Maktik'a xhmunlahoj yinh sábado, ch'ilaxojiloj xol skonhob'. ¹⁵ Wajeb' tz'ayik chex munlahoj, wal yinh shuj tz'ayik, chepoho'iloj wet hayin Yahveh hin ti' han, kat hexewoj yinh hune' tz'ayik tu'. Maktik'a xhmunlahoj yinh sábado,

xhpotx'laxoj. ¹⁶ Sunil heb' ya' israelita xikiltajnhenoj tz'ayik sábedo ti' yinh stohb'al q'inal, haxkam ha' ch'ok-kanoj hinlahk'ulaloj b'oj hex yinh stohb'al q'inal han. ¹⁷ Hune' tz'ayik ti' xhyeniltoj hinlahk'ulal b'oj hex yinh stohb'al q'inal han, haxkam hayin Yahveh hin ti' han, yinh wajeb' tz'ayik xin watx'e satkanh b'oj tx'otx' tx'otx' han, yinh shuj tz'ayik xin tanhk'okanoj hinwatx'en sunil hinmunil han», xhi Komam.

Ich yechel no' tzeh wakax nab'a' oro

¹⁸ Yet xtanhk'okanoj Komam Dios stzotel b'oj ya' Moisés swi' witz Sinaí, xanikank'oj Komam kab' ch'en paq'an ch'en tet ya', b'ay kaw ha' Komam xtz'ib'nhenayoj chejb'anile tu' yuh sq'ab'.

32 ¹ Yet xilni heb' ya' israelita ta nahatilxa aykanatoj ya' Moisés b'ay witz tu', x'ok heb' ya' syamb'anoj sb'ah, xalni heb' ya' tet ya' Aarón:

—Watx'e hej dios chonh i'ni b'elwoj han, haxkam naj Moisés xonh inihaltij b'et tx'otx' Egipto han, mach johtajoj han tzet yeh naj, aymi tzet xa'le naj, xhi heb' ya'.

² Xta'wi ya' Aarón tet heb' ya', xalni ya':

—Iwejiltij yome heyixal ayiktoj yul stxikin, yome oro b'oj yome hek'ahol b'oj hekutz'in, kat heyinitij wet han, xhi ya'.

³ Yuxin sunil heb' ya' israelita tu' x'inihaltij yome oro ayiktoj yul stxikin, xinitij heb' ya' tet ya' Aarón.

⁴ Xchak'oj ya' Aarón tu' ch'en ome tet heb' ya', xa'ni ulujtuj ya' ch'en, xwatx'enayoj ya' hune' yechel no' tzeh wakax yinh ch'en. Haktu' xuh yalni heb' ya' israelita tu':

—¡Konhob' Israel, ha' hunq'ahan ti' kodios xonh inihaltij b'et tx'otx' Egipto!, xhi heb' ya'.

⁵ Yet xilni ya' Aarón hune' tu', x'ok ya' swatx'enoj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tet hune' dios tu', xalni ya':

—Hekal, xhjek'tze' hune' q'inh tet Komam Yahveh, xhi ya'.

⁶ Sab' x'ah wanoj heb' ya' israelita tu' yinh hunxa tz'ayik, x'ok heb' ya' yanojkoj xahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil, xa'ni heb' ya' ofrenda yet aq'ank'ulal. Lawitu' x'ay tz'onhnoj heb' ya' wa'oj, x'uk'i heb' ya', x'ah wanoj heb' ya', x'ok heb' ya' yunuj tzet choche snimanil. ⁷ Yuxin xal Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Asi', paxanhaytoj, haxkam heb' naj hawet konhob' xawiltij b'et Egipto, xax yetatoj heb' naj sb'eyb'al. ⁸ Kaw pet-tik'a xpohnaloj sb'ah heb' naj yinh b'eh xin chej yiha'toj han. Xa' ulujtuj heb' naj ch'en oro, xwatx'en heb' naj hune' yechel no' tzeh wakax nab'a' oro, xshaq'en heb' naj hune' tu', xanikoj heb' naj xahanb'al tet, xalni heb' naj: “Konhob' Israel, ha' hunq'ahan ti' kodios xonh inihaltij sat tx'otx' Egipto”, xhi heb' naj, xhi Komam.

⁹ Xto kam yalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Xaxtik'a wil han ta q'a' kaw yanma hune' konhob' ti'.

¹⁰ Ti'nanh xin, mach chakach stit hin-howal yinh heb' naj han, kat hintanhtzeniloj heb' naj han; tawinxha chin watx'e' hune' konhob' kaw nimejal han, xhi Komam.

¹¹ Xoche ya' Moisés schewnhe'ayoj showal Komam Yahveh sDiosal, xalni ya':

¿Tzet yuh xhtit lemna chawil yinh hune' konhob' xawiltij b'et Egipto yuh skanhil hamay b'oj yuh skanhil haweyi Mamin Yahveh?

¹² Chuh yalnoj heb' naj egipcio yinh hakti': "Tx'oj ib'il yuh yanma mak x'iniltoj heb' naj israelita tu', yuh spotx'lax heb' naj xol q'eb'tajlaj, yuxin x'ilaxiltoj heb' naj b'oj yuh stanhtzelaxiltoj heb' naj", xhimmahoj heb' naj tawinh. Chewnhehayoj niman hahowal tu', yunhe matxa chawitij hune' sya'tajil yib'anh hune' konhob' ti'. ¹³ Tijab' yinh hak'ul tzet alb'ilkanoj hawuh tet heb' ya' hachejab'lom: ya' Abraham, ya' Isaac b'oj ya' Israel, yet xata'wenkankoj yul hati' tet heb' ya', xawalnikanoj ta chatx'ihalnhe'iloj yik'al heb' ya', haka' sb'isil tx'umel ay satkanh; xata'wenpaxkankoj yul hati' tet yik'al heb' ya', ta chawaha' sunil tx'otx' tx'otx' tet heb' ya' yinh stohb'al q'inal, xhi ya' Moisés.

¹⁴ Haktu' xuh schewb'ihayoj showal Komam Yahveh, matxa xayoj Komam hune' sya'tajil tu' yib'anh heb' ya' israelita. ¹⁵ Lawitu' xpaxaytij ya' Moisés swi' witz Sinaí tu', ib'il skab'il ch'en ch'en b'ay tz'ib'nheb'ilayoj chejb'anile yuh sq'ab' Komam Dios; tz'ib'nheb'ilayoj yinh skab'il sat ch'en. ¹⁶ Ha' kaw Komam Dios xwatx'en ch'en ch'en tu' b'oj ha' kaw Komam xtz'ib'nhenkoj kuyb'anile tu' yinh ch'en.

¹⁷ Yet xab'en ya' Josué yel yaw heb' ya' israelita tu', kaw ip ch'awikanoj heb' ya', xalni ya' Josué tet ya' Moisés:

—Haka' jab'en yul snuq' mak ch'a'ni howal, haktu' jab'en yawi heb' ya' jet konhob' ti' b'ay spat, xhi ya'.

¹⁸ Xta'wi ya' Moisés tet ya' Josué tu', xalni ya':

—Tzet xhwab'e ti' han, mach yuluj snuq' mak ch'i'wa yinh howal, mach yuluj snuq' mak xhk'aywa yinh howal, ay b'it ch'alaxkoj wab'en han, xhi ya' Moisés.

¹⁹ Yet x'apni ya' Moisés skawilal b'ay ch'ehayoj heb' ya' tu', xilni ya' ich yechel no' tzeh wakax b'oj ich niman kanhal, kaw xtitkanoj lemna chil ya', xb'ejnihayoj ya' ch'en ch'en b'ay tz'ib'nheb'ilayoj chejb'anile yuh Komam Dios tu', xmaq'nikanojtixhchahoj ya' ch'en yich witz tu'.

²⁰ Lawitu' xanihaktoj ya' ich yechel no' tzeh wakax watx'eb'il tu' xol q'a' q'a', x'ichikoj ya' skok'tzentoj, masantotik'a xpak'ikanoj pojojal, xpulnihaytoj ya' spojojal tu' xol ha' ha', xa'ni ya' yuk'u' heb' ya' israelita. ²¹ Xalni ya' Moisés tet ya' Aarón:

—¿Tzet xach yute hune' konhob' ti', yuxin xawijb'a yanikoj hune' niman mule ti'?, xhi ya'.

²² Xta'wi ya' Aarón:

—Mach chawitij hahowal mamin. Hawohtajtik'a, ta hune' konhob' ti', kaw q'aynajtik'a yuni stx'ojal.

²³ Heb' naj x'alni wet han: “Watx'e hej kodios han, ha' chonh i'noj b'elwoj han, haxkam mach johtajoj han tzet xa'le naj Moisés xonh iniltij b'et Egipto han”, xhi heb' naj. ²⁴ Yuxin xin q'an tet heb' naj han, ta chaloj heb' naj ch'en oro, xa'ni heb' naj ch'en wet han, xwanihaktoj ch'en xol q'a' q'a' han, yechel wakax-xa yeh ch'en x'eliloy ch'en xol q'a' q'a', xhi ya'.

²⁵ Yet xilni ya' Moisés ta matxa cha' kacha' sb'ah konhob' tu', haxkam tonhe xil ya' Aarón x'el stx'ixwilal heb' ya' xol heb' naj yenemigo, yinh shaq'en heb' ya' hej dios tu', ²⁶ x'ah linhnoj ya'

Moisés tu' sti' b'ay ch'ehayoj heb' ya' israelita tu', xalni ya':

—Mak ch'ochenkej yinh Komam Yahveh, syamb'ahab'tij sb'ah b'ay ayin ti' han, xhi ya'. Yuxin xyamb'akoj sb'ah sunil heb' ya' yik'al ya' Leví sk'atanh ya' Moisés tu'.

²⁷ Lawitu' xalni ya':

—Hakti' xute Komam Yahveh yalni, Komam sDiosal Israel: “Iwejtoj heyespada teyinh, kat hetoh yul hunun nhah b'ay aykanh hepat, kat hepox'ni heyuxhtaj, heyamigo, mato mak ay spat hekawilal tu'”, xhi ya'.

²⁸ Xyijye heb' ya' yik'al ya' Leví tzet xal ya' Moisés tu', yuxin oxeb' mil heb' ya' israelita xkam yet hune' tz'ayik tu'. ²⁹ Yuxin xalpax ya' Moisés:

—Ti'nanh xin, xex spohkaniloj Komam Yahveh, xex stxahyenkanoj YA' hune' tz'ayik ti', haxkam xeyikanh heb'ah yinh heyuninal b'oj heyuxhtaj, xhi ya'.

³⁰ Yinh hunxa tz'ayik, xal ya' Moisés tet heb' ya' yet konhob':

—Hex ti', xeyakoj hune' niman hemul, yaja' chin ahjojtoj b'ay ay Komam Yahveh han; huneltaxka chaha' nimank'ulal Komam yinh hemul, xhi ya'.

³¹ Haktu' xuh smeltzo ya' Moisés tzoteloj b'oj Komam Yahveh, xalni ya' tet Komam:

—Kaw nimejal smul hune' konhob' ti' xakoj tawet Mamin, haxkam xwax'e sdios oro.

³² Yuxin ti'nanh, chin q'an tawet han ta chawa' nimank'ulal yinh smul hune' konhob' ti', yaja' ta mach chawa' nimank'ulal yinh, sukanh hinb'ih yul te' hum xatz'ib'nhekanoj han, xhi ya'.

³³ Xta'wi Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

—Hanhk'anhe mak x'anikoj smul wet han, hanhk'anhe chin sub'kanh sb'ih yul wum ti' han.

³⁴ Ti'nanh xin, asi', b'eytzetoj hawet konhob' ti' b'ay alb'ilxa tawet wuh han, xhb'ab'ojtoj wángel yinh hesat han. Yaja' ch'apnoj stz'ayikalil b'ay xhwaha' sya'tajil yila' hawet konhob' ti' yuh smul han, xhi Komam.

³⁵ Xayoj Komam Yahveh sya'tajil yib'anh heb' ya' israelita, yuh ich yechel no' tzeh wakax xwatx'e ya' Aarón tu'.

X'oq' konhob' Israel

33 ¹ Xal Komam Yahveh tet ya' Moisés: «Asi', elanh b'et ti', as b'oj hawet konhob' xawiltij b'et tx'otx' Egipto, kat hatoh b'ay tx'otx' ta'web'ilkoj wib'anh wa'ni tet ya' Abraham han, tet ya' Isaac b'oj tet ya' Jacob, yet xwalni tet heb' ya' han ta xhwaha' tx'otx' tet yik'al heb' ya' han. ² Xhwaha' b'ab'oj hune' ángel yinh hesat han, kat winojiloj heb' naj cananeo b'et tu' han, heb' naj amorreo, heb' naj heteo, heb' naj ferezeo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo. ³ As sat hune' tx'otx' tx'otx' b'ay stx'otx'al no' lech b'oj no' kab', yaja' mach chin ahojtoj hexol han, haxkam kaw wi'e hex, tajka ay tzet chuh hex hintanhtzeniloj yul b'eh han», xhi Komam.

⁴ Yet xab'en heb' ya' israelita hune' tzet kaw tx'oj ti', x'ok heb' ya' oq'oj, matxa hunuj heb' ya' x'anikoj yuwe yinh b'oj x'aniktoj yome. ⁵ Tzet xal Komam Yahveh tet ya' Moisés ha': “Al tet heb' ya' israelita: Hex ti' kaw wi'e hex. Ta chin ahojtoj ninnoj hexol

han, chim hex hintanhtze'iloj han. Iwejiloj heyuwe, kat heyinihaltij heyome ti'nanh, yunhe wilni han tzet chex wute' han”, xhi Komam.

⁶ Haktu' xuh yinihaltij heb' ya' israelita yome, xiniloj heb' ya' yuwe b'et witz Horeb.

Te' Pat yet yamb'ab'ahil

⁷ Xitoj ya' Moisés hune' te' pat, xwatx'enkanh ya' te' yinhtaj b'ay aykanh te' pat b'ay ch'ehayoj heb' ya'; xanikoj ya', Pat yet yamb'ab'ahil sb'ihøj te'. Yet ay hunuj mak ch'ochen saynoj Komam Yahveh, ch'eltij xol konhob' tu', kat stoh b'ay ay te' Pat yet yamb'ab'ahil tu'. ⁸ Yet xhtoh ya' Moisés b'ay te' Pat tu', sunil mak ch'ah linhnoj sti' spat, kat st'anhxitoj yinh ya', masanto ch'ok-kantøj ya' yul te' Pat yet yamb'ab'ahil tu'. ⁹ Yet ch'ok-kantøj ya' Moisés yul te' Pat tu', kat yayiloj hune' q'uyan moyan, smajchenkantøj sti' te' Pat tu', kat stzotel Komam Yahveh b'øj ya'. ¹⁰ Yet chilni heb' ya' israelita hune' q'uyan moyan sti' te' Pat yet yamb'ab'ahil tu', sunil heb' ya' ch'ay jahnoj sti' spat, kat shaq'en heb' ya' Komam.

¹¹ T'anht'eb'il sat Komam Yahveh b'øj ya' Moisés yet stzotel Komam b'øj ya', haka' stzotel kawanh anma kaw yohtajkanøj sb'ah. Lawi stzotel Komam b'øj ya' Moisés, kat smeltzotij ya' b'ay ay spat xol heb' ya' yet konhob'. Wal ya' Josué sk'ahol ya' Nun, ya' tzeh schejab'lom ya' Moisés, maxhtik'a xhitziloj ya' b'ay te' Pat yet yamb'ab'ahil tu'.

¹² Xalnipax ya' Moisés tet Komam Yahveh:

—Mamin, chawal wet han ta chin b'eytze hune' konhob' ti' han, yaja' mach chawal wet han mak

chawaha'toj winh han. Xawalpax wet han ta hach wamigo han, b'oj xahan ayin hawuh han, xchalohapnoj sk'ulch'anil hak'ul winh han.

¹³Ti'nanh xin, ta xchalohapnoj sk'ulch'anil hak'ul tu' wuh han, chin q'an tawet han, ta chayeltoj tzet yetwanoj ay wuni han, yunhe chuh wanikoj skawxob'al hink'ul tawinh han, kat schalohapnoj sk'ulch'anil hak'ul wuh han. Natij Mamin, ta hakonhob' hune' ti', xhi ya'.

¹⁴Xalni Komam Yahveh tet ya' Moisés:

—Hayin chin toj tawinh han, kat hach wa'noj xewoj han, xhi Komam.

¹⁵Xta'wi ya' Moisés tet Komam:

—Ta mach chach toh jinh han, q'a' k'ultu mach chonh hawiltoj b'et ti' han.

¹⁶¿Tzet xin b'ay xhjila'iloj han ta xchalohapnoj sk'ulch'anil hak'ul tu' juh han? Ha' tzet chuh jilnojiloy sk'ulch'anil hak'ul tu' han, ta chach toh jinh han. ¿Tzet xin b'ay ch'ilchahojiloy ta mach lahanoy honh b'oj yaq'b'ilxa konhob' ay sat tx'otx' tx'otx' ti' han?, xhi ya'.

¹⁷Xta'wi Komam: K'ultik'a, xhwub' tzet xaq'an wet ti' han, haxkam xchalohapnoj sk'ulch'anil hink'ul hawuh han b'oj hach wamigo han, xhi Komam.

¹⁸Xalnipax ya' Moisés:

—Chin q'an tawet han, ta chayeh sq'aq'al hamay wet han, xhi ya'.

¹⁹Xta'wipax Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni YA':

—Chin yeb' sunil sk'ulch'anil hink'ul yinh hasat han, kat hawohtajnhenoj hinb'ih han. K'ulch'an hink'ul yinh mak xhwoche han ta k'ulch'an hink'ul

yinh han b'oj stz'a' hink'ul yinh mak xhwoche han ta stz'a' hink'ul yinh han, ²⁰ yaja' mach chuh hawilnoj hinsat han, haxkam mach hunuj mak chuh yilni hinsat han kat-to yehipaxk'oj, xhi Komam.

²¹ Xto yalnipax Komam Yahveh:

—Ay hune' lugar hinkawilal han. Hat chach ahojtoj yib'anh ch'en ch'en tu'. ²² Yet ch'ek'ojtoj sq'aq'al hinmay han, chach waha'k'toj yul hune' sholanil ch'en han, kat hach web'anojtoj yuh hinq'ab' han masanto chin ek'ojkantoj han. ²³ Lawitu' kat winojiloj hinq'ab' han, yunhe chuh hawilnoj stel winh han, yaja' mach chawila' hinsat han, xhi Komam.

Ch'ak'b'i lahk'ulal

34 ¹ Xalnipax Komam Yahveh tet ya' Moisés: —Watx'eltoj kab'oj ch'en ch'en haka' ch'en b'ab'el wa'naj tawet han, kat hintz'ib'nhenojajoj tz'ib' yib'anh ch'en han, haka'tik'a tz'ib' xwayoj sat ch'en b'ab'el xamaq'tixhchahoj han.

² Sab'sahk'al hekal, chawaha' listohal hab'ah, kat hawahojtij swi' witz Sinaí, kat hawuluj yinh hinsat han. ³ Mach hunuj mak ch'ahojtij tawinh, mach hunuj mak xhwila' swi' hune' witz ti' han. Mach hunuj no' kaneluh b'oj mach hunuj no' wakax xhlowojajoj skawilal ti', xhi Komam.

⁴ Xwatx'eniltoj ya' Moisés kab' ch'en ch'en haka'tik'a ch'en ya'naj Komam tet ya'. Sab' x'ah wanoj ya', x'ahtoj ya' swi' witz Sinaí tu' haka' xute Komam Yahveh yalni; xitoj ya' skab'il ch'en ch'en tu' yul sq'ab'. ⁵ X'ayiloj Komam Yahveh xol hune' q'uyan moyan, xkankanoj Komam sk'atanh ya' Moisés tu'; b'et tu' xa' Komam sb'ih yohtajne'iloj ya'. ⁶ Yet

lanhan yek'toj Komam yinh sat ya' Moisés tu', xalni Komam yinh kaw ip:

—¡Hayin Yahveh hin han! ¡Yahveh hinb'ih han! Kaw ay skanhil weh han, k'ulch'an hink'ul han b'oj kaw stz'a' hink'ul han; ay snimanil hink'ul han, mach chin b'ejkanoj wochen anma han, xhwuh tzet chin ta'wekoj wib'anh han. ⁷ Maxhtik'a chin b'ejkanoj sk'ulch'anil hink'ul yinh hemam han, yinh yik'al heyichmam; xhwa' nimank'ulal yinh stx'ojal han b'oj yinh hej swi'ehal; yaja' xhwapaxayoj sya'tajil yib'anh mak stx'ojalnhetik'a chuh han, xhwayoj yib'anh sk'ahol han b'oj yib'anh yihtxikin, masanto yinh skanh majan yik'al, xhi Komam.

⁸ Lemb'ilnhe x'ay jahnoj ya' Moisés sat tx'otx', xshaq'en ya' Komam Dios. ⁹ Xalni ya':

—Mamin, ta kaw yeli xchalohapnoj sk'ulch'anil hak'ul wuh han, hulanh, kat hakankanoj koxol han. Waxamkami kaw wi'ekanoj wet konhob' ti' han, a' nimank'ulal yinh kotx'ojal han b'oj yinh komul han, kat honh hawanikankoj hakonhob'oj han, xhi ya'.

¹⁰ Xta'wi Komam tet ya' Moisés: «Ilk'anab'i, chin watx'e hune' lahk'ulal yinh sat sunil hawet konhob' ti' han. Xhwub' k'ayb'alk'ule maxhtotik'a xhwukuj yul hunuj konhob' ay sat tx'otx' tx'otx' ti' han, sunil hawet konhob' ch'ilnoj tzet xhwub' han, haxkam cheyila' k'ayb'alk'ule xhwub' han.

¹¹ »Yijye hawuni tzetet xhwal tawet ti'nanh han. Xhwiha'iloj heb' naj amorreo yinh hasat han, heb' naj cananeo, heb' naj heteo, heb' naj ferezeo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo.

¹² »Kaw nan-nhe hawuh hawatx'en hunuj lahk'ulal b'oj heb' naj ay sat tx'otx' tx'otx' b'ay chach apnoj

tu', yunhe mach chach ayk'ayoj yul slanhte' heb' naj.
¹³ Cheyeta'toj b'ay chakoj heb' naj sxahanb'al, kat hemaq'noj tixhchahoj hej ch'en ch'en xikiltaj yeh tet heb' naj b'oj hej yechel ich ix stiyoxh heb' naj Asera.

¹⁴ »Mach hej dios b'ay chex ayoj jahnoj, haxkam hayin Yahveh hin ti' han, kaw sawen hin han.

¹⁵ »Yuxin mach hunuj lahk'ulal cheyaha'koj b'oj heb' naj ay sat hune' tx'otx' tx'otx' tu', tajka chex yawte' heb' naj yet chanojkoj heb' naj sxahanb'al b'oj yet chetanojtoj sb'ah heb' naj yuh stiyoxh tu', kat helonoj xahanb'al chaha'koj heb' naj. ¹⁶ Mato ta chemohb'a' hek'ahol b'oj skutz'in heb' naj, yet chetanojtoj sb'ah heb' ix yinh hej sdios tu', kat yijb'anojtoj heb' ix hek'ahol yunujpax tzet chub' heb' ix.

¹⁷ »Mach b'aq'inh cheyaha' ulujtuj ch'en metal, kat hewatx'enoj tiyoxh yinh ch'en.

Q'inh ch'ek'tzelax hunun hab'il

¹⁸ »Cheyek'tze' q'inh yet ixim pan machkoj sipk'ab'anil; yulb'al hujeb' tz'ayik chelob' ixim pan tu', haka' xuh wa'ni chejb'anile tawet han. Cheyek'tze' hune' q'inh tu' yinh x'ahaw Abib, haxkam yinh hune' x'ahaw tu' xex eltij sat tx'otx' Egipto.

¹⁹ »Wet yeh sunil b'ab'el hek'ahol han, b'ab'el yunin henoq' winaj: no' wakax b'oj no' kaneluh. ²⁰ Wal no' b'ab'el yunin heburro winaj; hunuj no' kaneluh, mato hunuj no' kaplaxh cheyaha' shelb'aloj no'; yaja' ta mach cheyaha' shelel no', chejonho'iltoj snuq' no' ni'an burro tu'. Cheyaha'pax ofrenda shelb'aloj

hek'ahol wet han. Mach hunuj mak chuh yuluj hin shaq'enoj han, ta matzet chiha'tij wet han.

²¹ »Wajeb' tz'ayik chex munlahoj, kat hexewoj yinh shuj tz'ayik; waxamkami stimpohal b'ay kaw ay munil, yilal hexewoj.

²² »Cheyek'tze'pax hej q'inh yet hej semana, haktu' sb'ih hune' q'inh tu', heyek'tzenojpax q'inh b'ay cheyiha'kanh b'ab'el sat ixim trigo, kat heyek'tzenojpax q'inh yet cheyinojkanh hetz'unub' slahwob'al hab'il.

²³ »Oxel el chuluj heb' naj winaj hawet konhob' hin shaq'e' hayin Yahveh Yahaw hin ti' han, hin sDiosal konhob' Israel han. ²⁴ Hayin xhwiha'iloj heb' naj nan konhob'al yinh hesat han, yuxin nimejal chub'kanoj hetx'otx'. Mach hunuj mak ch'ochenojkoj hetx'otx', yet chex ahajtij oxel el hunun hab'il yinh hinsat hayin Yahveh hin ti' han.

²⁵ »Yet cheyanojkoj hunuj no' noq' xahanb'alil wet han, mach chehunb'a' schik'il no' b'oj tzetet aykoj sipk'ab'anil. No' noq' cheyaha'koj xahanb'alil wet yinh q'inh Pascua han, matxa ninoy no' cheyaha'kanoj yinh hunxa tz'ayik.

²⁶ »Cheyiha'toj hej b'ab'el sat hetz'unub' q'a' k'ultu yul watut hayin Yahveh hin ti' han.

»Mach chetxika' no' tz'ul kaplaxh xol yal yim smi'», xhi Komam.

Chejb'anile tz'ib'nheb'ilayoj yinh ch'en ch'en

²⁷ Xal Komam Yahveh tet ya' Moisés:

«Tz'ib'nhehayoj tzet xhwal tawet ti' han, haxkam ha' ch'alnoj ta ay hinlahk'ulal xin watx'e b'oj hach han b'oj pax hawet konhob' israelita», xhi Komam.

²⁸ 40 tz'ayik yok 40 aq'b'al ayatoj ya' Moisés tu' sk'atanh Komam, mach xwa' ya' b'oj matzet xuk' ya' yulb'al ayatoj ya' sk'atanh Komam. B'et tu' xtz'ib'nhehayoj ya' chejb'anile yet lahk'ulal sat ch'en ch'en tu', hunq'ahan lahunheb' chejb'anile.

²⁹ Lawitu' xmeltzohaytij ya' Moisés tu' swi' witz Sinaí, ib'il skab'il ch'en ch'en b'ay tz'ib'nheb'ilayoj chejb'anile tu' yuh ya', kaw stzejtzonkanoj sat ya', haxkam xtzotel ya' b'oj Komam Dios, yaja' mach yohtajoj ya' ta haktu' yilot sat ya'. ³⁰ Yet xilni ya' Aarón b'oj sunil heb' ya' israelita ta stzejtzon sat ya' Moisés tu', xiwkanoj heb' ya' shitzkoj sk'atanh ya'. ³¹ Yuxin xawtetoj ya' Moisés ya' Aarón tu' b'oj heb' ya' swi'al konhob' tu' sk'atanh, xtzotel ya' b'oj heb' ya'. ³² Lawitu' xitzkoj sunil heb' ya' israelita tu' sk'atanh ya', xa'ni ya' skuyb'anil heb' ya', yinh syijyen sunil kuyb'anile xatij Komam Yahveh tet ya' Moisés swi' witz Sinaí. ³³ Lawi stanhk'o ya' Moisés tu' stzotel b'oj heb' ya' yet konhob' tu', xmajchentoj ya' sat yuh hune' q'ap velo. ³⁴ Yet xhb'eyk'oj ya' Moisés tu' tzoteloj b'oj Komam Yahveh, masantotik'a ch'eltij ya' yinh sat Komam, kat yiniloj ya' q'ap velo tu' yinh sat. Yet ch'eliloj ya', kat yalni ya' tet heb' ya' israelita tzet xaltij Komam tet ya'. ³⁵ Ha' yet chilni heb' ya' israelita stzejtzon sat ya' Moisés, kat yenhlenoj ya' sat, masantotik'a ch'oktoj ya' tzoteloj b'oj Komam Dios hunekxa, kat-to yinipaxiloj ya' yenhel sat tu'.

Xhwatx'ikanh te' Pat xikiltaj yeyi

35 ¹ Xyamb'akoj ya' Moisés sunil heb' ya' yet konhob' israelita, xalni ya' tet heb' ya': «Ha' hunq'ahan chejb'anile ti' xal Komam Yahveh ta yilal

koyijyeni. ²Wajeb' tz'ayik chex munlahoj, wal yinh shuj tz'ayik, chepoho'iloj tet Komam Yahveh. Chex xewoj yinh hune' tz'ayik tu', yuh heyanojkoj smay Komam. Maktik'a xhmunlahoj, xhpotx'laxoj. ³Mach cheyaha'koj q'a' q'a' yul te' nhah yinh shuj tz'ayik», xhi Komam.

Ofrenda x'a'lax b'ay te' Pat xikiltaj yeyi

⁴Xalni ya' Moisés tet sunil heb' ya' yet konhob': «Ha' hune' ti' schejb'anil Komam Yahveh xatij: ⁵Pohweji loj hunuj heyofrenda tet Komam Yahveh. Mak xhwayojtij yinh yanma, chuh ya'noj ch'en oro, ch'en plata ch'en bronce, ⁶tx'al tx'al azul, tx'al kaj morado, tx'al kaj, tx'al lino b'oj xil no' ix kaplaxh, ⁷stz'umal no' winaj kaneluh tz'ahb'il yinh kaj b'oj stz'umal no' tejón kaw tx'utx'u', hej te' acacia, ⁸te' aceite ch'a'ni mujluj candil, hej tzetet ch'a'ni xuq'b'oj sam te' aceite ch'ahtoj yinh swi' hune' mak ch'ok-kanoj yetoj Komam Dios b'oj hej tzetet ch'alaxkoj xol incienso xuq' sam. ⁹Ch'en ónice b'oj hunq'ahanxa hej ch'en ch'en kaw k'ulch'an ch'okoj yinh q'ap efod b'oj q'ap pectoral.

Munil yinh swatx'elaxkanh te' Pat xikiltaj yeyi

¹⁰»Mak ay shelanil hexol yinh swatx'en hej tzetet, chuluj, kat swatx'enoj sunil hej tzetet xchej Komam Yahveh watx'oj: ¹¹Te' Pat xikiltaj yeyi, lugar b'ay xikiltaj yeyi, hej tzetet ch'oknojkoj yinh te', smajil te', hej slokob'alil te', smarchohal te', te' nixhtej te' ch'ek' q'atq'oni, yoyal te' b'oj hej stz'onhob'al hej yoyal te' Pat tu'. ¹²Te' Kaxhah yet lahk'ulal, nixhtej slokob'al te', smajil te' b'oj q'ap velo ch'eb'antoj te' Kaxhah.

¹³Te' mexhah b'oj nixhtej ste'al te' mexhah tu', sunil stzetal te' ch'oknojkoj b'oj ixim pan pohb'ililoj tet Komam Dios. ¹⁴Hune' xhb'atxni candil b'oj hej stzetal ch'oknojkoj yinh. Hej scandilal b'oj te' aceite ch'a'ni mujluj candil. ¹⁵Hune' b'ay xhnhuslaxoj incienso b'oj nixhtej ste'al, te' aceite ch'alaxkoj yet xhpohlaxiloj tzetet tet Komam Dios, incienso xuq' sam b'oj q'ap cortina ch'okoj b'ay sti' spultahil b'ay te' Pat xikiltaj yeyi. ¹⁶Hune' b'ay xhnhuslaxoj no' noq' xahanb'alil, hune' sparrillahil bronce b'oj nixhtej ste'al. Sunil hej stzetal ch'oknojkoj yinh hune' b'ay xhnhuslaxoj xahanb'al tu' b'oj hune' tx'ahb'al q'ab'e nab'a' bronce b'oj yoj. ¹⁷Q'ap cortina xhmajchenojtoj yamaq' te' Pat tu', yoyal hune' amaq' tu' b'oj hej stz'onhob'al yoyal amaq' tu'. ¹⁸Hej te' estaca ch'oknojkoj yuh smajchenojtoj b'ay te' Pat xikiltaj yeyi b'oj te' ch'okoj yamaq'il te' Pat b'oj tx'anh tx'anh ch'oknojkoj yinh te' Pat tu' b'oj tx'anh ch'okojpax yamaq'il te' Pat. ¹⁹Hej xilq'ape chaha'koj ya' Aarón sacerdote yinh yet cha'noj q'ana' sb'ah ya' yinh smunil yul te' Pat b'ay xikiltaj yeyi, q'ap xil sq'ap ya' xikiltaj yeh pohb'ililoj chaha'koj yinh b'oj pax xil sq'ap heb' ya' sk'ahol ya' yet xhmunlahoj heb' ya' yinh sacerdotahal», xhitij Komam tet ya' Moisés.

Xitij konhob' yofrenda

²⁰Haktu' xuh shitziloj sunil heb' ya' israelita tu' yinh sat ya' Moisés. ²¹Sunil mak xwayitij yinh yanma, mak soman yeh swi', xb'ey yaha' yofrenda tet Komam Yahveh, yuh yalaxkanh te' Pat xikiltaj yeyi b'oj sunil stzetal te' ch'oknikoj yinh b'oj yuh swatx'i xilq'ape xikiltaj yeyi. ²²Sunil heb' naj winaj b'oj

heb' ix ix, maktik'a xwayitij yinh yanma, xitij ch'en ome, ch'en uwe, ch'en pulsera, ch'en kolq'ab' b'oj sunil hej tzetet oro ofrendahil tet Komam Yahveh.

²³ Maktik'a ay stx'al azul, stx'al kaj morado, stx'al kaj b'oj stx'al lino fino, xil no' kaplaxh, stz'umal no' kaplaxh, stz'umal no' winaj kaneluh tz'ahb'il yinh kaj b'oj stz'umal hej no' tejón kaw tx'utx'u', xitij anma tu'. ²⁴ Maktik'a xuh spohniloj ch'en plata b'oj ch'en bronce, xipaxtoj ch'en ofrendahil tet Komam Yahveh. Hakpaxtu' mak ay ste' yinh te' acacia, xipaxtoj anma tu' te' yofrendahoj yuh yoknikoj te' yinh te' Pat tu'.

²⁵ Sunil heb' ix ix helan schemli yinh sq'ab', xitij heb' ix q'ap q'ape chemb'il tu': q'ap kaj morado, q'ap azul, q'ap kaj b'oj q'ap lino fino. ²⁶ Sunil heb' ix helan schemli, xchem heb' ix xil no' kaplaxh, haxkam haktu' xuh swayitij yinh yanma heb' ix yuni. ²⁷ Heb' ya' aykoj swi'aloj xol heb' ya' israelita tu', xitij heb' ya' ch'en ónice b'oj hej ch'en ch'en x'ok yelawoj q'ap efod b'oj q'ap pectoral. ²⁸ Hej te' te' kaw xuq' sam, te' aceite ch'a'ni mujluj candil, te' aceite ch'oknikoj yinh mak xhpohlaxiloj tet Komam Dios b'oj hej te' te' yet incienso xuq' sam.

²⁹ Sunil heb' ya' winaj b'oj heb' ya' ix israelita, heb' ya' xwayitij yinh yanma, xitoj heb' ya' yofrenda yuh yoknikoj yinh munil xq'anayoj Komam Yahveh tet ya' Moisés tu'.

Ya' Bezaleel b'oj ya' Aholiab

³⁰ Xalni ya' Moisés tet yet konhob': «Awejiktoj yul henab'al, ta Komam Yahveh xsik'len ya' Bezaleel sk'ahol ya' Uri, yihtxikin ya' Hur, xol yik'al ya' Judá.

³¹ Xanikoj Komam Yespíritu yinh ya', xa'ni Komam

stz'ajanil sk'ul ya', stxumb'al ya', yohtajb'al ya' b'oj shelanil ya' yuni hej tzetet; ³²yunhe swatx'en ya' hej munlab'al yinh nab'a' oro, yinh ch'en plata b'oj yinh ch'en bronce. ³³Xa'nipax Komam shelanil ya' swatx'en b'ay stzab'i hej ch'en ch'en k'ulch'an, kat swatx'en ya' hej munlab'al k'ulch'an yinh te' te'. ³⁴Xa'pax Komam shelanil ya' yinh skuywahi; hakpaxtu' ya' Aholiab sk'ahol ya' Ahisamac, yik'al ya' Dan. ³⁵Xa' Komam niman shelanil heb' ya' skawanhil, yuh swatx'en heb' ya' sunil hej tzetet k'ulch'an yilot, xa' Komam shelanil heb' ya' schemni q'ap q'ape kaj morado, q'ap azul, q'ap kaj, b'oj q'ap lino fino. Kaw ay shelanil heb' ya' schemni sunil hej tzetet tu'.

36 ¹»Ya' Bezaleel b'oj ya' Aholiab b'oj sunil heb' ya' xa' Komam Yahveh shelanil yuh swatx'enkanh heb' ya' b'ay xikiltaj yeyi, smunlanhe' heb' ya' sunil smunilal b'ay xikiltaj yeyi, haka' xute Komam yalni», xhi ya'.

Xtanhk'o ya' Moisés schani hej yofrenda konhob'

²Xawte ya' Moisés ya' Bezaleel b'oj ya' Aholiab b'oj sunil heb' ya' xa' Komam Yahveh stz'ajanil sk'ul b'oj shelanil. Sunil heb' ya' xwayitij yinh yanma, xul heb' ya' munlahoj yinh hune' munil tu'. ³Xak'oj ya' Moisés ch'en ofrenda tu' tet heb' ya', ch'en xa' heb' ya' yet konhob' ya' yuh swatx'elaxkanh b'ay xikiltaj yeyi. Hunun sahk'alil sb'ey heb' ya' yet konhob' ya' Moisés tu' ya'noj yofrenda, haka' xuh swayitij yinh yanma heb' ya'.

⁴Sunil heb' ya' xa' Komam Dios stz'ajanil sk'ul b'oj shelanil tu', xakanoj heb' ya' smunil yet x'ok heb' ya'

munlahoj yinh te' Pat xikiltaj yeyi. ⁵ Xb'ey heb' ya' yalnoj tet ya' Moisés: «Xax palk'onkanoj tzetet cha' heb' ya' jet konhob' ti' yinh tzetet ch'oknikoj yinh munil xq'anayoj Komam Yahveh jet», xhi heb' ya'.

⁶ Yuxin xal ya' Moisés, ta xhpujb'alaxk'oj hune' ab'ix xol konhob', ta matxa hunuj naj winaj mato hunuj ix ix, xhto kam swatx'e hej tzetet ch'oknojkoj yinh te' Pat xikiltaj yeyi. Yilal matxa chitoj yofrenda. Yuxin sb'ejkanoj heb' ya' israelita tu' swatx'en hej tzetet b'oj yinitoj yofrenda, ⁷ haxkam kaw tx'ihalxakanoj hej tzetet ch'oknikoj yinh te' Pat xikiltaj yeh xax ya' heb' ya', yuxin xax palk'onkanoj hej tzetet tu'.

X'alaxkanh te' Pat xikiltaj yeyi

⁸ Sunil heb' ya' kaw ay shelanil, ha' heb' ya' x'anikanh te' Pat xikiltaj yeyi. Lahunheb' q'ap cortina lino fino x'oknikoj, chemb'il xuh q'ap yinh tx'al tx'al azul, tx'al kaj morado b'oj tx'al kaj. Xtz'islaxayoj yechel nixhtej querubín yinh q'ap.

⁹ Lahan-nhetik'a smalil xuh sunil q'ap cortina tu', 13 metro xuh stelb'al q'ap, yok kab' metro xuh satb'al q'ap. ¹⁰ Xtz'islax howeb' q'ap, xunb'alaxtoj q'ap tu'. Haktu' xuh shunipaxtoj howeb'xa q'ap. ¹¹ X'alaxkoj sti' q'ap cortina tzujanxa yekanoj yinh q'ap b'ab'el majan tu', kaj morado yelow q'ap x'alaxkoj. Haktu' x'utelaxpax q'ap cortina tzujanxa yepaxkanoj yinh hunxa majan q'ap cortina tu'. ¹² Lawitu' x'alaxkoj 50 taj stxam hunun majan q'ap cortina tu', xchayoj sb'ah stxam hunun q'ap. ¹³ Xwatx'ipax 50 taj ch'en lokob'al oro, yunhe slokoj stxam huntaj majan q'ap yinh ch'en, kat shunb'anoj sb'ah stxam q'ap hunun,

haximwal hune'nhe chub'kantoj q'ap swi' te' Pat tu', hune'nhe chub'kanoj te'.

¹⁴Xwatx'elax 11 q'ap cortina yinh xil no' kaplaxh, ha' q'ap xmajchentoj b'ay te' Pat xikiltaj yeyi. Haka' hunuj Pat, haktu' xukanoj b'ay xikiltaj yeyi.

¹⁵Lahan-nhetik'a xuh smalil hunun q'ap cortina tu', 14 metro xuh stelb'al q'ap, yok kab' metro xuh satb'al q'ap. ¹⁶Kab' majan xuh q'ap cortina tu': howeb' xukuj q'ap yinh b'ab'el majan, wal yinh skab' majan, wajeb' xukuj q'ap. ¹⁷Xwatx'elax 50 taj stxam hunun majan q'ap cortina tu', hat x'ok yinh q'ap tzujanxa yetij yinh hunun majan q'ap, yunhe shunitoj skab'il majan q'ap. ¹⁸Xwatx'elaxpax 50 ch'en lokob'al bronze b'ay xhloki stxam hunun majan q'ap cortina tu', yunhe hune'nhe chub'atoj q'ap yib'anh te' Pat tu'.

¹⁹Xwatx'ipax q'ap q'ape yinh xil no' winaj kaneluh, tz'ahb'il xuh q'ap yinh kaj, ha' q'ap xmajchentoj swi' te' Pat tu'. Yib'anhxa q'ap tu' xtoh stz'umal no' tejón kaw tx'utx'u'. ²⁰Xwatx'ipax te' marco yinh te' acacia x'oknikoj yinh te' Pat xikiltaj yeyi, linhan xukuj te'.

²¹Howeb' metro xuh stelb'al hunun te' te' tu', wal satb'al te', 70 centímetro. ²²Xwatx'ipax sti'laj hunun te' marco tu', yuxin k'ul xuh schani sb'ah te', haktu' xuh sunil te' marco x'ok yinh te' Pat xikiltaj yeyi.

²³20 te' marco tu' x'ok b'ay hune' smotxlaj te' Pat tu' yetk'ulal sur. ²⁴Xwatx'ipax 40 ch'en stz'onhob'al te' marco tu' plata, kab'taj ch'en x'ok yinh hunun te', hunun ch'en x'ok b'ay watx'eb'ililtoj sti' te' marco tu'. ²⁵20 te' marco tu' xwatx'i, yuh yalaxojpaxkoj te' b'ay hunxa smotxlaj te' Pat xikiltaj yeyi, yinh yetk'ulal sur, ²⁶b'oj pax ch'en 40 stz'onhob'al te'

marco tu' plata: Kab' ch'en tz'onhob'al tu' x'ok yinh hunun te' marco tu', hunun ch'en x'ok yalanh hunun b'ay shunb'a sb'ah te'. ²⁷ Wajeb' te' marco tu' xwatx'i, yuh yok te' yinh hunxa smotx'laj te' Pat tu', yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik. ²⁸ Xwatx'ipax kab' te' marco yinh stxikinb'al te' Pat tu', yinh skab'il smotx'laj te'. ²⁹ Kab' xukuj te' marco tu' yalanh b'oj yib'anh yinh skab'il smotx'laj te' Pat tu', yaja' xunikanayoj te' yinh hune' ch'en argolla. Lahan-nhetik'a xukuj te' yinh skab'il smotx'laj te' Pat tu'. ³⁰ Waxajeb' x'elkoj te' marco x'ok yinh te' Pat tu', 16 stz'onhob'al te' aq'in tu' plata, kab' ch'en tz'onhob'al tu' x'ok yinh hunun te' marco tu'.

³¹ Xwatx'ipaxiltoj te' te' ch'ek' q'atq'oni, yinh te' acacia xwatx'iltoj te'. Howeb' te' x'ok yinh te' marco yinh hune' smotx'laj te' Pat tu'. ³² Howeb'pax te' te' ch'ek' q'atq'on tu' x'i'nikoj te' marco yinh hunxa smotx'laj te' Pat tu', yok howeb'pax te' te' ch'ek' q'atq'on tu' x'i'nipaxkoj b'ay hunxa smotx'laj te' Pat tu', yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik. ³³ X'ek'toj te' te' ch'ek' q'atq'on tu' yinh sunil satb'al te' marco x'ok yinh te' Pat tu', masanto xq'axponkanik'toj te' sunil satb'al te' marco tu'. ³⁴ X'ok-kanoj ch'en oro yinh sunil te' marco b'oj te' te' ch'ek' q'atq'on tu'. Xwatx'elaxpax hunq'ahan ch'en lokob'al oro, yunhe yek'toj q'atq'on te' te' tu' yul ch'en.

³⁵ Xchemlaxpax q'ap cortina yinh lana kaj morado, yinh kaj, yinh corinto b'oj yinh lino fino. Xtz'islaxayoj yechel nixhtej querubín yelawoj q'ap. ³⁶ Xwatx'elaxpax kanheb' te' oy yinh te' acacia xpichlaxtoj te' yinh ch'en oro, yuh yalaxkanh q'ap cortina tu' yinh te'. X'alaxkoj ch'en argolla oro yinh

te', xwatx'elaxpax kanheb' stz'onhob'al te' oy tu' nab'a' plata.

³⁷ Xwatx'elaxpax hune' q'ap velo x'ah sti' te' Pat xikiltaj yeyi, chemb'il xuh q'ap yinh tx'al tx'al azul, yinh kaj morado, yinh kaj b'oj yinh lino fino.

³⁸ Xwatx'ipax howeb' te' oy b'oj ch'en lokob'al x'ok yinh te' oy tu'. Xpichlaxtoj te' yinh ch'en oro b'oj pax ch'en b'ay xtzab'i te' oy tu'. Yinh ch'en bronce xwatx'i howeb' b'ay xb'atxi te' oy tu'.

Xwatx'i te' Kaxhah

(Éx. 25:10-40; 27:1-8; 30:1-10)

37 ¹ Xwatx'epax ya' Bezaleel hune' te' Kaxhah yinh te' acacia: Hune' metro yok 15 centímetro xuh shojanil te', 70 centímetro xuh satb'al te', yok 70 centímetro xukanh stelb'al te'. ² Xpichnitoj ya' yul te' b'oj yinhtaj te' yinh nab'a' oro, xanikoj ya' hune' lisan oro yelawoj sti' te'. ³ Xwatx'e ya' kanheb' slokob'al te' nab'a' oro, yuh yok ch'en yinh skanheb'al stxikinb'al te'; kab' slokob'al te' tu' x'ok yinh hunun sq'axq'epal. ⁴ Xwatx'epax ya' te' nixhtej te' yinh te' acacia, te' sb'atxb'anil te' Kaxhah tu', xpichnipaxtoj ya' te' yinh ch'en oro. ⁵ Xanik'toj ya' te' yul ch'en slokob'al te' Kaxhah tu', yunhe chuh sb'atxlaxojk'oj te'.

⁶ Xwatx'en ya' hune' smajil te' Kaxhah tu' nab'a' oro, hune' metro yok 15 centímetro xuh shojanil te', yok 70 centímetro xuh satb'al te'. ⁷ Xwatx'enpax ya' Bezaleel tu' yechel kawanh querubín yinh ch'en nab'a' oro, ha' x'ok yinh skab'il smotxlaj te' Kaxhah tu', chak'b'il xuh yechel yinh ch'en martillo. ⁸ Tz'unb'il xukuj yechel querubín tu' yib'anh smajil

te' Kaxhah tu'. Xtz'unlaxkoj hunun yechel tu' yinh hunun smotxlaj smajil te' Kaxhah tu'. Hune'nhe xukantoj yechel querubín tu' b'oj smajil te' Kaxhah tu'. ⁹Hakan xutij yechel querubín tu' yinh hunun, b'oj lehantoj sxik', yunhe smajchentoj yechel querubín tu' smajil te' Kaxhah tu'.

Te' mexhah yet ixim pan

¹⁰Xwatx'epax ya' Bezaleel hune' te' mexhah yinh te' acacia, 90 centímetro xuh shojanil te', 50 centímetro xuh satb'al te' yok 70 centímetro xukanh stelb'al te'. ¹¹Xpichnitoj ya' te' mexhah tu' yinh nab'a' oro, xanikoj ya' hune' lisan oro yelawoj sti' te'. ¹²Xanipaxkoj ya' hune' sti'laj te' mexhah tu', 20 centímetro xute ya' satb'al hune' tu', xanikoj ya' hune' lisan oro sti'laj hune' tu'. ¹³Xa'nipax ya' ulujtuj ch'en oro, xwatx'enpax ya' kanheb' slokob'al te' mexhah tu' nab'a' oro, xanikoj ya' ch'en yinh hunun stxikinb'al te' mexhah tu' b'ay aykoj hunun yoj te'. ¹⁴B'ay aykoj yet sti' te' mexhah tu', hat x'ok ch'en slokob'al te', yunhe yek'toj te' nixhtej te' xhb'atxnik'oj te' mexhah tu' yul ch'en.

¹⁵Yinh te' acacia xwatx'elaxiltoj te' nixhtej te' tu', xpichnitoj ya' te' yinh oro. ¹⁶Xwatx'enpax ya' hej netb'al oro ch'ahtoj yib'anh te' mexhah tu': Ch'en sek', ch'en cuchara, ch'en vaso, ch'en xhaluh, yunhe yaytoj hej ofrenda yal te' uva yul.

Ch'en xhb'atxni candil

¹⁷Xwatx'epax ya' Bezaleel tu' hune' b'atxob'al candil yinh oro, chak'b'il xute ya' swatx'en ch'en yinh ch'en martillo: xwatx'e ya' stz'onhob'alil ch'en, yoj

ch'en, scopahil ch'en, stutumal ch'en b'oj yaq'b'alil ch'en. Hune'nhetik'a b'ay xwatx'i sunil snimanil ch'en. ¹⁸Wajeb' sq'ab' ch'en x'eli, oxeb'taj yinh hunun sq'axq'epal ch'en. ¹⁹Aykoj hunun scopahil ch'en yinh hunun sq'ab' haka' yilot yaq'b'alil te' almendro, aypaxkoj nixhtej b'ay xhtij stutumal te' b'oj sxumak te'. ²⁰Ch'en b'atxob'al candil tu', ay kanheb' scopahil yoj ch'en, lahantik'apax yilot b'oj sxumak te' almendro b'oj b'ay xhtit sxumakil te'. ²¹Yinh syoxeb'al mohan sq'ab' ch'en ch'eli, lapan aykoj hunun haka' yilot b'ay xhtit sxumak te' haq'b'al yich. ²²Hunq'ahan haka' yilot b'ay xhtit sxumak te' haq'b'al tu', hune'nhe yetoj b'oj snimanil ch'en. Yinh nab'a' oro xwatx'i hunq'ahan tu', chak'b'il xuh swatx'i ch'en yinh ch'en martillo. ²³Nab'a' oro xutepax ya' ch'en hujeb' scandilal hune' b'atxob'al candil tu', stenazahil ch'en b'oj ch'en b'ay ch'aytoj tanh. ²⁴Oxeb' arroba ch'en nab'a' oro x'oknikoj yuh ya' Bezaleel tu', yet xwatx'en ya' ch'en b'atxob'al candil b'oj sunil hej stzetetal ch'en.

Hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al yet incienso

²⁵Xwatx'epax ya' Bezaleel tu' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al yet incienso xuq' sam, yinh te' acacia xwatx'e ya'. Cuadrado xute ya' swatx'en te': 46 centímetro xuh shojanil te' b'oj satb'al te', yok 90 centímetro xukanh stelb'al te'. Hune'nhe xukantoj te' b'oj tzetet aykoj yelawoj te'. ²⁶Xpichkantoj ya' te' mexhah tu' yinh nab'a' oro, sat te', skanheb'al smotx'laj te' b'oj skanheb'al stxikinb'al te', xanikoj ya' oro sti'laj te' mexhah tu'. ²⁷Xanipaxkoj ya' Bezaleel tu' kanheb' slokob'al te' mexhah tu' nab'a'

oro, hat x'ok ch'en yalanhaytij b'ay aykoj ch'en oro sti'laj te'. Kab'taj ch'en x'ok yinh hunun smotxlaj te', yunhe yek'toj te' nixhtej te' tu' yul ch'en slokob'al tu', kat sb'atxlaxk'oj te' mexhah tu'. ²⁸Yinh te' acacia xwatx'e ya' te' nixhtej te' sb'atxb'anil te' mexhah tu', xpichnitoj ya' te' yinh oro.

²⁹Xwatx'epax ya' te' aceite xikiltaj yeyi b'oj nab'a' incienso kaw xuq' sam, haka' sxuq'al sam hunq'ahan swatx'e heb' naj helan swatx'en perfume.

Hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil

(Éx. 27:1-8)

38 ¹Xwatx'e ya' Bezaleel hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al b'ay xhnhuslaxkantoj no' noq' sunil, yinh te' acacia xwatx'e ya' te': cuadrado xute ya' swatx'en te', kab' metro yok 30 centímetro xute ya' shojanil te' b'oj satb'al te', yok hune' metro yok 40 centímetro xukanh stelb'al te'. ²Kanheb' stxikinb'al hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' xakoj ya', haka' yuk'a' te' xukuj, xpichnitoj ya' stxikinb'al te' tu' yinh bronze, hune'nhe xutuj stxikinb'al te' tu' b'oj snimanil hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu'. ³Yinh ch'en bronze xwatx'epax ya' sunil stzetetal b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu': xwatx'i hej ch'en b'ay ch'aytoj tanh, hej ch'en tenaza, hej ch'en nimej vaso, hej ch'en pala b'oj ch'en b'ay ch'aytoj tzaq'a'. ⁴Xwatx'epax ya' Bezaleel tu' hune' sparrillahil b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu' yinh ch'en bronze, xanihaktoj ya' ch'en yalanh sti' b'ay ch'ok xahanb'al tu', x'ahapnoj ch'en yiktajb'al hune' b'ay ch'ok xahanb'al tu'. ⁵Xwatx'enpax ya' kanheb' slokob'al hune' parrilla tu' yinh ch'en

bronze, hat x'ok ch'en yinh hunun stxikinb'al ch'en, yunhe yek'ojtoj te' nixhtej te' yul ch'en. ⁶Yinh te' acacia xwatx'e ya' te' nixhtej te' tu', xpichnitoj ya' te' yinh bronze. ⁷Xanik'toj ya' te' nixhtej te' tu' yul ch'en lokob'al aykoj smotxlaj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', yunhe sb'atxlaxojk'oj. Holan yul hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', yinh te' aq'in xwatx'i.

⁸Heb' ix ix xmunla b'ay sti' te' Pat xikiltaj yeyi, xa' heb' ix yespejo nab'a' bronze tet ya' Bezaleel tu'. Yinh ch'en espejo tu' xwatx'i hune' tx'ahb'al q'ab'e b'oj b'ay stz'onhi tx'ahb'al q'ab'e tu'.

Yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi

(Éx. 27:9-19)

⁹Xwatx'epax ya' Bezaleel tu' yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi. Hune' sq'axepal te' yetk'ulal sur, 46 metro xuh smalil shojik'oj te', aykoj q'ap cortina lino fino yinh. ¹⁰20 te' oy xakoja ya' yamaq'il te' Pat tu' yok 20 stz'onhob'al te' oy tu' nab'a' bronze; xanikoja ya' slokob'al b'oj stzab'ob'al te' oy tu', nab'a' plata xute ya' hunq'ahan tu'. ¹¹Hunxa smotxlaj yamaq'il te' Pat tu' b'ay yetk'ulal norte, 46 metro shojik'oj; q'ap cortina lino fino x'ok yamaq'il te' tu'. X'okpax 20 yoyal hunxa sq'axepal amaq' tu' b'oj 20 stz'onhob'al yoyal tu'. Nab'a' bronze xute ya' hunq'ahan tu', xanikoja ya' yargollahil b'oj ch'en yelaw aykoja yinh swi' te' oy tu', nab'a' plata xupax hunq'ahan tu'. ¹²Wal hunxa sq'axepal yamaq'il te' Pat tu' yinh yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik: 23 metro shojik'oj, x'okpax q'ap cortina yinh, x'ok lahunheb' yoyal b'oj lahunheb' stz'onhob'al yoyal tu'. X'okpax slokob'al yoyal tu', b'oj yelaw swi' nab'a' plata.

¹³ Wal hunxa smotxlaj yamaq'il te' Pat tu' yinh yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik: 23 metro shojik'oj, x'okpax q'ap cortina yinh hune' smotxlaj yamaq'il te' Pat tu'. ¹⁴ Sq'axepal b'ay sti' yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi, hat x'alaxkanh q'ap cortina: hujeb' metro shojanil q'ap, oxeb' te' oy, yok oxeb' stz'onhob'al te' oy tu' x'oki. ¹⁵ Wal hunxa sq'axepal yamaq'il te' Pat b'ay ch'okapnoj anma, hujeb' metro stel q'ap cortina aykoj, oxeb' te' oy, yok oxeb' stz'onhob'al te' oy tu'. ¹⁶ Nab'a' lino fino sunil q'ap cortina hoynhe yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi. ¹⁷ Wal yoyal b'oj stz'onhob'anil yoyal tu', nab'a' bronce yeyi. Nab'a' plata yeh slokob'anil b'oj b'ay stzab'i hej te' oy tu', pichb'iltoj swi' hej te' oy tu' yinh plata.

¹⁸ Wal q'ap cortina aykoj b'ay ch'okapnoj anma b'ay sti' yamaq'il te' Pat tu', chemb'il xuh q'ap yinh tx'al tx'al azul, kaj morado, kaj, corinto b'oj lino fino. B'alunheb' metro shojik'oj q'ap, kab' metro yok 30 centímetro stelb'al q'ap. Lahan smalil q'ap b'oj yaq'b'ilxa q'ap aykoj yamaq'il te' Pat tu'. ¹⁹ Kanheb' yoyal kaw i'nhe yamaq'il te' Pat xikiltaj yeyi, kanheb'pax stz'onhob'alil hej oy tu' nab'a' bronce. Yargollahil b'oj stzab'ob'anil swi' hej te' oy tu', nab'a' plata yeyi. ²⁰ Sunil te' estaca aykoj b'ay xikiltaj yeyi b'oj yamaq'il te' Pat, nab'a' bronce yeyi.

Hej tzetet x'oknikoj yinh te' Pat xikiltaj yeyi

²¹ Ha' ti' sb'isil hej tzetet x'oknikoj b'ay te' Pat xikiltaj yeyi. Heb' ya' yik'al ya' Leví x'inikanh sb'isil tzet x'oknikoj, haka' xuh yalni ya' Moisés. Ya' Itamar sk'ahol ya' Aarón sacerdote, ha' ya' ijb'alom xukuj

yinh sb'islax hantaj ch'en oro, ch'en plata b'oj ch'en bronce x'oknikoj yinh b'ay xikiltaj yeyi.

²² Ya' Bezaleel sk'ahol ya' Uri, yihtxikin ya' Hur yinh yik'al ya' Judá, xuh ya' sunil tzet xal Komam Yahveh tet ya' Moisés. ²³ Ya' Aholiab sk'ahol ya' Ahisamac yinh yik'al ya' Dan, ha' ya' xmunlanhen ch'en ch'en tu', tz'iswom ya' b'oj chemlompax ya' yinh tx'al tx'al kaj morado, tx'al azul, tx'al kaj b'oj tx'al lino fino, ha' ya' xkolwa yinh ya' Bezaleel.

²⁴ Sunil ch'en oro xa' heb' ya' israelita ofrendahil yinh smunilal b'ay xikiltaj yeyi: 20 quintal ch'en x'oknikoj yuh heb' ya' yinh swatx'en b'ay xikiltaj yeyi, haka' smalil ch'en ch'a'lax b'ay xikiltaj yeyi.

²⁵ Ch'en plata xkutxikoj yet xb'islax heb' ya' israelita tu', ek'b'alto ni'anxa ch'en 75 quintal, haka' smalil ch'en ch'a'lax b'ay xikiltaj yeyi. ²⁶ Sunil heb' naj winaj x'ah sb'isil ek'b'alxa 20 hab'il sq'inal: 603 mil yok 550 heb' naj yinh sunil. Howeb' ch'en melyuh plata xa' hunun heb' naj haka' smalil ch'en melyuh ch'a'lax b'ay xikiltaj yeyi. ²⁷ 75 quintal ch'en plata x'oknikoj yet xwatx'i stz'onhob'al b'ay lugar xikiltaj yeyi b'oj slokob'al q'ap velo yet b'ay xikiltaj yeyi. Oxeb' arroba yalil hunun stz'onhob'anil hej te' oy tu'. ²⁸ Ch'en kab'to arroba plata xto kani, yinh ch'en xwatx'i slokob'alil te' oy b'oj stzab'ob'al yoyal b'ay lugar xikiltaj yeyi; ha' ch'en xpichnikantoj swi' te' oy.

²⁹ 50 quintal ch'en bronce xa' heb' ya' israelita ofrendahil tet Komam Dios. ³⁰ Yinh ch'en tu' xwatx'elaxpax stz'onhob'alil te' x'ok b'ay xhkan sti' te' Pat xikiltaj yeyi, yinh ch'en xwatx'i b'ay ch'ahtoj xahanb'al, hune' nab'a' bronce b'oj sparrillahil b'oj

sunil stzetetal b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ³¹ Ha' ch'en bronze tu' x'oknipaxkoj yinh hej stz'onhob'alil hej yoyal yamaq'il te' Pat tu', hej te' stz'onhob'alil b'ay ch'okapnoj anma sti' spultahil amaq' tu', sunil yestacahil xhoyni b'ay lugar xikiltaj yeyi b'oj sunil te' estaca xhoyni yamaq'il te' Pat tu'.

Hej xil sq'ap heb' ya' sacerdote

(Éx. 28:1-43)

39 ¹ Yinh tx'al tx'al morado, tx'al azul b'oj tx'al kaj, yinh tx'al xwatx'i xilq'ape x'oknikoj yuh heb' ya' sacerdote yet xhmunlanhen heb' ya' b'ay lugar xikiltaj yeyi. Xwatx'ipax xil sq'ap ya' Aarón xikiltaj yeyi, haka' xute Komam Yahveh yalni tet ya' Moisés.

² Xwatx'epax ya' Bezaleel tu' q'ap efod, yinh oro xwatx'e ya' q'ap b'oj yinh tx'al tx'al azul, tx'al kaj morado b'oj tx'al lino fino. ³ Xwatx'elaxiltoj hej oro kaw fino yinh sketxanil, xk'uplaxayoj yinh haka' tx'al tx'al, yunhe schemlaxtoj xol tx'al azul, tx'al kaj morado, tx'al kaj b'oj lino. ⁴ X'alaxkoj b'ay xhloki q'ap efod tu', yunhe schanoj sb'ah q'ap yinh skab'il stxam yinh swixik' ya' Aarón tu'. ⁵ Q'ap efod ch'ok loknoj sataj ya' Aarón tu', hune'nhe q'ape yetoj q'ap b'oj stx'anhb'al ya' Aarón ch'i'nikoj q'ap efod tu'. Lahan-nhetik'a b'ay watx'eb'il q'ap skab'il: yinh ch'en oro xwatx'elax q'ap, yinh tx'al kaj morado, tx'al azul, tx'al kaj b'oj tx'al lino fino, haka' xuh yalnitij Komam Yahveh tet ya' Moisés.

⁶ Xwatx'elax ch'en cornalina, x'ok ch'en yinh ch'en oro tu', x'ok sello yinh ch'en b'oj x'ok sb'ih heb' ya' yik'al Israel yinh ch'en oro tu'.

⁷ Xanikoj ya' ch'en b'ay aykoj sb'ih heb' ya' israelita tu' yinh swixik' q'ap efod tu', yunhe snanojtij heb' ya' yik'al Israel, haka' xute Komam Yahveh yalnitij tet ya' Moisés.

⁸ Wal q'ap pectoral tu': yinh ch'en oro, yinh tx'al tx'al kaj morado, yinh tx'al azul, yinh tx'al kaj b'oj yinh lino fino xwatx'i q'ap. ⁹ Hune'nhe q'apehal yekantoj q'ap pectoral tu', cuadrado yeh spajtzob'anil q'ap; 20 centímetro yeh hunun sq'axq'epal q'ap. ¹⁰ Kanheb' hojan ch'en ch'en kaw k'lulch'an x'ok yinh q'ap. Yinh ch'en b'ab'el hojan, aykoj hune' ch'en rubí, hune' ch'en crisólito, b'oj hune' ch'en esmeralda. ¹¹ Yinh ch'en skab' hojan, aykoj hune' ch'en esmeralda, hune' ch'en zafiro, yok hune' ch'en diamante. ¹² Yinh ch'en syox hojan, aykoj hune' ch'en jacinto, hune' ch'en ágata yok hune' ch'en amatista. ¹³ Yinh ch'en skanh hojan, aykoj hune' ch'en berilo, hune' ch'en ónice yok hune' ch'en jaspe. Hat xtzab'i sunil hunq'ahan ch'en ch'en ti' yinh ch'en oro. ¹⁴ 12 hunq'ahan ch'en ch'en tu', haka' sb'isil heb' ya' yik'al Israel; aykoj sb'ih hunun heb' ya' yik'al heb' ya' israelita tu' yinh ch'en, haka' sello yekoj sb'ih heb' ya' yinh ch'en.

¹⁵ Xal-laxkoj ch'en nab'a' oro yib'anh q'ap pectoral tu'. ¹⁶ Xwatx'elaxpax kab' stx'anhal oro yok kab' slokob'al oro, x'alaxkoj skab'il ch'en slokob'al oro tu' yinh stxam q'ap pectoral tu'. ¹⁷ Lawitu' x'ok loknoj skab'il stx'anhal oro tu' yinh skab'il slokob'al q'ap tu' b'ay stxam q'ap pectoral. ¹⁸ Wal kab'xa stxam stx'anhal oro tu', x'alaxkoj yinh skab'il b'ay shunb'ahayoj sb'ah q'ap, yunhe ay yip chukuj q'ap yinh swixik' q'ap efod tu', b'ay sataj q'ap.

¹⁹ Xwatx'elax kab'xa lokob'al oro, x'alaxkoj yinh skab'il stxam q'ap pectoral tu', hat x'ok b'ay sti' q'ap, yinh sat yalanh q'ap efod tu'. ²⁰ Xwatx'elaxpax kab'xa slokob'al oro, hat x'alaxkoj yalanhaytij skab'il swixik' q'ap efod tu', hat x'ok yinh sat q'ap efod tu', skawilal b'ay aykoj stz'isb'anil q'ap, hat x'ok b'ay kaw aykoj stx'anhb'alil q'ap efod tu'. ²¹ Yinh hune' stx'anhal watx'eb'il yinh q'ap kaj morado, hat xojlaxkoj ch'en slokob'al q'ap pectoral tu' yinh slokob'anil q'ap efod tu', yunhe schani sb'ah q'ap pectoral b'oj q'ap stx'anhb'alil, yunhe mach ch'elojtoj q'ap yinh q'ap efod tu', haka' xute Komam Yahveh yalni tet ya' Moisés.

²² Yinh tx'al azul xchemlo hune' capa ch'ok yib'anh q'ap efod tu'. ²³ X'alaxkoj snuq' q'ap yiktajb'al, hune' holan b'ay ch'ahtoj swi' ya' Aarón. X'ok yelaw sti' snuq' q'ap, yunhe mach xhopmotoj snuq' q'ap.

²⁴ X'alaxkoj yelaw sunil sti'laj q'ap yinh tx'al lana kaj morado, yinh tx'al azul, yinh tx'al kaj b'oj yinh lino fino. ²⁵ Xwatx'elaxpax nixhtej campana yinh nab'a' oro, x'alaxtoj nixhtej campana tu' xol q'ap yelaw x'ok yinh sti'laj q'ap tu'. ²⁶ Hune' ni'an campana hune' q'ap yelaw, hune' ni'an campana hune' q'ap yelaw, haktu' xuh yok hojnoj nixhtej tu' sti'laj sunil q'ap capa tu', yunhe txihanxanhe ch'en yet ch'okojtoj ya' yunuj smunil, haka' xute Komam Yahveh yalnitij tet ya' Moisés.

²⁷ Haktu' x'utelaxpax xil sq'ap ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol, yinh lino xchemlax q'ap, kaw k'ulch'an xuh stz'isb'anil q'ap. ²⁸ Sunil xil sq'ap heb' ya' tu', yinh lino fino xwatx'i q'ap: q'ap ch'ok yinh swi' heb' ya' haka' boina yeyi, q'ap yelaw ch'ok yib'anh q'ap

ch'ok yinh swi' heb' ya' b'oj scalzoncillo heb' ya'.

²⁹ Yinh tx'al lino xwatx'ipax stx'anhb'al heb' ya' b'oj yinh tx'al kaj morado, tx'al azul b'oj tx'al kaj; haka' xute Komam Yahveh yalnitij tet ya' Moisés.

³⁰ Xpaq'b'alax ch'en nab'a' oro xikiltaj yeyi, xtz'ib'nhelaxkoj yinh ch'en haka' hunuj sello, chalni yinh hakti': «Tetnhe Komam Yahveh pohb'ililøj».

³¹ X'alaxkoj hune' stx'anhal ch'en kaj morado, yunhe yalaxkoj yib'anh yet swi' ya' Aarón tu', haka' xute Komam Yahveh yalnitij tet ya' Moisés.

Xlahwi munil yinh te' Pat xikiltaj yeyi

³² Haktu' xuh yijni sb'ah sunil smunilal te' Pat xikiltaj yeyi; xyijye heb' ya' israelita yuni sunil tzet xal Komam Yahveh tet ya' Moisés, yuxin xakanh heb' ya' te' Pat. ³³ Haktu' xuh syeni heb' ya' te' Pat xikiltaj yeh tu' tet ya' Moisés b'oj sunil stzetetal te': Slokob'al te', smarchohal te', nixhtej ste'al te', yoyal te' b'oj stz'onhob'anil te' oy. ³⁴ X'ilaxpaxtij hune' stz'umal no' winaj kaneluh tz'ahb'il yinh kaj yila' ya' Moisés, ha' xhmajchentoj te' Pat tu' b'oj hune' smajcheb'anil te' watx'eb'il yinh stz'umal no' tejón kaw tx'utx'u' b'oj q'ap velo ch'eb'antøj te' Kaxhah yet lahk'ulal. ³⁵ X'ilaxpaxtij te' Kaxhah yet lahk'ulal b'oj nixhtej ste'al te' tet ya' Moisés tu' b'oj smajil te' Kaxhah yet lahk'ulal, ³⁶ te' mexhah b'oj sunil stzetetal te', ixim pan pohb'ililøj tet Komam Dios, ³⁷ hune' xhb'atxni candil watx'eb'il yinh nab'a' oro b'oj scandilal ch'en xhmujli, hunq'ahan scandilal ch'en txolb'ab'il, sunil stzetetal ch'en, te' aceite ch'a'ni mujluj candil, ³⁸ hune' b'ay ch'alaxkoj xahanb'al watx'eb'il yinh ch'en oro, te' aceite ch'oknikoj yet xhpohlaxiløj hunuj

mak tet Komam Dios, incienso kaw xuq' sam b'oj q'ap cortina aykanh sti' te' Pat xikiltaj yeyi, ³⁹ hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al watx'eb'il yinh ch'en bronze, skahonal watx'eb'il yinh ch'en bronze, nixhtej ste'al b'oj sunil hej stzetetal ch'oknikoj yinh hune' tu'; b'ay stx'ahlax q'ab'e b'oj yoj hune' tx'ahb'al q'ab'e tu', ⁴⁰ q'ap cortina aykanh yamaq'il te' Pat tu', yoyal yamaq'il te' Pat tu' b'oj stz'onhob'anil te' oy tu'; q'ap cortina aykanh sti' yamaq'il te' Pat tu', hej stx'anhal te', yestacahil te' b'oj sunil stzetetal te' Pat ch'oknikoj yinh smunilal, te' Pat xikiltaj yeyi. ⁴¹ Xil sq'ap heb' ya' sacerdote chemb'il ch'oknikoj yuh yet xhmunla heb' ya' b'ay lugar xikiltaj yeyi, xilq'ape xikiltaj yeh yet ya' Aarón b'oj xil sq'ap heb' ya' sk'ahol ya' yet xhmunla heb' ya' yinh sacerdotetal.

⁴² Haka'tik'a xute Komam Yahveh yalni tet ya' Moisés, haktu' xuh swatx'en heb' ya' israelita tu' sunil hunq'ahan munil tu'. ⁴³ Xil ya' Moisés sunil hunq'ahan munil ti', yet xilni ya' ta haka' xute Komam Yahveh yalnitij tet ya', haktu' xuh swatx'i sunil, x'ok ya' stxahyenoj munil tu'.

X'ahkanoj te' Pat xikiltaj yeyi

40 ¹ Lawitu' xtzotelpax Komam Yahveh tet ya' Moisés, xalni Komam:

² «Yinh b'ab'el tz'ayik yet b'ab'el x'ahaw, chawaha'kanh te' Pat xikiltaj yeyi. ³ Lawitu' hawanojiktoj te' Kaxhah yet lahk'ulal yul te', kat hawenhlenojtoj te' yuh q'ap velo.

⁴ Kat hawatx'enojiktoj te' mexhah yul te' Pat tu', hatxolb'anojatoj hej stzetetal te' yib'anh. Chawaha'paxiktoj ch'en b'atxob'al candil yul te' Pat

tu', kat hatzujb'anoj scandilal hune' b'atxob'al candil tu'. ⁵ Hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al yet incienso xuq' sam, hune' nab'a' oro, hat chawaha'k'toj yinh sat te' Kaxhah yet lahk'ulal, kat hawanojkanh q'ap cortina sti' te' Pat xikiltaj yeyi. ⁶ B'et sti' te' Pat xikiltaj yeyi, hat chawaha'k'toj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al, hune' b'ay ch'alaxojkoj xahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil wet han. ⁷ Xolb'al te' Pat xikiltaj yeyi b'oj b'ay ch'ahtoj xahanb'al, hat chawaha'koj hune' tx'ahb'al q'ab'e, kat hanohtzenojaytoj ha' ha' yul. ⁸ Chawaha'koj yamaq'il te' Pat tu' yinh sunil shoyanil te', kat hawanojkanh q'ap cortina sti' yamaq'il te' Pat tu'.

⁹ »Te' aceite ch'oknikoj yet xhpohlaxiloj tzetet wet han, ha' te' chahama'ayoj b'ay lugar xikiltaj yeyi b'oj yib'anh sunil hej stzetetal ayiktoj yul. Haktu' chuh hapohnojiloj te' b'oj sunil hej stzetetal te' wet han, haximwal xikiltaj chub'kanoj sunil.

¹⁰ Chahama'paxatoj te' aceite tu' yib'anh b'ay ch'ahtoj hej xahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil wet han b'oj sunil stzetetal. Haktu' chuh hapohnojiloj wet han, yunhe kaw xikiltaj chub'kanoj. ¹¹ Chahama'paxkoj te' aceite tu' yinh b'ay stx'ahlax q'ab'e b'oj yoj tx'ahb'al q'ab'e tu', yunhe spohlaxojiloj wet han, kat yokojkanoj yinh smunilal.

¹² Lawitu' kat hawinojtoj ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol b'ay sti' te' Pat xikiltaj yeyi, kat hamixnhenoj heb' ya'. ¹³ Chawaha'koj xil sq'ap ya' Aarón yinh, xil sq'ap ya' xikiltaj yeyi, kat hahamnojatoj te' aceite yinh swi' ya', kat hawanojkankoj ya' yinh smunil, yinh yok-kanoj hinsacerdotehoj han. ¹⁴ Lawitu' kat hawa'noj hitzajtij heb' ya' sk'ahol ya' Aarón

tu', kat hawanojpxakoj xil sq'ap heb' ya' yinh.

¹⁵Chahama'atoj te' aceite yinh swi' heb' ya', haka' xuh hawanihatoj te' yinh swi' smam heb' ya', yunhe yokojkanoj heb' ya' hinsacerdotehoj han. Yuh hune' ti' ch'okojkanoj heb' ya' hinsacerdotehoj yinh stohb'al q'inal han», xhi Komam.

¹⁶Haka' xute Komam Yahveh yalnitiy tet ya' Moisés, haktu' xute ya' sunil tzet xaltiy Komam. ¹⁷Yinh b'ab'el tz'ayik yet sb'ab'el x'ahaw, yinh skab' hab'il, ha' tu' x'ahkanoj te' Pat xikiltaj yeyi. ¹⁸Xakanh ya' Moisés te' Pat tu', xakoj ya' stz'onhob'al yoyal te', smarcohal te', nixhtej ste'al te' b'oj yoyal te'.

¹⁹Lawitu' xanikoj ya' swi' te' Pat tu', yib'anhtik'a tu' xapaxtoj ya' hune'xa smajil te' yib'anh b'ay xikiltaj yeyi. Haka' kaw xute Komam Yahveh yalnitiy tet ya', haktu' xute ya'.

²⁰Lawitu' xanihaytoj ya' Moisés ch'en ch'en yul te' Kaxhah yet lahk'ulal, ch'en b'ay tz'ib'nheb'ilayoj chejb'anile, xanikoj ya' te' nixhtej ste'al te' Kaxhah tu', lawitu' xanikoj ya' smajil te'. ²¹Xiniktoj ya' te' Kaxhah tu' yul te' Pat b'ay lugar xikiltaj yeyi, xanikanh ya' q'ap velo yuh smajchentoj q'ap te' Kaxhah tu'. Kaw haka' xute Komam Yahveh schejni ya' Moisés, haktu' xute' ya' syijyeni.

²²Xanipaxiktoj ya' Moisés tu' te' mexhah yul te' Pat xikiltaj yeyi, hat xa' ya' te' sq'axepal b'ay lugar xikiltaj yeyi, yetk'ulal norte, yinhtaj q'ap cortina aykanh tu'. ²³Xanihatoj ya' Moisés tu' ixim pan yib'anh te' mexhah tu' yinh sat Komam Yahveh, haka' xute Komam ya'ni schejb'anil ya'.

²⁴Xaktoj ya' Moisés tu' hune' b'atxob'al candil yul te' Pat xikiltaj yeyi, hat xakoj ya' hune' tu' yinh

sat te' mexhah tu', yetk'ulal sur b'ay aykanh q'ap cortina. ²⁵Xtzujb'an ya' hej candil yinh sat Komam Yahveh, haka' xute Komam ya'ni schejb'anil ya'.

²⁶Xanipaxiktoj ya' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al nab'a' oro tu' yul te' Pat xikiltaj yeyi, hat xa' ya' hune' tu' yinh sat q'ap velo aykanh yul te' Pat tu'.

²⁷Xnhusnihatoj ya' Moisés tu' incienso kaw xuq' sam yib'anh hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', haka' xuh ya'ni Komam Yahveh schejb'anil ya'.

²⁸Lawitu' xanikanh ya' q'ap cortina sti' te' Pat xikiltaj yeyi. ²⁹Lawitu' xanihaktoj ya' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al, ha' hune' b'ay xnhuslaxkantoj sunil hej xahanb'al, hat xaktoj ya' hune' tu' b'ay sti' te' Pat xikiltaj yeyi. Yib'anh hune' tu' xakoj ya' hej xahanb'al xnhuslaxkantoj sunil b'oj hej ofrenda, haka' xuh ya'ni Komam Yahveh schejb'anil ya'.

³⁰Xolb'al te' Pat xikiltaj yeyi b'oj b'ay ch'ahtoj xahanb'al, hat xaktoj ya' hune' tx'ahb'al q'ab'e, xnohtzenaytoj ya' ha' ha' yul, yunhe chuh stx'ahlaxoj q'ab'e. ³¹B'et tu' stx'ah ya' Moisés sq'ab' b'oj yoj ya' Aarón b'oj heb' ya' sk'ahol. ³²Yalanhto maxhto ch'oktoj heb' ya' yul te' Pat xikiltaj yeyi b'oj yet maxhto xhitzkoj heb' ya' sk'atanh b'ay ch'ahtoj xahanb'al, kat smixnhen sb'ah heb' ya', haka' xuh ya'ni Komam Yahveh schejb'anil ya' Moisés.

³³Lawitu' xanikoj ya' Moisés yamaq'il sunil shoyanil te' Pat tu' b'oj b'ay ch'ahtoj xahanb'al; xanikoj ya' q'ap cortina sti' yamaq'il te' Pat tu'.

Sq'aq'al smay Komam Yahveh

³⁴Lawi yijnikanoj sb'ah sunil munil tu', x'ay hutxna hune' moyan yib'anh te' Pat xikiltaj yeyi, haktu'

xuh snohiktoj sq'aq'al smay Komam Yahveh yul te'. ³⁵ Matxa chuh yok-kantoj ya' Moisés yul te' Pat xikiltaj yeyi, haxkam aykanayoj moyan tu' yib'anh te' b'oj nohnajkaniktoj sq'aq'al smay Komam Yahveh yul te'.

³⁶ Yet ch'ah hune' moyan tu' yib'anh te' Pat xikiltaj yeyi, kat sq'uynikanh heb' ya' israelita stzetet, kat yel b'el yuh heb' ya'. ³⁷ Yaja' ta mach ch'ah hune' moyan tu' yib'anh te' Pat xikiltaj yeyi, mach ch'el b'el yuh heb' ya', masantotik'a ch'ahoj hune' moyan tu', kat-to stoj heb' ya'. ³⁸ Yulb'al aykoj heb' ya' yinh b'el, aynhetik'akanayoj hune' moyan yet Komam Yahveh tu' yib'anh te' Pat tu' tz'ayikalil; wal aq'b'alil, q'a' q'a' xhmujliltij xol moyan yib'anh te' Pat xikiltaj yeyi. Sunil heb' ya' israelita ch'ilni hune' tu'.